

اهداء

خپلې کورنۍ ته!
چې دهجرت او جهاد په کلونوکې يې دافغانستان
دنور ولس په شان زياتې ستونزې گاللي اوقرباني يې
ورکړې ده.

Ketabton.com

د کتاب ځا نگرڼې:

د کتاب نوم: د واقعیتونو په بهیر کې

لیکوال: شاه محمود میاخیل

کمپوز: مجیب الرحمان لحاظ

چاپ کال: ۱۳۸۶ هـ - ۲۰۰۷ م

چاپ ځای: پیر پرنټینګ پریس

تیلیفون: 0093(0)799739080

Email- pirprinting_kabul@yahoo.com

دا خاطرې

۱۳۵۸ کال پسرلی دنوروکلونو په شان له گلونو او بارانونو سره پیل شوی ؤ او دهیواد خلکو د پخوا په شان آرام ژوند درلود او د بشپړ امنیت په غیر کې یې خپل کارونه پرمخ بیول خو یو ناخاپه ددې کال دغوايي داوومې نیټې په سهار کې د توپونو او ټانکونو د درنو گوليو درلیو اوریدل په عسکري قشلو کې پیل شول ورورو یې دارگ لمنه ونيوه او دوحشت لاسونو دراډیو افغانستان پرکومي منگولې خبني کړې ، د دولت ارتباطات قطع شول او د پردو پر ملاتړ او مرستو ولاړې کمونستي کودتاه د خپل تسلط ساحه ورور پراخوله . تر غرمې وروسته ناپيژندلې الوتکې چې په ډير مهارت يې الوتنې کولې دکابل په فضا کې راپيدا شوې ، دکابل دهوايي ډگر په الوت کړنې ، ارگ اونورو ځايونو يې د بمونو تندرونه راوغورزول او د آزاد او آرام افغانستان ځمکه او فضا يې دوحشت او وير په غيره کې راوغښتله .

له همدې ورځې نه دافغان ملت دویر او دافغانستان ددبختی ورځې پیل شوې ، په عسکري او ملکي ادارو کې دمسلمانو او هیواد پالو افغانانو نیول ، ځورول ، بندیانول او وژل پیل شول او دکورونو او فکرونو په لټولو او پلټلو یې لاس پورې کړ . خلك يې په زور دخپل له پردوسره تړلي الحادي گوند غړیتوب ته وربلل او یایې زندانونو ته اچول .

دافغان مسلمان، هیوادپال او قهرمان ملت چې د تاریخ په اوږدو کې یې غلامی نه وه منلې دنوې سرې غلامی په وړاندې هم راو لاړ شو، دکمونیسټي دولت وحشت د قهرمان ملت قهر او نفرت راوپاروه او په تش لاس یې مقابله او پاڅون پیل کړ، کمونستانو غوښتل چې د وحشیانه بریدونو او بمباریو په وسیله د ملت د قیام مخه ونیسي او دشوروي د غلامی غړوندی یې په غاړه کې واچوي خو دې وحشیانه عمل قیام ته نور هم قوام ورکړ او د پاڅون لمن ټول هیواد ته خوره شوه. په زرگونو کسان په خپلو کلیو او کورونو کې شهیدان او ورسره په لس گونو زره کسان د مهاجرت په کاروانونو کې د ایران او پاکستان په لوري روان شول. په دې دوران کې دکمونیسټي وحشت د سوځونکي اور لښې د هیواد گوت گوت ته خورې شوې او هرڅوک بیل بیل په کې وسوځیدل :

فلکه ستا له لاسه ده وژړل ما وژړل

هغه او دغه خپل، پردې دوست او اشنا وژړل

دغم لپاره یې هم یوځای سره پرینښودو

هرچا جلا، جلا، جلا، جلا، وژړل

په دې ترتیب ددې وحشت پیښو د هرچا لپاره بيله بيله بڼه درلوده او په هر افغان دظلم بیلې بیلې خپې تیرې شوې، له یوې خوا دکمونیزم وحشت، له بله پلوه دولس قهرمانی او له بله اړخه په هیواد کې دننه او دهجرت په بستر کې دافغانانو ستونځې ددې غم لړلې تاریخ بیلابیل څپرکي دي، خصوصاً په هر چا تیر شوي حالات د ویر بیلابیل داستانونه دي چې په دې تاریخ کې باید دعبرت او دراتلونکو نسلونو دخبرتیا لپاره درج شي او ولیکل شي .

بناغلي شاه محمود میاخیل چې ددې حالاتو له بیلو بیلو میچنو راوتلی، په هیواد کې دننه یې هم دوحشت صحنې له نژدې لیدلي، له هیواده بهر یې هم ددوست ډوله دښمنانو دسیسې او طوطیې او هم یې دخودخواه

جاه طلبه او دنورو په امکاناتو ولاړو رهبرانو سيالی او نفاقونه ليدلي او هم يې د مظلومو مهاجرو دگرميو او لوړونه دمپرو شويو ماشومانو اولويانو زړه بوگونکي خبرونه او پيښې اوريدلي اوليدلي دي نو دا ټول يې په خپل دې اثر کې په ځانگړي بصيرت او په ژمنتيا ولاړ امانت راغونډ کړي او دخپلو ترخو خاطر و داتولگه يې ترې جوړه کړې ده چې هم د تاريخ ليکونکو له پاره ښه او باوري معلومات لري او هم د داستان کښونکو له پاره جالبې سوژې او مواد .

ما چې کله ددې خاطر و په لوستلو پيل وکړ ، داسې يې ورجلب کړم چې خپل ځان مې پکې وموند ځکه ما هم په هيواد کې ډير څه ليدلي وو اود مهاجرت په هماغو لارو تللی وم چې له وردگو تر ميران شاه پورې مې اووه ورځې پلي سفر کړی ؤ او بيا په پېښور کې دې احساسه رهبرانو دکړو وړو شاهد وم او خصوصاً دهغو هيوادپالو اورو شنفکرو افغانانو مظلومانه شها دت ځورولی وم چې ښاغلي مياخيل صاحب دخپلو خاطراتو په پاې کې په لنډيز ياد کړي دي .

زما له نظره دمحترم مياخيل صاحب داخاطرات هغه باوري سندونه اولاسوندونه دي چې زمونږ د جها د له پندونو او عبرتونو ډک تاريخ به په ډاډ تکیه پرې کوي او زمونږ راتلونکي نسلونه به يې په مينه مينه لولي او پند به ترې اخلي .

زه يو ځل بيا خپل حساس او دراک وروښاغلي شاه محمود مياخيل صاحب ته ددې گټور اثر دليکلو مبارکي ورکوم او چاپول ، لوستل او په کتابتونونو کې ساتل يې ضروري او اړين بولم !

په درنښت

حبيب الله رفيع

دافغانستان دعلومو اکاډيمۍ مشاور

۱۸۱۱۱۳۸۵

سريزه

۱۹۸۲ م کال نه راپدې خوا ما دا هڅه کړې چې د ژوند ورځنۍ پېښې او په سترگو ليدلي حالات د يادښتونو په توگه وليکم . دامې ارزو وه چې که دخداى (ج) رضا وه يوه ورځ به دغه يادښتونه يوځاى کوم او درنو لوستونکو ته به يې د تاريخي واقعيتونو په توگه وړاندې کوم .

دا کتاب مې د ۱۹۹۲ م کال دمې مياشتې په درېيمه نېټه پيل کړى و خو د ژوند دستونزو او کاري مصروفيتونو له امله يې زيات وخت ونيو خو بيا هم دلوى الله پاک د دربارنه راضي يم چې ماته د فرصت اوس په لاس راغى چې دخپلو يادښتونو يوه بېلگه درنو لوستونکو ته وړاندې کړم .

البته د تېروڅه د پاسه دوه نيمو لسيزو په اوږدو کې درنو ليکوالانو د افغانستان د پېښو په هکله ډېرې مقالې او ليکنې کړي چې هر يوه يې په خپل ځاى د قدر وړ دي، اما ما دا ضروري وگڼله چې د جهاد خاطرې د مومندو لښکر او د خاص کونړ په ولسوالۍ کې د جهاد پيل په هکله د خپلو سترگو ليدلې پېښې وليکم او دا به هم په خپل وار د افغانانو د تېرو دوه نيمو لسيزو د ناوړين يوه بېلگه وي . که څه هم زه ليکوال او اديب نه يم خو هڅه مې کړې چې زما ليکنې عام فهمه وي او په اصطلاح په خپله کليواله ژبه مې ليکلي دي. که زما په ليکنو کې څه ادبي انشائي او يا املائي غلطې وي، هيله کوم چې درانه لوستونکي به مې وښيي.

ددې کتاب په چاپ کې د گران ورور مجيب الرحمان لحاظ څخه مننه کوم چې په خپلو هنرمندو گوتو يې زما ليکنو ته کتابي بڼه ورکړه. د ښاغلي پيکار صيب دې هم کور ودان وي چې د کتاب په ډيزاين او صحافت کې يې زيات کوشنې کړي او زما غلطۍ يې اصلاح کړي دي.

په مينه او درنښت

شاه محمود مياخېل

کابل - د قمبر فاميلي څلور لارې

۱۱۶ اکتوبر ۲۰۰۶ م

فهرست :

- دا خاطرې :
الف
سريزه :
- ج
لومړۍ څپرکي (دثور دکودتاه ننداره اوپيل) ۱
- دويم څپرکي (دثور کودتا څخه وروسته ليدلې پيښې) ۱۲
- درييم څپرکي (دهجرت کولو نيت او تياري)
۲۲
- څلورم څپرکي (په خاص کونړ کې دجهاد پيل) ۳۸
- پنځم څپرکي (په خاص کونړ کې زمونږ د هجرت او جهاد
د پيل لومړۍ مرحله)
۴۵
- شپږم څپرکي (دمومندو لښکر)
۶۷
- اووم څپرکي (په خاص کونړ کې د جهاد دويمه مرحله
۸۰

۱۰۷ اتم خپرکی (د برچنچن څخه پېښور ته هجرت)

نهم خپرکی (په پېښور کې دتنظیمونو جوړیدل)
۲۴

لسم خپرکی (خاص کونړ ته د روسانو له راتگ نه وروسته
د جهاد لپاره تگ
۱۴۱

۱۵۶ یولسم خپرکی (د وحدت المسلمین گوندونو جوړېدل

دولسم خپرکی (د کچه گړی په کمپ کې ژوند)
۱۶۳

دواقيتونو په بهير كې

لومړۍ څپرکي

دثور د کودتا ننداره اوپيل :

د ۱۳۵۷ لمريز کال په اوومه نېټه دخلق گوند ، د نور محمد تره کي په مشري ديوې خونړۍ کودتاه په ترڅ کي د سردار محمد داود خان رژيم نسکور کړ، زه په هغه وخت کي شل کلن او دکابل پوهنتون دکرهني دپوهنځي د دويم کال محصل وم .

دثور په درېيمه نېټه دپرچم گوند يوتن ، مير اکبر خيبر چې ووژل شونود هغه مړۍ يې دکابل پوهنتون دطب پوهنځي دعدلي طب څانگي ته راوړې و ، د سې شنبې په ورځ چې دثور څلورمه نېټه وه ،سهار وختي له مرکزي ليليې نه دکرهني پوهنځي په لوري خپلو درسونو ته روان وم چې زما دکوتې يوتن ملگري عبدالحميد چې دکامې دولسوالۍ اودخلق گوند غړی و ، په مخه راغی ، له عليک سليک نه وروسته يې وويل چې خيبر صيب چاوژلی دی .

څرننگه چې ما په کوم سياسي گوند کي غړيتوب نه درلود اونه خيبر په ملي سطحه کوم مشهور سړی و نو ما يې هېڅ پروا ونه کړه او د درس لپاره ټولگي ته لاړم .پوهنځي ته چې ننوتم نو يوشمېر هم صنفيانومې چې خلقيان و راته وويل چې دخيبرجنازه ده ، دپرخلک به له بناړونواو اطرافونو نه ورته راشي ،راځئ !چې مونږهم ورشو .

تر دغه وخته مادپوهنتون په دوره کي کومه غونډه ياجلسه نه وه ليدلې حال داچې د داود خان د راتگ نه دمخه پوهنتون دسياسي فعاليتونو خورا فعال مرکز و خود داود خان په وخت کي په ټولوسياسي فعاليتونو بنديزونه لبرول شوي وو .

دواقيتونو په بهير کې

هماغه ؤ چې فکر مې وکړ چې بڼه ده بايد سپری هرڅه دنږدې نه وگوري اوجنازې ته لاړشم .

کله چې مکروريانو ته ولاړم ، چېرته چې دخيبر د جنازې ترتيب نېول شوی و ، هلته دخيبر د کور مخې ته په زرگونوکسان راټول شوي وو ، زما په ياد دي چې کریم ميثاق چې دخلق گوند غړی و او وروسته د ترکي په کابينه کې دمالېې وزير شو ، دمکروريانو ديوه کور برنډې ته ورپورته شو او ډېره لنډه بيانې يې ورکړه ، ورپسې بارق شفيعي چې دپرچم ډلې څخه و ، خبرې وکړې او وې ويل چې جنازه نن معطله شوه . سباته يعنې دچهارشنبې په ورځ به دشهداء صالحين په هديره کې خاوروته سپارل کيږي ځکه چې داطرافونه زمونږ ملگري نه دي را رسېدلي . دبارق شفيعي له خبرو څخه وروسته زيات تره راغلي کسان خواره واره شول او زه هم دپوهنتون په لوري خپلې ليلې ته وخوځېدم . دشپې له خوا دپوهنتون په ليلوکې خلقيانو اوپرچميانوفعاليت کاوه چې سباته بايد زيات کسان په جنازه کې برخه واخلي .

دچهارشنبې په ورځ دهر پوهنځي مخې ته ډله ډله محصيلين ولاړ وو او هغه محصيلين چې دخلق يا د پرچم دگوندونو غړي نه وو ، دې ته هڅول کېدل چې په جنازه کې برخه واخلي . دخلقيانواوپرچميانو دفعاليت په نتيجه کې زيات محصيلين جنازې ته ولاړل.

دوی غوښتل چې دخيبر د وژل کېدو نه سياسي گټه واخلي او دفوځي کودتا لپاره زمينه برابره کړي . همدا سبب وو چې دخيبر جنازه يې دوه ورځې معطله کړه ، حتی ځينې کسان په دې نظر وو چې دخيبر د وژل کېدو توطيئه هم روسانو جوړه کړې وه چې د داود خان دحکومت اود خلق اوپرچم ترمنځ اړيکې خرابې کړي .

ما د لومړي ځل لپاره دخلق اوپرچم د گوندونو مشران ، چې دزياتو نومونه مې له مخکې څخه نه پېژندل ، له نژدې نه وليدل.دخيبر جنازه

دواقيتونو په بهير کې

مکروريانو نه واخيستل شوه . په زرگونو کسان په جنازې پسې روان وو . په ډېر نظم او ارامۍ سره دامريکا دسفارت او ارگ ترمخه په داسې حال کې چې دامريکا پرضدېي شعارونه ورکول ، تېره شوله او گډونکونکي بلاخره له يوه اوږده مارش (لار يون) نه وروسته د شهداء صالحين هديرې ته ورسېدل ، هلته چې جنازه خاوروته وسپارل شوه ، نودخلق دگوند مشر نورمحمد تره کي ، ډېرچم دگوند مشر بېرک کارمل ، سليمان لايق ، بارق شفيعي او دستگير پنځشېري خبرې وکړې .

دخلق اوپرچم ډلو دروسانو د دباؤ او فشار په اساس ، د نورمحمد تره کي ترمشری لاندي په ۱۳۵۶ لمريز کې ائتلاف کړی وو .حفيظ الله امين چې له اوږدو سره يې زيات ارتباط درلود، پخپله دخيبر په جنازه کې گډون نه وکړی ، زه فکر کوم چې د دې علت به همدا وو چې دکودتاه لپاره يې تياری نيوه .

دتره کي له خبرو نه مې يوه خبره په ياد ده . نوموړي د سردار محمد داود خان رژيم ته په ډاگه گواښ وکړ او وې ويل : ((ددغه وينو بدل به په وينو اخيستل کېږي)) له ماسره سم دستي دا اندېښنه پيدا شوه چې دغه خلك (خلقيان) لکه چې روسانو په شاتپولي دي چې کودتاه وکړي او دمحمد داود خان رژيم رانسکور کړي ، ځکه د محمد داود خان غوندې مستبد واکدار ته په ډاگه اخطار ور کولو بله معنی نه درلوده . وروستيو پېښو داثابته کړه چې د داودخان رژيم هم دظاهرخان د رژيم په څېر ويده او بې خبره وو، ځکه دغه گواښ يې ډېر جدي ونه گاڼه او يواځې ديو څوکسانو په بندي کولو يې اکتفا وکړه .

دشپې له پلوه مو دکابل راډيو څخه واوږېده چې :نورمحمدتره کي ، بېرک کارمل او د خلق اوپرچم د گوندونو يوشمېر غړي دامنيتي قواؤ له خوا نيول شوي دي . دکابل پوهنتون په ليليه کې د دې خبر په اورېدلو سره خلکيان اوپرچميان ډېرڅپه اومايوسه شول ، يوشمېر محصلين بې تفاوته

دواقيتونو په بهير كې

وو او يو شمېر محصلين چې دخلك او پرچم پر ضد يې په نورو سياسي ډلو كې برخه درلوده ښكاره خوښي كوله او حتی په ځينو كوتيو (خونو) كې د محصيلينو ترمنځ اخ و ډب هم وشوو.

زه په همدغه ورځ ماښام ، يعنې دثور په شپږمه نېټه دارالامان سره نژدې ، قلعۀ بختيارته دخپل سانډو (باجه) جگتورن عبدالغفور كره چې د ريشخورو دفرقي دمداغ هوائي په غونډكې صيب منصب و، ورغلم چې اوبنې مې انجنير محمدنعيم چې تازه دخاص كونړ نه راغلی ؤ وگورم . انجنير محمدنعيم په دغه وخت كې دشين ډنډ په هوائي ډگر كې دمخابري انجنير ؤ او د رخصتي لپاره كونړ ته تللی و .

جگتورن عبدالغفور اندېښمن ښكاره كېده او ماته داپته نه وه چې دی هم دخلك گوند غړی دی ، د ماښام په ډوډۍ ناست وو چې دكور وړ چا وټكاوه . نفر خدمت چې دروازې ته ورغی نو بېرته يې ژر احوال راوړ او جگتورن عبدالغفور ته يې وويل چې جگتورن انخرگل تا غواړي نوموړی چې دشينو او دسيمې اوسېدونکی او خلکی و ، دثور دكودتاه نه وروسته په دفاع وزارت كې د توپچي قواؤ دعمومي قومندان په حيث د ډگر جنرالۍ په څوكۍ مقرر شو انخر گل او عبدالغفور پوره وخت له دروازې نه بهر په پټو خبرو تېر كړ . ډوډۍ مخ په خلاصېدو وه چې عبدالغفور را ننوت . مونږ ترې پوښتنه وكړه چې انخرگل څه شو ، هغه وويل چې د انخرگل څوك مريض و او څه پيسې يې په كار وې نو بېرته په عاجله توگه لاړ . ماته وروسته پته ولرېده چې په دغه شپه جگتورن انخرگل ، جگتورن عبدالغفور ته دكودتاه په كولو كې د دندې ورسپارلو خبر راوړی ؤ .

زه دپنجشنبې په ورځ چې د ثور اوومه نېټه وه ، سهار وختي پوهنتون ته دخپلو درسونو په لوري و خوځېدم اومحمد نعيم سره مې چې شين ډنډته روان وو ، وعده كېښوده چې ماسپښين په يوه بجه به دپل باغ عمومي

دواقيتونو په بهير كې

سره نژدې په ارين هوټل كې گورو، دكورنه د وتلو په وخت كې عبدالغفور راته وويل كه نن ماښام كورته راشې نوښه به وي ځكه چې زه نن شپه په فرقه كې نوکري يم او په كور كې څوك نشته دي، ماورته ښه وكړه او ترېنه لارم .

له وعدې سره سم په دولس نيمو بجو پل باغ عمومي ته لارم ، ارين هوټل ته پاو كم يوه بجه ورسېدم ، په همدې وخت كې محمد نعيم هم راغی يوه شپه په هوټل كې كېناستو ، هغه راته وويل چې راځه ميوند جادې ته به لار شوو او هلته به دكوم ترانسپورت نه دشين ډنډ لپاره دتلو ټكټ واخلم .

څنگه چې دهوټل نه راووتو دكابل دښار هوا اوفضا راته بل رنگ ښكاره شوله ، دوه جينكي مو ولېدلې چې په تلوار د مطبوعاتو د وزارت لخوا د پل باغ عمومي په لوري دبسونو تم ځای ته روانې وې او سخت يې ژړل . په همدغه شپه زمونږ ترغورونو هم د ماشيندارو دډزونو اواز راوړسېد ، كله چې مونږ دبسونو تم ځای ته ورسېدو چې ميوند جادې ته په بس كې لار شو ، بسونه نه وو ، هماغه و چې دواړه دكابل دسيندنه دعائشه دراني دښوونځي په لور پورې وتلو او دهغه ځای نه ترميوند جادې پورې پلي لارو . دملگرو ترانسپورت دفتر ته لارو چې شين ډنډ ته دبسونو دتگ نه ځانونه خبركړو . دترانسپورت مؤظف مامور وويل چې يوساعت دمخه زمونږ يوبس دلارې نه فوځي قواوو راگرځولی او وضع خرابه ده ، معلومه نه ده چې څه قصه ده . تاسې دوه درې ساعته وروسته پوښتنه وكړئ ، په همدې شپه مو يو فوځي ټانك (زهريدار) دميوند په جاده كې وليد چې په ډېره چټكۍ سره د حضورې چمن په لوري روان و ، محمد نعيم راته وويل چې داسې ښكاري كودتاه روانه ده ، بېرته دپل باغ عمومي په لوري وخوځېدو گوندې داچې كوم بس پيدا كړو او دارالامان ته لار شو .

دواقيتونو په بهير کې

دمازديگر درې نيمې بجې به وې چې مونږ پل باغ عمومي ته ورسېدو . په دغه شېبه د ډزو غبرونه زيات شوي وو ، بسونه نه وو ، يوشمېر خلک د ارگ جنوبي خواکې لاهم دکابل هوتل ترمخه ډله ډله ولاړ و . مونږ هم دارگ سهيلي (جنوبي) خوا په لوري وخوځېدو چې ځان د احوال څخه خبر کړو ، کتل مو چې يوشمېر عسکرو د ارگ سهيلي دروازې او عمومي سرک ترمخ په دواړو خواوو کې موضع گانې نيولي وې او په خپلو منځوکې دکارتوسو شاجرونه وېشي .

خرنگه چې داسې پېښې دکابل اوسېدونکوته عجيبه غوندې ښکارېدلې نو په سلگونو خلک د فوځيانو د نندارې لپاره ولاړ وو .

اکثريت کسان نه پوهېدل چې څه خبره ده او جريان په کومه خوا روان دی او دکودتاه په سرکې څوک دی . مونږ هم دکابل هوتل دروازې ته نژدې شوو ، له ورايه مو وليدل چې دپښتونستان واک او دکابل هوتل د دروازې ترمخ دپوليسو په موټروکې مړي پراته دي . وروسته معلومه شوه چې دپوليسو يوه قطعه (گروپ) دکورينو چارو دوزارت له خوا دکودتاه چيانو پرضد دغې سيمې ته لېږل شوې وو او له فوځيانوسره داخ وډب په پايله کې ووژل شو، په دغه وخت کې يوشمېر جنگي جيت الوتکې راورسېدلې او په ارگ باندې ديوې دورې وهلو نه وروسته يې په بمباري پيل وکړ، محمد نعيم چې په هوايي قواوو کې دمخابرې انجينير و ددغو الوتکو په ليدو يې راته وويل چې د دغه الوتکو پيلوټان دلومړي کلاس پيلوټان دي اوتازه دشوروي اتحاد نه راغلي دي او داسې ښکاري چې دکودتاه په سرکې خلکيان دي .

دغه شېبه چې تقريباً دمازديگر څلوربجې کېدونکې وې ، دپښتونستان واک له پلوه ، فوځيانو په ملکي خلکوباندې چې دسيل لپاره راټول شوي وو ، هوايي ډزې وکړې ترڅو دوی خواره شي ، مونږ سمدستي دزرنگار پارک په لوري وخوځېدو .

دواقيتونو په بهير کې

د زرنګار پارک سره نژدې مو دخاص کونړ دولسوالۍ دچندراو دکلي لومړی بریدمن هدايت الله چې په (تک) مشهور و وليد هدايت الله په بالاحصارکې صيب منصب و او هم يې د داودخان په استخباراتوکې کار کاوه، خو په دغه وخت کې په شخصي جاموکې د بايسکل سره ولاړ وو او دحالاتو ننداره يې کوله . مونږ هم دهغه سره دستري مشي نه وروسته يوڅه شېبه ودرېدوو ،هغه سمدستي وويل گورئ چې دا مرتجعين (دخلك دډيموکراتيک گوند مشران) به ډېر ژر په سزا ورسول شي . دکودتا دبريالي توب نه وروسته هدايت الله دخلکيانو له خوا ونيول شو او له هماغه وخته تراوسه پورې بې درکه دی .

څه دپاسه څلور بجې کېدونکې وې چې ډېر سخت باران پيل شو ، ماښام هم نژدې کېدونکې و او جگړه مخ په تودېدو وه نو مور نيت وکړ چې له ښار نه بايد ووځو او دعبد الغفور کورته بايد لاړ شو ځکه چې ماورسره وعده کړې وه چې ماښام به زه کورته درشم .

مونږ چې کله بېرته پل باغ عمومي ته ورسېدو ، دکوم موټر ياسروپس هېڅ پته نه لگېده او يوزيات شمېر خلك بسونو ته د انتظار په حال کې ولاړ وو . دلنډې شېبې نه وروسته يوملي بس چې (۲۰۲) يې ورته ويلې راغی .

د داودخان درژيم په اخرو کلونو کې نوي بېنز بسونه د المان د اتحادي جمهوريت څخه لېږدول شوي وو چې ۲۰۲ (سه صدوسه) يې ورته ويلې او دښاري بسونو په شکل د ملي بس ترانسپورت رياست په جوکات کې چلېدل . په ډېر تکليف مو په دغه ملي بس کې ځای پيدا کړ . تصادفاً دغه بس د دارالامان په لور روان و ، په لاره کې د دهمزنگ سره يوشمېر فوځي ټانگونه دسړک په خوا اوشاکې ولاړ و چې دتوپونو خولې (ميلونه) يې د دارالامان په لوري سم کړي وو . دارالامان څلور لاري ته چې نژدې شولو ومو ليدل چې يوه لويه قوه د ريشخورو د فرقي نه را

دواقعیتونو په بهیر کې

خوځېدلې او دسړک په دواړو خواوو کې یې مورچې نیولې دي او دټانکونو دمیلونو خوا یې د دهمزنگ په لوري وه ، دغه قوه دکودتاه چیانوپر ضد راخوځېدلې وه او زمونږ بس ته یې اجازه ورنه کړه چې نور مخکې ولاړشي ، د بس نه راکوز شوو او دبختیار کلا په لوري پیاده و خوځېدو .

دبختیار کلا سره نژدې په یوه غولي (میدان) کې دکلي یوشمېر کسان راټول شوي وو او دجگړې ننداره یې کوله او هم یې په حالاتو باندي تبصرې کولې ، مونږ هملته ودرېدو او په قوای مرکز کې مو دجگړې د ډزو اواز ته غوږ ونیوه ، جگړه شېبه په شېبه تودېدله چې بلاخره دمانام اووه (۷) بجې کېدونکې وې ، دکابل په ښارباندي د مانام دتورتم څپې دظلم، وحشت او استبداد دخپو سره یوځای مخ په خورېدو وې . ما اومحمد نعیم نیت وکړ چې ښه به داوي چې کورته لاړشو او رادیوگانو ته غوږ ونیسو چې څه خبره ده او حالات په کومه خو روان دي . دجگتورن عبدالغفور کورته چې ورغلو سمدستي مو رادیو را وخيستله او دکابل رادیو څپې مو پیدا کړې . دکابل رادیو دعادي خپرونې پر ځای موزیک چالان وو ، له یوې شېبې موزیک نه وروسته نطق وویل چې اوس به دافغانستان د اردو دمسلحو قطعاتو له خوا اعلامیه واورئ . ویل کېږي چې حفیظ الله امین په خپله په دې شېبه کې نطایي کوله . اعلامیه د ډگروال عبد القادر او اسلم وطن جار له خوا ولوستل شوه ، دواړو وویل چې قدرت د اردو د یوې انقلابي شورا لاس ته ورغلی دی . ټول فوځي قطعات باید د انقلابي شورا د اعلامیې سره سم خپل ملاتړ اعلان او دمخالفینو حرکت په هرځای کې چې وي شنېکړي .

تر دغه وخته ما نه د ډگروال عبدالقادر نوم اورېدلې و او نه د اسلم وطن جار . محمدنعیم چې دهوایي قواوو صیب منصب وو راته وویل چې ډگروال عبدالقادر دهوایي اومدافع هوایي قواوو مرستیال دی ، اصلاً

دواقعتونو په بهير کې

د فراه ولايت دى او د داود خان په کودتاه کې يې هم مهم رول درلوده ، خو هغه هم اسلم جار نه پېژنده .

شپه مو تقريباً ټوله په ويښه تېره کړه . دنړۍ راډيوگانې مو ديو بل پسې اورېدلې ، ټوله شپه جگړه په پوره شدت سره د دارالامان په دوه لارې او دقواى مرکز په شا او خواکې روانه وه ، ټوله شپه مو د درندو وسلو د ډزو اوازونه اورېدل چې همدې کې د سباؤن رڼا وختله ، دسهار ۹ بجو اودېرش دقيقو پورې د دارالامان په شاوخواکې سخته جگړه روانه وه . د بختيار کلا اکثريت خلک دکوتو سرونو ته ختلې وو او په دارالامان کې يې د جگړې ننداره کوله ، په دې وخت کې يو لويه الوتکه راغله ، محمدينعيم راته وويلې چې دا اکتشافى الوتکه ده او ددې نه وروسته کېدای شي چې ډېره سخته بمباري وشي ، هماغه و چې دلسو بجوپه شاوخواکې چې دثور اتمه نيټه وه ، درې جنګي جيت روسي الوتکې ديوبل پسې گړندۍ را ورسېدې او د دارالامان په ماڼۍ (قصر) يې دوره ووهله او په دويم ځل يې اور غورځوونکي گڼ شمېر بمونه د دارالامان په ماڼۍ باندې وغورځول ، د دارالامان د تاريخي ماڼۍ نه داور سرې لمبې پورته شوې ، لنډه شېبه وروسته دغم چوپه چوپتيا شوه او د ډزو اوازونه ورك شول .

د دغه بمبارۍ نه لږه شېبه وروسته ، دکابل راډيو سمدستي يوه اعلاميه خپره کړه او وې ويل چې سردارمحمدداود خان او سردار محمدينعيم دوه مستبد واکداران دخپلو شومو اهدافو لپاره تر اخرې سلگۍ پورې مقاومت وکړ خو دمرگ په سزا ورسېدل او د اردو قطعات په ټولو حالاتو باندې مطلق کنترول لري . ويل کېږي چې داود خان د دغې اعلاميې دخپلولونه وروسته هم ژوندۍ و او د ارگ په دننه برخه کې يې تر ماسپښينه پورې مقاومت کاوه ، څرنگه چې دکودتاه دپيل په لومړۍ شېبوکې دکابل راډيو دکودتاه چيانولاس ته ورغلى وه نو په خپله گټه يې

دواقيتونو په بهير کې

ترې سم تبليغات پيل كړل ترڅو د داودخان او دهغه د پلويانو فعاليت چا چې د مقاومت خيال يې درلوده شنډكړي . دشنې په ورځ چې دثور نهمه نېټه وه دکابل راډيو له لارې ټولو دولتي مامورينو او د کابل ښاريانو ته اعلاميه خپره شوه چې خپل کارونه په عادي توگه دمخکې په شان سرته ورسوي ، زه هم دکابل پوهنتون په لوري وخوځېدم . د دارالامان په څلور لاري کې مو يوشمېر ټانکونه ولېدل چې سوځول شوي و خو نور وضعه عادي وه . همدا شان د ارگ مخې ته هم يو شمېر ټانکونه سوځول شوي وو چې په کودتاه کې د وژل شوو کسانو اثار په کې لېدل کېدل چې په ټانگونو کې ژوندي سوي وو ، دبعضې عسکرو او صيب منصبانو د جامونښې دونو په څانگو کې نښتې وې ، د کابل پوهنتون وضعه هم ارامه ښکارېدله . نورمحمد تره کی د انقلابي شورا د مشر او د جمهور رئيس په توگه را څرگند شو ، د خلقيانولمړنې کابينه اعلان شوه . عام خلک چې د خلکيانو اصلي څېره ورته نه وه معلومه ، غلي او ارام ښکارېدل او د دې انتظار يې کاوه چې دوی څه کوي . يو شاعر وايي :

چې اصلي څېره دچا ښايي هرچاته
اقتدار دی اقتدار دی اقتدار دی

دويم څپرکی

دثور کودتاه څخه وروسته ليدلې پېښې :

د خلقيانو او پرچميانو اصلي څېره ورځ په ورځ خلکو ته څرگندېدله د خلکيانو د رژيم دراتگ سره سم ټولې مهمې او حتی ډېرې عادي دندې او دولتي چوکۍ د خلک دگوند په غړو باندې بې له دې چې دچا اهليت

دواقيتونو په بهير کې

او کفایت په نظر کې ونيول شي وويشل شوې ، ډېر عادي کسان چې هېڅ اداري تجربه يې نه درلوده په لويو اومهمو عهدو وگمارل شول د بېلگې په توگه زمونږ دفاکولتې يو اسسټنټ ياسين محسني دپوهاند ډاکتر عبدالقهار ثمين پر ځای دکرهڼې دپوهنځي رئيس شو .

خلکيانو به هره ورځ د افغانستان په گوډ گوډ کې غونډې کولې ، د عدالت او مساوات په نامه به يې تش په نامه شعارونه ورکول .

له دې نه خبر نه وو چې ايا دولت يا حکومت د دې وسه لري او که نه چې د دغه غونډو او لويو مارشونو مصارف پرې کړي ، دغه غونډې چې دوی ورته مارشونه ويل زياتره په درسي مرکزونو او کارگري مؤسسو کې جوړېدې اوهر سپړی به ورته په جبري توگه مجبور وو چې لاړ شي ، همدا علت و چې په داسې مرکزونو کې تعليمي سطحه راټيټه شوه او دتوليدي دستگاوو په توليداتو کې پوره کمښت راغی ، د بېلگې په توگه دکودتاه نه دمخه زمونږ يومضمون به تقريباً پنځه سوه مخه ويل کېده خو دکودتاه نه وروسته دمضامينو زده کړه پنځوس مخوته راټيټه شوه .

د ثور دکودتاه په لومړۍ اوونۍ کې يو ورځ چې غالباً دسې شنبې ورځ او د ثور يولسمه نېټه وه مونږ دکرهڼې پوهنځي دليکچر په ټولگي کې ناست او د Micro Biology دمضمون ساعت ووچې يومسرح صيب منصب ټولگي ته راننوته او زمونږ استاد ، پوهندوی ډاکتر عبدالرشيد جليلي يې دټولگي نه وويست اوپه يوه روسي جيب موټر کې چې د باندې ولاړ و يوړ . ټول محصلين چې په ټولگي کې حاضر وو ډېر زيات خپه شول چې گونډې زمونږ استاد ئې بندي کړ ، ماته هم پته نه وه چې جليلي خلکی دی ځکه په هماغه کال ده ، تازه له روسيې څخه ډاکتري اخيستي وه او زمونږ استاد شوی وو ، نو زه هم ډېر زيات خپه شوم ، يو خو مو استاد و اوله بله پلوه زمونږ سيمه وال يعنې دکونړ دخوکۍ ولسوالۍ و .

دواقيتونو په بهير کې

په سبا ورځ دپوهنتون ټول محصلين او استادان راټول کړای شول او وويل شول چې دپوهنتون نوی رئيس مقرر شوی او دوی بايد دهغه دهرکلي لپاره ورشي ، کتل مو چې جليلي په تورموتير کې سپور و ، دباډي گارډانوسره يوځای راغی او دپوهنتون درياست څوکۍ يې اشغال کړه .

دوی کولی شول چې بې له دې چې مسلح عسکر يا صيب منصب ټولگي ته وليري او يواځې دټيلفون يا کوم مکتوب په واسطه جليلي ته دپوهنتون درياست څوکۍ وسپاري ځکه چې د نورمال حکومت تقرر او تبديلبدل په دې شکل نه وي چې مسلح صيب منصب يوې تعليمي ادارې ته وليري او منتخب شخص ته څوکۍ حواله کړي .

دخلکيانو دقدرت ته درسېدو له لومړۍ ورځې څخه دخلکو توهينول ، بندي کول او وژل پيل شول . ټول سپين زيږي ، مشران ، دولتي مامورين او حتی ډېر عادي کسان چې دخلک دگوند غړي نه وو ، دخپل سرنوشت په هکله اندېښمن وو ، دکابل پوهنتون په داخل کې د محصيلينو په نيولو پيل وشوه د ۱۳۵۷ د دويم تعليمي سمستر په اخرکې يوه ورځ د فارمسي دپوهنځي د دويم ټولگي ټول محصيلين ونيول شول او دپوهنتون په جمنازيوم کې واچول شول ، اکثریت محصيلين په يوه کميس کې ټولگيو ته تللي وو او دمني ډېره سخته يخني وه . هېچا ته اجازه نه وه چې دوی ته کمپله ياگرمې جامې وروړي ، محب الله چې زما خورۍ و هم د دغه محصيلينو په ډله کې و ، ده راته کيسه کوله چې د دوی گناه داوه چې دوی نه غوښتل چې د دوه مضمونونو امتحان په يوه ورځ ورکړي ، هماغه و چې له دويمې شپې وروسته د ژاندارم او پوليسو عمومي قومندان ، داودتړون راغی او ټولو محصيلينو ته يې په ډاگه وويل چې زمونږ دکار گري انقلاب په مقابل کې دپوهنتون دشل زره محصيلينو ژوند هېڅ ارزښت نه لري . دټولو محصيلينو نه يې ليکلي اسناد واخيستل چې که

دواقيتونو په بهير کې

چېرې دوی بيا داسې عمل وکړي نو سزا به يې بې له مرگه بل څه نه وي

ورستيو کلونوکې په ثبوت ورسېدله چې دپوهنتون شل زره کسان نه بلکې د افغانستان پنځه لس ميلونه نفوس هم خلکيانو اوپرچميانو ته هېڅ ارزښت نه درلوده او په لکونو بې گناه انسانان يې په ځانگړې او ډله ايزه توگه دهبواد په گوټ گوټ کې په ډېره بې رحمۍ سره ووژل چې ژوندي مثالونه يې د ۱۳۵۸ کال په پسرلي کې دکونړ ولايت مرکز چغه سراي ته نژدې دکرالي کلي دسلگونو انسانانو وژل دی چې نيم ژوبله يې په بېلدوزونو باندې د خاورو لاندې کړل . د نوموړو کسانو مړي په دوه ځايونوکې دخاورو لاندې راټول شوي دي ، کله چې زه په ۱۹۸۹ م کې دکونړ مرکز چغه سراي ته وروسته له دې چې روسانو کونړ پرېښود ، ورغلم دمړو دغه غونډۍ مې په خپلو سترگو وليدلې .

بل مثال يې د ۱۳۵۷ کال دحوت په ۲۴ مه نېټه دهرات دخلکو عمومي قيام وو چې په ډېره بې رحمۍ سره دخلکي رژيم له خوا وټکول شول چې دشهيدانو تعداد يې زرگونو کسانوته رسېده. خلکي رژيم به هره ورځ په سلگونو بې گناه انسانان په يوه اوبله پلمه نيول او دهبواد په بېلابېلو سيموکې يې ورته د وژل کېدو قصاب خانې چې دوی به ورته پولگونونه ويل جوړ کړي وو ، هلته په ډېره بې رحمۍ سره له منځه وړل کېدل . دثور دکودتاه نه وروسته د افغانستان د ټولو پرگنو عادي ژوند ورځ په ورځ مخ په خرابېدو وو او هېچا په کور کې تر سبا ارامه خوب نه شو کولای او هرسړی اندېښمن و .

زه هم دخپل پلار په هکله ، سيدمحمود(حسرت) چې دتخار په ولايت کې د احصائېي مدير و ، اندېښمن وم چې گوندې هغه هم دزياتره نوونورو مامورينو په شان ونه نيول شي .

دواقيتونو په بهير کې

د ۱۳۵۷ لمريز دجوزا په اخره کې يوه ورځ په ليليه کې ناست وم چې د دروازي مؤظف نفر احوال راوړ چې بهرون دې څوک غواړي ، څنگه چې بهرون ووتلم ، کتل مې چې زما پلار او دتره زوی ارواښاد سيدعبدالقهارنيازمن^۱ ولاړ دی . د دواړو په ليدو ډېر زيات خوشحاله شوم او دسترې مشي نه وروسته ، نيازمڼ صيب راته وويلې: څه چې کورته لاړ شو او هلته به خبرې وکړو . ماته پته نه وه چې دی هم دخپلې وظيفې نه په ډه ډه شوې او کابل ته دخپلې کورنۍ سره راغلی دی .

نيازمڼ صيب او پلارمې راته دکندهار او تخارپه ولايتونو کې دنوي رژيم دچال چلند ، ظلم او استبداد په هکله چې دسيمې دمخورو او پخواني مامورينو سره شوې وې تفصيلي کيسې وکړې. دبيلگې په توگه پلارمې وويل چې عادي کاتب دتخار دمستوفي په ځای مقرر شو . دپخواني مستوفي تخلص رحمتي و کله چې دوليت مامورين دنوي مستوفي سره يو ځای په نوې کرسۍ باندي دکېناستولپاره ورغلل نو يو تن ورته پخوانی

---

^۱ - ارواښاد سيد عبد القهارنيازمن زمامشرتره ارواښاد سيد محمد د عثمان مشرزی و چې دپغمان دشرعياتو د دارالعلوم نه فارغ شوی او دخلکيانودراتگ په وخت کې دکندهار ولايت د اداري چاروعمومي مدير و ، دکودتاه نه وروسته سمدستي دخپلې وظيفې نه په ډه ډه شو . د ۱۳۶۳ کال دجدي دمياشتې په ۲۹ مه نېټه دکابل دکلا غيبي په سيمه کې په خپل کورکې دقلبي حملې له امله په حق ورسېد . (انالله وانالیه راجعون) ارواښاد نيازمڼ صيب زما خصوصي استاد هم و ، خو را حليم ، جواد اوميلمه دوست انسان وچې دنوموړي مرگ زمونږ دکورنۍ لپاره يوه لويه ضايعه وه .

دواقيتونو په بهير کې

مستوفي معرفي کړ چې دا رحمتي صيب دى . نوي مستوفي ورته په خواب کې وويل چې رحمتي نه دى بلکې لعنتي دى . د دې خبرې سره مونږ ټول مامورين هک پک شوو هېچا دخواب ورکولو جرئت نه درلوده ځکه سمدستي يې ژوند په خطر کې و . پلارمې وويل چې په تېرو دېرش کلونوماوريت کې ده داسې وضعه نه وه ليدلې چې ديو برطرف کړاى شوي مامورسره دې وشي .

پلار مې وويل چې زه اوس کابل ته ديو سيمنار لپاره راغلى يم او بېرته دستنېدو سره خپل ژوند په خطر کې گورم او له دندې څخه لرې کېدل خوحتمي دى . خلقيانوته مونږ او زمونږ کورنۍ هېڅ دقبول وړ نه دي اودخپلو دښمنانو په لومړي قطار کې يې شمېري ځکه چې مونږ دمياعلي صيب (رح) ^(۱) لمسي يوو او دروحاني کورنيو له منځه وړل دخلکيانو دپروگرامونو لومړى پړاو دى ځکه دوى د دين اومذهب په خلاف دى . دوى ټول مسلمانان په عمومي توگه او مياء ،ملا.پير او سيد په خاصه توگه په لومړي مقام کې خپل دښمنان بولي ، مونږ بايد هجرت وکړو ځکه چې په افغانستان کې زمونږ ژوند سل په سلو کې په خطر کې دى ، په دغه وخت کې دکونړ ولايت دکامدېش او پېچ په سيمو کې دحکومت په ضد مسلحانه قيام پيل شوى و او په کابل کې دا اوازې خپرېدې چې نن اوسبا کودتاه کېږي . دافغانستان په مختلفو سيمو کې مسلحانه قيامونه مخ په پراخېدو وو . نو نيازمين صيب او پلار مې تصميم ونيو چې تر يوڅه وخته پورې بايد همدلته واوسېږو ترڅو دهجرت کولو لپاره تيارى

۱- د مياعلي صيب (رح) زيارت دجلال اباد ښار په ختيځه سيمه کې دټمرخېلوپه کلي کې موقعيت لري . نوموړى زيارت دافغانستان په مشرقي سيمه کې يوله مشهورو زيارتونو څخه دى چې هره ورځ ورته په لسگونوکسان د زيارت کولو لپاره ورځي ، د مياعلي صيب زيارت دلېونو په ښه کولو کې خاص شهرت لري چې له دېرولرې ځايونو څخه ورته خلک لېوني راولي .

دواقعیتونو په بهیر کې

ونیسو، کېدی شي چې دخلقیانو حکومت پرضد کودتاه وشي او له منځه لاړشي، ځکه چې هجرت کول او دخپل ملک دپرېښو دلو تصمیم دیو نامعلوم سرنوشت په لوري څه اسانه کار نه و .

پلار مې دسیمنار نه وروسته تخار ته بېرته ستون شو خو د رسېدو سره سم دتخار څخه نیمروز ته تبدیل کړی شوی و .پلار مې کیسه کوله چې په دفتر کې ناست وم چې غیاث^۲ د باډي گارډانو سره دفتر ته راننوت ، لومړی چې ما باډي گارډان ولیدل نو وار خطا شوم خو چې غیاث مې ولید نو سمدستي یې دسترې مښي نه وروسته راته وویل چې کاکا راځه، تا نوي والي ته معرفي کړم چې څه درته ونه وایي ، نو ما ترې پوښتنه وکړه چې په څه وظیفه مقرر شوی یې. هغه وویل چې زه د مصونیت ملي عمومي مدیر مقرر شوی یم اوپه ډاډه زړه کار کوه تر څو چې زه یم څوک درته څه نه شي ویلی ، د تخار نوی والي فضل الرحمان نومېده او پرچمی و ، دکار تجربه یې درلوده ځکه چې دفاکولټي نه خلاص شوی و او مخکې هم حاکم(ولسوال) په توگه دنده اجرا کړې وه .

پلار مې دغیاث دمعرفي کېدو په وجه د نیول کېدوڅخه خلاص شو خو نیمروز ته تبدیل کړی شو د ۱۳۵۷ لمريزکال دسرطان په میاشت کې نوموړي ولایت ته لاړو.

پلارمې راته دنیمروزدتگ نه مخکې وویل چې زه ژر بېرته راځم او تاسې باید ځانونه تیارکړئ چې پاکستان ته هجرت وکړو . نوموړی داسد په

---

۲ _ غیاث حقل دسید ا گل زوی دخاص کونړ دولسوالی دکاویر کلي اوسېدونکی و چې دخلکیانو د کودتاه نه مخکې دمیدان په ولایت کې مامور و او وروسته دقطغن (بدخشان،تخار،کندوزاوبغلان) دمصونیت ملي چې وروسته یې ورته خاد وایه عمومي مدیرمقرر شوی و ،دغیاث پلار زما دپلار د ورکتوب ملگری او هم د ابتدائیه ښونځي کې ټولگیوال وو .

دواعیتونو په بهیر کې

میاشت کې دنیمروزنه ، دپخواني دفتر دکتابونو د تحویلولو په پلمه کابل ته راغی .

په هغه دوستانو او خپلوانوچې موپرې اعتبار و چې زمونږ راز نه افشاء کوي تماس ونیوه چې باید په ګډه هجرت وکړو ، په دغه وخت کې زما د مور له طرفه نیا چې دکونړ دمیرزمان خان لوروه ، وفات شوله اوپلار ته مې هم بهانه برابره شوله چې خاص کونړ ته لاړ شي او په جنازه کې برخه واخلي هلته هم دبعضې دوستانو او خپلوانو سره دهجرت او په خاص کونړ کې دهجرت دپیل کېدو په ارتباط سلامشوره وکړي .

له بله پلوه زماخسر مولوي غلام حضرت ^(۱) غوښتل چې سمدستي پاکستان ته هجرت وکړي نو پلار او خسر مې د تفاهم په نتیجه کې زما د واده دمراسمو دخلاصولو فیصله وکړه مخکې له دې چې پاکستان ته لاړشو .هماغه وو چې د ۱۳۵۷ لمريز دعقرب په ۲۵ مه نېټه زما د واده مراسم په ډېر ساده شکل سرته ورسېدل .

معمولاً دکابل پوهنتون دجدي په اخره کې رخصت کیده خو په ۱۳۵۷ لمريز کې امتحانونه یوه میاشت رامنځې ته شول او پوهنتون دقوس په اخر کې رخصت شو .

دخلقیانو رژیم پوهنتون ځکه یوه میاشت دمخه رخصت کړ چې دګوند غړي په اطرافونوکې دمحلې مامورینو سره د امنیت او هم دحکومت دپرله پسې فرمانونو په عملي کولو کې مرسته وکړي ځکه چې په اطرافونو کې دخلقیانو دحکومت پرضد تحریکونه مخ په پراخېدو و .

امتحانونه چې څنګه خلاص شول ، مخکې له دې چې نمرې اعلان شي دپوهنتون یوزیات شمېر محصلین چې دخلکیانو په فکر دوی به درژیم پر

---

^۱ - مولوي غلام حضرت دارواښاد قاضي شېر حسن خان زوی او دارواښاد محمد معظم اخون زاده لمسی دی چې زمادعمه زوی او استاد هم دی .

دواقيتونو په بهير كې

ضد اطرافونو كې فعاليت وكړي ونيول . په نيول شوو كسانو كې زموږ يو تن هم محمد طاهر دلالپورې ولسوالۍ چې تر نن پورې يې د ژوند هېڅ پته ونه لږېده شامل وو. ويل كېدل چې دنيول شوو محصلينو شمېر ۲۵۰ كسانوته رسېده او ټول په يوه شپه دپوهنتون په ليليو كې ونيول شول . تصادفاً دغه شپه زه دنيازمن صيب كورته دخپل پلار دليدو لپاره تللى وم . سباچې پوهنتون ته راغلم دمحصلينو دنيول كېدو نه خبرشوم ، بيا دليلې په لوري ونه گرځېدم اوبېرته دنيازمن صيب كورته لاړم او پلارمې دمحصلينو دنيول كېدو دجريان نه خبر كړ . پلارمې وويل څه چې جلال اباد ته لاړ شوو او هلته به دهجرت كولو په هكله تصميم ونيسو ، دملنگ جان دا لاندې شعرراپه ياد شو چې دثور له كودتاه څخه وروسته دحالاتو بڼه تمثيل دى چې دخلك رژيم غړو په زوره خلك راپارول چې مهاجرت وكړي او جهاد ته يې د دوى پر ضد زمينه مساعده كړه .

وژني مې خپل ورور په گولو دا دچالمسون دى
بې گناه مې جوړ په كاله وار په وار شب خون دى
نوم د ازادۍ چې واخلم بيابې مې زندان ته
مال وملك ضبطېرې رانه دا په كوم قانون دى
زه د دنيا عدل او انصاف ته حيرانېرمه
ورك په سپين ميدان ولې روا حق دپښتون دى
كله مسلمان پرمسلمان باندي تعدا كوي
نن چې داسې كېرې خو د بل په لمسون دى
خدای لپاره ورونوتمام قوم سره تړون وكړئ
يو يو تالا كېرو دا سبب مو دبېلتون دى
لاړشه ملنگ جانه پښتونخوا په غرو كې وژاړه

دواقيتونو په بهير کې

کار دلس وشل نه دی دا کار دشل ميليون دی .

دریيم خپړکی

دهجرت کولو نیت او تیاری :

مونږ د ۱۳۵۷ لمريز دحوت په اخرو شپو او ورځو کې جلال اباد ته لاړو او دحوت په ۲۷ نيټه چې دجمعي ورځ وه دملك محمد قاسم^(۱) په کور کې مو دنژدې دوستانو او خپلوانو سره غونډه درلوده چې دهجرت کولو تصميم ونيسو په دغه غونډه کې زما پلار، دخاص کونړ دچندراو کلي اوسېدونکی ډاکټر محمد صالح چې په دغه وخت کې يې دننگرهار په څارنوالي کې وظيفه درلوده ، د څارنوال محمد صالح د تره زوی څارنوال محمد عاصم موسی چې دننگرهار په عسکري فرقه کې ډاکتر و او دخاص کونړ قومندان غازي محمد خان دحاجي فراخان زوی چې دجلال اباد په امنيه قومندانې کې يې وظيفه وه برخه درلوده .

---

^۱ - ارواښاد ملك محمد قاسم زما دترور زوی و چې دکامې ولسوالۍ د ده غازي دکلي اوسېدونکی او د محمد حسين علاقه دار زوی اودملك صالح محمد خان لمسی و چې دکامې ولسوالۍ له مشهورو منورينوله ډلې نه وو .

دواقيتونو په بهير کې

دغه پورته کسان دخاص کونړ په ولسوالۍ کې پوره دنفوذ خاوندان وو او کولای يې شول چې دحکومت پرضد مؤثر حرکت وکړي .

په همدغه شپه زما بل دترور زوی ضابط عبد الغفور خان دخاص کونړ دتنر دکلي اوسېدونکی چې په امنیه قومندانۍ کې نوکريوال ؤ خبر راوړ چې حاجي سيف الدين خان دښپوه ولسوالۍ خلقي حاکم چې حضرت يونس نومېده او دسرکانو ولسولۍ دېهر اباد دکلي اوسېدونکې و ، ژوندی نیولی او غره ته يې خپړولی دی، دغه خبر زمونږ روحیه نوره هم اوچته کړه او په دې فکر کې شوو چې مونږ هم بايد دخاص کونړ په ولسوالۍ کې په شریکه توگه يو مؤثر اقدام دحکومت پر ضد وکړو .

د ۱۳۵۸ لمريز په سرطان کې چې کله مونږ دمومندو دلښکر سره يوځای جهاد پيل کړ ما حاجي سيف الدين خان د لومړي ځل لپاره وليده .

حاجي سيف الدين دملااحمد دين زوی په قوم ميتاخېل دی او دکونړ (ښپوه)دسربند په کلي کې يې استوگنه کوله. دسربندکلي دکونړپه سهيلي غاړه دبرکاشکوټ کلي ختيځ پلوته موقعيت لري ،مافکر کاوه چې حاجي سيف الدين به دسرکند دميتاخېلو د نورو ملکاتو په څېر عادي ملک وي او د عمر له پلوه به سپين ږيری وي خو کله چې ما حاجي سيف الدين وليد، نوموړی دڅلويښتو کلونو په شاوخوا کې عمر درلود ،ږيره اوبرېتونه يې دواړه خړبول، له صورته غټ اوباسکه (خوش اندامه)سړی و ، په سياسي مسائلو ډېر ښه پوهېده او دپوره سواد خاوند و .

کله چې مادحاجي سيف الدين خان نه دحاکم دنيولو پوښتنه وکړه هغه راته ټوله کيسه په لاندې ډول وکړه :

دثورکودتاه نه دمخه ما ديو شمېر خلقيانو سره پېژندگلوي درلوده او حتی دځينو سره مې نژدې اړيکې هم درلودې نو په دې اساس دخلکيانو پروگرام او فلسفه راته ښه معلومه وه . کله چې دوی قدرت ونيو نو زه يې دحکومت سره همکارۍ ته دعوت کړم خو څرنگه چې ما د دوی سره

دواقعیتونو په بهیر کې

عقیدتي اختلاف درلود ، دهمکاری نه ډډه وکړه ، خلکیانو به ویل چې زموږ انقلاب په شانۀ ځي نوما به ورته ویل چې هر شی مخکې ځي هغه په شا هم ځي او گورو به چې دچا خبره سمه ده ، حاجي سيف الدين وویل چې کله دښوې ولسوال حضرت یونس دمیا گل جان آغا دتڼګاو ننګور چې دسلام پور دپاچایانو خورږنه وه، ونیوله ډېر خلک پرې خپه شول او شخصاً په ماښې هم ډېر بد تاثیر وکړ نو دځان سره مې تصمیم ونیو چې مخکې له دې هجرت وکړم نو باید داسې یوکار وکړم چې لا اقل د رژیم لپاره خو یو گزاروی ، هماغه و چې دښوۀ ولسوال ما پسې ځواب راولېږه چې دمصلاحت لپاره دښوې ولسوالۍ ته راشه خو زه وره نه غلم او عسکر وته مې وویل چې که دولسوال دماسره کاروي نو هغه دې پخپله دلته راشي ، حاجي سيف الدين وویل چې څرنگه د خلکي رژیم حاکمیت په ښوۀ کې ټینګ و او هېڅ داسې حرکت نه و چې دهغوی سره وېره وي ، هماغه و چې ولسوال حضرت یونس د یو تن اداري مامور او دوه کسانو عسکرو سره زموږ ځای ته په یو جیب موټر کې راغی . حاجي سيف الدين وویل چې ولسوال مانه پېژنده او دمخکې نه مې هم لیدلی نه و ، زه ویده وم چې دکلي دخلکو اوازونه مې واورېدل چې راووتم گورم چې جیب موټر دکلي په منځ کې ولاړ دی او خلک ترې راچاپېر دي، ولسوال په جیب موټر کې یوڅه امدادي چپلکې او بوټان هم راوړي وو ، حاجي سيف الدين وویل چې کله ما د جیب موټر ولید چې دکلي په منځ کې ولاړ دی ، غټان وږه او ښځې ترې چاپېرې دي ډېر بد تاثیر یې راباندې وکړ نو سمدستي مې خپلو هلکانوته وویل چې داخلک څوک دي او د دې ځای نه یې لرې کړئ .

حاجي سيف الدين زیاته کړه چې ولسوال زما دا خبره واورېدله نو وې ویل چې حاجي صیب زه دښوې ولسوال یم نو ما هم خپله خبره واپوله

دواقيتونو په بهير كې

او ورته مې وويل چې ماونه پېژندې څه چې حجرې ته لار شو او هلته به درته اولس راوغواړم .

حاجي سيف الدين وويل ولسوال سمدستي وويل چې حاجي صيب تاسې خونوي ولسوالان نه پېژنئ ! دولسوال دغه خبرو زما په مغزوكې (سوچ اوفكر) داسې وانگېرله چې گوندې زما د نيولو لپاره اراده لري نومخكې له دې چې ما ونيسي، زه بايد دى ژوندى ونيسم ، حاجي سيف الدين وويل چې تر دغه وخته ماسره دولسوال دنيولو هيڅ خيال نه و او نه مې دچاسره مصلحت كړى ؤ ، كله چې ولسوال زمور حجرې ته راغى او كېناست ما سمدستي خپل خسر بهرام اونږدې دتره زامن يوې جداخونې ته راوغوښتل اوورته ومې ويل چې زه ولسوال نيسم، ستاسې څنگه خوبنه ده . دهغوى نظر چندان ښه نه ؤ او وې ويل چې كډې (كورنۍ) موځاى پر ځاى دي نولومړى بايد خپلې كډې اوماشومان وكارواو چې وروسته بيا ستا څنگه خوبنه وي هغه به وكړو . حاجي سيف الدين وويل ما دوى ته وويل چې لومړى به ماشومان وكارو نو بيا داسې كارنه شو كولاى او همدابنه موقع ده او زه حتمي ولسوال نيسم ، دهغوى هم بله چاره نه وه او مجبور شول چې زما خبره ومني ، ده زياته كړه چې زما درې حجرې وې نو په يوه حجره كې مې درې كسه تكړه هلكان (ځوانان) كېنول اوزه دې بلې حجرې ته چې ولسوال پكې دخلكو سره په خبرو مشغول دى راغلم ، ټكنده (دولس بجې خواوشا) غرمه وه په كوركې دننه ښخې اوماشومان هم زما دتصميم نه خبر نه دي او د ولسوال لپاره يې دغرمې ډوډۍ تياره كړې ده نو ما ولسوال ته وويل چې زما دتاسره څه پټې خبرې دي كه تكليف نه وي نو هغه بلې كوتې (خونې) ته به لار شو ، هماغه ؤ چې ولسوال دځاى نه راپاخېد او هغه خونې ته لارو چېرته چې ځوانان ناست وو څرنگه چې ولسوال كوتې ته ننوت په ځان پوه شو او صحنه يې خړه پړه وليده نوسمدستي يې

دواقعیتونو په بهیر کې

تمانچې (تفنگچې) ته لاس کړ خومونږ پرې سمدستي مټې تاو کړې او ومونیو .

یوهلک مې ولېږه او هغه اداري مامورته وویل چې ولسوال دې غواړي دلته راشه هغه چې راغی او وې لیده چې په ولسوال مومټې تاوکړي دي نو حیران شو ، هغه مو هم بې وسلې کړ او همداشان مو دواړه عسکر هم را وغوښتل او دهغوی نه مو هم وسلې واخیستلې، سمدستي مو خپلوښځو اوماشومانوته وویل چې دغره په لوري وخوځېږي .

دحاجي سيف الدين دکور اوغره ترمنځ دنیم ساعت نه کم دپښو (پیاده) مزل دی . ولسوال ته مو وویل چې ځان ونه خوځوي اوکه حرکت دې وکړ وژنو دي ، دوی هم حرکت ونه کړ او زه لارم دموتیر تاپیرونه مې پنچر کړل ، حاجي سيف الدين چې ډېر خوشته سپر ی دی وې ویل چې په دې وخت کې مې دکور هرڅه پرېښودل او یواځې د واده بستره مې خپله په بوغبند (دبسترخادر) کې راټوله کړه او شاته مې واچوله ، یو چا راته وویل چې هر څه دې پرېښودل نو په دې بستره څه کوې ؟ نوماورته وویل چې نه غواړم چې خلقيان زما د واده په بستره کې ځملي (ویده شي). حاجي سيف الدين وویل چې دغه کارسره دکلي ولس هم هک پک (حیران) شوو او نه پوهېدل چې څه وکړي .

د ولسوال دنیولو نه وروسته دبرکاشکوت یو تن خلقي دښېوې ولسوالی ته چې دکونړ سیندنه پورې غاړه په شمالي برخه کې واقع ده خبر یوړ چې حاجي سيف الدين ولسوال غره ته وخېژوه نو دښېوې ولسولی نه یوگروپ خلقيان او هم دخاص کونړ فوځي کنډک نه یوه قطعه دحاجي سيف الدين کورته راغله او دهغه کور یې ټول تالا(چور) کړ .

حاجي سيف الدين وویل چې زه هم دولسوال په نیولو حیران وم چې څه پرې وکړم ، اداري مامور او عسکر مې رخصت کړل او یواځې مې ولسوال سره دخوگاڅپلو په لوري حرکت وکړ (خو گاڅخیل دمومندو په قبایلي

دواقيتونو په بهير کې

سيمه کې يو ځای دی چې دښيوې، خاص کونړ او گوشتې ولسوالۍ په منځ په يوه غريزه نقطه کې پروت دی . ده وويل چې زما هدف دا ؤ چې ولسوال به په خوگاڅپلو کې دفقير حاجي په کور کې وساتم ځکه هغه زمونږ د کورنۍ سره پخوانۍ دوستي درلوده ، په لاره کې ما حاکم ته ويلي ؤ چې ته به ځان نه معرفي کوي او که معرفي دې کړ نو بې له مرگه درسره بل څه نه کوم کله چې دفقير حاجي کورته ورسېدم ، هغوی هم د ولسوال دنيولو نه خبر و نو فقير حاجي دستري مشي نه وروسته وويل چې حاکم دې څه کړ . ما ورته وويل چې هغه مې وختي پېښور ته لېرلی دی ، فقير حاجي وويل چې دکابل دحکومت نه به مو پيسې اخيستې وي او ولسوال به مو خوشې کړی وي .

حاجي سيف الدين زياته کړه چې زما نيت خو دا ؤ چې حاکم به دفقير حاجي په ځای کې وساتم خو دهغه نيت مې چې وليده نو بېرته دخپري کلي په طرف وخوځېدم او هلته مې يو بل پخوانی دوست وچې اعظم^۱ نومیده او ډېر ايماندارسپری ؤ ورغلم ، اعظم ډېر زيات غريب ؤ خو ډېر اوچت (عالي) همت يې درلوده ، ما اعظم ته وويل چې غواړم حاکم ستا ځای ته راوړم ايا هغه ساتلی شې او که نه ځکه داسې نه شي چې دپيسو په بدل کې يې خوشې کړې ! اعظم راته په ځواب کې وويل چې خپله ښځه به پرېږدم خو حاکم به پرې نه ږدم ، اعظم يوه ډېره ژوره کوټه درلوده ولسوال مو هلته بندي کړ او خپل ورور (معلم غلام محی الدين) مې هم مؤظف کړ چې د اعظم سره واوسېږي ، حاجي سيف الدين وويل چې اعظم ډېر

---

^۱ - اعظم دکوز خپري دکلي اوسېدونکی ؤ چې په قام بوټی خپل ؤ چې وروسته دشخصي دښمنی له امله دخپلومدعيانو له خوا دخاص کونړ دمنگوال په کلي کې ووژل شو .

دواقيتونو په بهير کې

چټ پټی (صادقه) سپری ژ ، چل ول يې یاد نه و نو خپله بڼځه يې را وغوښتله او هغې ته يې وويل چې داحاکم بايد درنه څوک ونه گوري او که درنه خلاص شو نو ته هم زمانه خلاصه يې !

د دې نه وروسته دکابل حکومت دمنشي سارگل^۲ په ذريعه ځواب راو لپره چې حکومت به درته لس لکه افغانی در کړي او حاکم خوشې کړه خو ما منشي سارگل ته بېرته ځواب ولپره چې حاکم ما د مياگل جان آغا دننگور په مقابل کې برمه کړی دی ترڅو چې هغه نه وي خوشې شوې زه دا دپيسو په مقابل کې نه خوشې کوم برمه په مومندوکې عامه ده نو په دې اساس څوک داحق نه لري چې برمه په زوره دچانه خلاصه کړي او هر څوک کولای شي چې دبل په سر کې برمه وکړي او بيا دجرگې له لارې مسئله حل کړي.

حاجي سيف الدين وويل چې کله دبړمتې آوازه په مومندوکې خپره شوله نو هغو سپين ږيرو چې غوښتل يې حاکم په يوچل نه يوچل خلاص کړي خوله هم تپه شوه .

ده زياته کړه چې خلقيانو به ويل چې دوی خپل بادارانو (انگړېزانو) ته لارل نوما دځان سره تصميم ونيو چې نه زه خپل فاميل پاکستان ته بيايم او نه حاکم پاکستان کې کوم تنظيم ته تسليموم او په غره کې تر اخره پورې اوسېږم او خپل جهاد ته دوام ورکوم . حاجي سيف الدين وويل چې دحاکم نيول خو تصادفي کارؤ نو زما مشر زوی عبدالاحد چې اوس د قرآنکريم حافظ دی ، بهسودو سره نږدې د عبدالخېلو دقبائلو په ابتدائيه

---

^۲ - منشي سارگل د عیسی خېلو درې اوسېدونکی ؤ چې دکابل د رژيم سره يې د ورستيو کلونو پورې همکاري کوله چې بيا د ډاکټر نجيب دريژيم له خوا دقبایلو د وزارت معین هم مقرر شو . منشي سارگل وروسته پېښور ته راغلی و او ديوې جرگې په منځ کې خپلو دښمنانو ووېشته او مړ شو .

دواقعیتونو په بهیر کې

ښوونځي کې سبق وایه او هغه هماغلته پاتې شو او داتشویش راسره و چې خلقیانو به هغه حتمي نیولی وي او کېدای شي چې حاکم مانه د هغه په بدله کې وغواړي خو دځان سره مې داتصمیم ونیو چې ترڅو دمیگل جان آغا ننگور نه وي خلاصه شوې ترهغې پورې زه حاکم نه خوشي کوم او داسلام په خاطر دخپل زوی نه هم تېریم . ده وویل چې په څپري کې دحاکم دخوندي کولونه وروسته زه دسرکند سره نزدې د انارو کلي ته لاړم او هلته دپره شوم ، انار دخاص کونړ کامې او ښېوې ولسوالۍ په منځ کې په غرونوکې دپرمحفوظ ځای دی . حاجي سيف الدين وویل چې په دې فکر وم چې څنگه دکابل دحکومت پرضد مسلحانه جهاد ته دوام ورکړم او کله کله به مې زوی هم فکر ته راغی چې په هغه څه پېښ شوي وي او وړوکي هم دی . حاجي سيف الدين وویل چې زمونږ دهجرت پنځلسمه ورځ وه چې په کټ کې پروت یم اوپريشانۍ وړی یم چې سترگې مې بېرته کړې گورم چې عبدالاحد هغه ساعت زما دکټ سرته ولاړدی ، دهغه په لیدو دومره خوشحاله شوم چې یواځې خدای پاک ته معلومه وه او تېرشو ، دخدای پاک ډېر شکر مې ادا کړ او مې ویل چې مونږ په حقه یوو او خدای پاک دمونږ سره کمک کوي که نه ماخو خپل زوی مړ شمېرلی و .

حاجي سيف الدين وویل چې ښه دوستان ډېر ښه نعمت دی . ده وویل چې زما دچپرهار یوتن ملگری چې امیر محمد نومېده . دجلال آباد اوکاشکوت ترمنځ یې سروس موټر چلوه نو مازدیگر چې زمونږ کلي ته راغلی و او دحاکم دکیسې نه خبرشوی و سمدستي زما زوی یې دهغه ځای نه دځان سره اخیستی و او چپرهار ته یې خپل کورته وړی و . زما دې ملگری به هره جمعه زمازوی د عبدالخېلو ښوونځي نه راخیسته او په خپل سروس موټرکې به یې کورته راوسته ، زما زوی یې هلته ترهغې په خپل کورکې ساتلی و ترڅو چې یې زمونږ دځای پته پیداکوله او بیا یې

دواقيتونو په بهير كې

ماته خپل زوی راوست . زه د دې دوست دا نيکي او قرباني هېڅکله هېرولی نه شم .

حاجي سيف الدين دحاکم د نيولونه وروسته خپل دميتاخېلو قوم دځان سره ملگری کړ او دجلال آباد او کاشکوت ترمنځ سرک يې بند کړ او مسلحانه جهاد يې په سيمه کې پيل وکړ.

حاجي سيف الدين دښېوې حاکم د ۱۳۵۸ لمريزکال تر اخره پورې دځان سره وساته کله چې دجدي په شپږمه نيټه روسان افغانستان ته داخل شول دعمومي عفوي په اساس يې اکثريت بنديان يې دپل چرخي نه خوشي کړل نو مياگل جان آغا ننگور هم خوشې شوه نو وروسته له هغه حاجي سيف الدين دمياگل جان آغا لمسي ته حاکم په لاس ورکړ چې څنگه ورسره کوي هغه وکړي ، هغوی حاکم په دې شرط خوشې کړ چې دکابل رژيم سره به نوره همکاري نه کوي . خو سره د دې حضرت يونس بېرته دکابل حکومت ته ورغی او بيا يې دحاجي سيف الدين داوسيدوځای چې انار کلی نومېده ، دپرسخت بمباري کړ چې دحاجي سيف الدين خسر بهرام پکې ووژل شو . کله چې حاجي سيف الدين حاکم ، د اناروسيمه کې دځان سره ساتلی ؤ نو دهغه وظيفه مجاهدينوته چای برابرول ،چلم دکول او دغره نه دلرگو راوړل و ، نورکوم خاص ظلم ياتېری په حاکم باندې نه ؤ ، حاجي سيف الدين د ۱۳۸۴ کال د مياشتې په نيټه په خپل کور کې د اوږدې مريضې له امله وفات شو (انالله واناليه راجعون).

حاجي سيف الدين واقعاً ډېر پوه ،مسلمان اوښه افغان دی او تر اخره پورې يې خپله کورنۍ پاکستان ته رانه وستله او تقريباً پنځلس کاله دموندو په غرونوکې او خاصتاً دشمشاد په کلي کې چې دعيسی خېلو او جروبي درې سره نږدې پروت دی اوسېد .

دواقيتونو په بهير کې

د روسانو د وتلو نه وروسته چې کله دکونړ ولايت آزاد شو په ۱۹۹۲ م کې حاجي سيف الدين بېرته سر بند کلي ته دخپل فاميل او تره زامنوسره ستون شو او هلته يې په خپلو ځمکو کې کپردي ووهلې او خپل ژونديې بيا له سره پيل کړ .

په ۱۹۹۵ م دجون په مياشت کې زه دحاجي سيف الدين کورته ورغلم ماته يې وويل چې کله ما په خپله ځمکه کې کپردي ووهلې نو ټولو راته ويلې چې ستا ټول کارونه سرچپه دي اول دې بايد کور جوړ کړی وی او وروسته دې خپله کورنۍ راوستې وای. دا شرم دی چې ته په کپردي کې او سپرې . ده زياته کړه چې ما دې خلکوته وويل چې مونږ افغانان عجيبه ناراشه خلک يوو . دپاکستان په دنبتو او ډاگونوکې موکپردي وهلې او په هغه کې اوسېدلو خو هغه دشرم خبره نه وه ، اوس چې ما په خپله ځمکه کې کپردي ووهلې دي دا دشرم خبره ده ، دا شرم نه دی بلکې دا ماته افتخار دی چې په خپله ځمکه او خپله خاوره کې اوسېرم او دپرديو دمنت نه خلاص يم .

بې ځايه به نه وي چې زه دحاجي سيف الدين دوه نورې قصې هم دلته وليکم او زما هدف دلته دوه ټکي دي چې مونږ څومره با تدبيره او پوه مشران دجهاد په پيل کې درلودل خو افسوس چې پردو مونږ ته داسې کسان مشران وټاکل، کوم چې دوی ته ښه غلامي کولی شي او زمونږ دملک جرړې يې ويستلې شوې .

دحاجي سيف الدين په شان پوه کسانو ته يې نه موقع ورکړه او نه يې هغوی پرېښودل چې دجهاد رهبري په خپل لاس کې ونيسي او د دوی پرضد يې هر ډول دسيسې جوړې کړې ، څوک يې ووژل ، څوک يې دښمن داره کړل ، ځينو نورو هېوادونو ته پناه يوړه او ځينې مجبور شول چې په کراره کيني . دووم مطلب يا مقصد زما دا دی چې دخلق او پرچم دحکومتونو تگلاره چې د افغانستان دخلکو ملي او ديني نواميسو پرضد

دواقيتونو په بهير کې

حرکت او بلاخره يې روسي قواوې افغانستان ته راوستلې او تراوسه پورې چې کوم ناورين په افغانستان کې روان دی دوی يې اصلي عاملين دي نو د دوی تگلاره ددې باعث شوله چې د افغانستان ولس د دوی پرضد راپاڅيږي او ملي قيام پيل کړي . داچې بعضې تنظيمونه چې د پرديو په لاس په پردي کورونوکې جوړ شوي ، د دې ادعا کوي چې دا دوی ؤ چې روسانو ته يې ماته ورکړې دا صحيح خبره نه ده ځکه روسانو ته افغانانو ماتې ورکړې او دغه تنظيمونه د دې باعث شول چې د افغانستان دملت په دغه لويه قرباني او جهاد باندې تور داغ کېږدي .

اوس به راشو دحاجي سيف الدين کيسې ته د ۱۳۵۸ کال په سرطان کې چې دمومندو لښکر جوړ شو چې تفصيل يې وروسته راځي ، په لومړي شپه چې مونږ دخاص کونډ ولسوالۍ ته ښکته شولو مونږ ځوانان ؤ نو ويڼه مو زياته گرمه وه او انرژي مو هم درلوده نوزه هم په منډه روان وم چې کله له غره نه سرک ته ورسېدو نوحاجي سيف الدين زه دلاس څخه ونيولم او راته ويې وويل چې وراره جانه دا ډېر اوږد انقلاب دی او تېزې منډې مه وهه . ډېر خلک به پکې سترې شي . مونږ څوک نه وژنو او نه ځان په چا وژنو او امنيت مه خرابوه هغه وشول چې دخلکي ريژيم نفوذ له منځه يو سو .

دحاجي سيف الدين د دې خبرې نه درويشت کاله کېږي چې واقعاً د افغانستان انقلاب ډېر اوږد شو او ډېرکسان پکې سترې شول . په سباچې مونږ بېرته غره ته را وختلو دکلاول دکلي سره نژدې حاجي سيف الدين او پلارمې په يوه څمڅه کې ناست ؤ نو ما د دوی نه پوښتنه وکړه چې ايا مجاهدين به کامياب شي او کنه ؟ ځکه چې روسان د دنيا لوی طاقت دی او مجاهدين هېڅ په لاس کې نه لري او اکثره خلکو سره شخصي پخوانۍ زړې توپکې دي .

دواقيتونو په بهير کې

حاجي سيف الدين وويل چې روسان خامخاپه افغانستان کې شکست خوري نو ما ترې د دليل پوښتنه وکړه ، ده په خوا ب کې وويل چې روس د امريکا سره په رقابت کې دی او هره ورځ چې روسان په افغانستان کې تېروي دخپل رقيب نه يو کال وروسته پاتې کېږي ، زمونږ د افغانانو نه څه ځي ، نه زمونږ فابريکې شته چې ودرېږي او نه بل څه او اکثر خلک د افغانستان چې دهقانان دي کله چې غنم وکړي نوبيا اته نه مياشتې لاس په زڼې د ديوالونو چنوته ناست وي ، دخپل صفت او بل غيبت کوي نو روسان خامخا ماتې خوري او زما داخبره دځان سره وليکه . د حاجي سيف الدين خبره رښتيا شوله او واقعاً چې روسان پس له نه ۹ کاله اوږده او پرمصرفه جگړې نه وروسته په ۱۹۸۹ کال دفروري دمياشتې په ۲۸ مه نېټه خپلې ټولې قواوې د افغانستان نه وويستلې او دلويې ناکامي سره مخامخ شول .

دژوند خواري مې اوبو يوره
نور به دسيند په غاړه نه کرم گلونه

هرې مور لره چې خپل لړمون بلا شي
نا بغه زوی يې چنگيز يا اتيلا شي

غلام جيلاني (جيلاني)

دواقعیتونو په بهیر کې

پلار مې د جلال اباد دغونډ نه وروسته یو ځل بیا نیمروز ولایت او زه خاص کونړ ته لاړم ، پلار مې د ۱۳۵۸ کال دحمل په میاشت کې د نیمروز نه د اخري ځل لپاره راساً خاص کونړ ته راغی چا به چې پوښتنه کوله دنده (وظیفه) چېرته لرې ؟ نو ده به ورته ویل چې په کابل کې خدمتي یم .

پلار مې خاص کونړ کې سمدستي دمنگوال او چمباري دکلي دمشرانو سره پټې غونډې پیل کړې ، ترڅو دخاص کونړ خلک دحکومت پرضد حرکت او یاهجرت کولو ته چمتو کړي ، مونږ سره په لومړي سر کې دغو لاندې کسانو په غونډو کې برخه درلوده ، دمنگوال دکلي نه اروانباد فتو خان ، اروانباد بازشیخ، داؤد شاه خان ،زما دتره زوی معلم سید عبدالودود او د چمباري دکلي نه شېر افضل .

دوی فیصله په دې وکړه که مونږ ټول مهاجر شوو نو بیا به زمونږ ارتباط دخلکوسره کم شي اوله بله پلوه به د اقتصادي مشکلاتو سره مخامخ شو نه ښه به داوي چې په لومړي سر کې یواځې زمونږ کورنۍ مهاجره شي ځکه چې زما دپلار دنیولو خطر ډېر زیات ؤ .

تردغه وخته دخاص کونړ په لسوالي کې خلقي رژیم په مطلقه توګه حاکم ؤ ، په سلګونو کسانو دحکومت ټوپکې اخیستې وې او زیاتره سپین بریرو او ملکانو د رژیم سره همکاري درلوده . دخاص کونړ ،ولسوال چې عثمان غني نومیده ، پرله پسې فرمانونه په منظمه توګه تطبیقول .

شپږم ، اوم، او اتم نمبر فرمانونه چې د گروي ، دښځو دحقوقو او ځمکو داصلاحتاتو په نامه وو ، په خلکو کې زیاته کرکه د رژیم پرضد پیدا کړه . په اطرافونوکې دزمینداره خلکو ځمکې اکثره دې ځمکو کسبه کارو کسانو سره گرو وې او د دغه فرمان په اساس دې ځمکو خلکو پیسې وسوځېدې او زمیندار له قرضه خلاص شو ، خو د اتم نمبر فرمان په اساس چې دچا دېرش ۳۰ جریبه ځمکې نه اضافه وه هغه به یې په بې

دواقعیتونو په بهیر کې

ځمکو کسانو باندې چې زیاتره درژیم طرفداري یې کوله او یابه ملیشه و تقسیم کوله ، په دغه فرمان کې غټه ستونزه دا وه چې زیاتره ځمکې به دیوې کورنۍ دمشر په نامه و وې او ورثې به دغه ځمکې په شفاهي (لفظي) وېش باندې په خپلو کې تقسیم کړې وې او د دوی ترمنځ به شرعي ترکه نه وه شوې نو په دې اساس ډېر زمیندارن بلکل بې ځمکې شول .

دمثال په توگه دخاص کونړ په ولسوالۍ کې لوی زمیندار دچندراو دکلي اخون زادگان او یا زما ماماگان و خو د دوی ځمکه د دوی د نیکه په نامه وه او خاصتاً د اخون زادگانو دنفرو شمېر لس گونو تنوته رسېده ، که سهې وېش شوی وی نو دهر نفر دوه او درې جریبه ځمکه هم نه رسېدله خو د دوی د ټولې ځمکې نه یې دېرش جریبه ځمکه دوی ته پرېښودله او تقریباً شپږ سوه جریبه ځمکه یې په نورو کسانو باندې و وېشله دوی چې هر څومره عرض اوداد وکړ چاپې خبرې ته غور ونه نیوه او دفیوډالانوپه نامه به یې توهینول .

دخلق رژیم به چې کله ځمکې تقسیمولې نو په هغه ځمکو کې به یې پراخ مارشونه او غونډې کولې او په زرگونو کسان به یې ورته راټولول ، د یاجاریار داسلامي شعار په ځای به یې د هورا **Hurrah**^۱ چغې وهلې او هم به یې زمیندارانو ته پوچ رد الفاظ استعمال او ویل به یې چې دوی فیوډالان دي ، د دهقانانوپه طبقه باندې یې ظلمونه کړي او دهغوی کورنۍ یې په خپل خدمت کې ساتلې دي .

---

^۱-Hurrah هورا په انگرېزي ژبه کې دخوشحالي معنی لري خوعاموخلکوبه ویل چې Hurrah دلینن مور ده نو دا خلقیان او پرچمیان چې دلینن بچیان (پیروان) دي دخپلې نیا د احترام په خاطر دغه لفظ په خپلو مارشونو کې استعمالوي .

دواقيتونو په بهير كې

په حقيقت كې دفيوډالانو شمېر به په ټول افغانستان كې دمحدودوڅو تنو څخه زيات هم نه ؤ او په مشرقي كې خو فيوډالانودسره وجود نه درلود

دچندراؤ داخون زادگانو ځمكه چې كله د ۱۳۵۷ كال دحوت په مياشت كې تقسيمېدله ، دځمكو د اصلاحاتو وزير عبدالغفار لکن وال ، دلغمان والي حضرت گل بارگامي چې دسرکانو دولسوالی دپشد دكلي دکشمېريانو(پياكوتيانو) له كورنۍ و ، دكونړ والي اويوشمېر نور عالي رتبه دولتي مامورين په دوه هليكوپترونو كې راغلل. هليكوپترې دچندراو د كلي سره نژدې دسند په غاړه په يوه اواره ځمكه كې كېناستې ، پوره فوڅي تدابير نيول شوی وو او په زرگونو كسان يې دمارش لپاره په جبري توگه راټول كړي وو .

څرنگه چې ددوئ ځمكه د دوئ دنيكه محمدمعظم اخون زاده په نامه وه نو د وېش نه وروسته زياتره اخون زادگان بې ځمكې پاتې شول او په اصطلاح دكورنۍ غړوته دترکاري دکرلو کوراری (وړوکې ټوټه ځمكه ياپټی) پاتې نه شو .

په كونړ كې تر دغه وخته عامه ذهنيت مطلق دكمونستي رژيم پرضد راپارېدلی ؤ او عام خلك مسلحانه قيام ته تياروو ، هېڅ داسې يوه پرگنه نه وه چې دخلقي رژيم دمسلسو فرمانونو او د دوی دحکومت چلولو او بې تجربه گي له امله زيانمن شوي نه وه ، د دوی غيراسلامي او ملي حرکات عاموخلکو ته پوره څرگند شوي ؤ که په ظاهره به چا څه نه شو ويلی خو په زړه كې به په دې پوهېدل چې ددوئ د دين اومذهب په خلاف دي . څرنگه چې كوم منظم سازمان يا گوند د افغانستان په سطحه چې ملت ته د اعتماد وړ وي او ولس عمومي قيام ته په يوه ځل اماده كړي وجود نه درلود نوپه هره سيمه كې دکابل دخلقي رژيم پر ضد قيامونه يامسلح حرکتونه په ځانگړې توگه په ټول هېواد كې او په خاصه توگه دكونړ

د واقعیتونو په بهیر کې

ولایت په نورستان او پېچ دره کې او هم د پکتیا ولایت د ارگون په سیمه کې د لومړي ځل لپاره پیل شول .

څلورم څپرکی

په خاص کونړ کې د جهاد پیل :

۱۳۵۷ کال د دلوې په میاشت کې یواځې یو څو تنو مجاهدینو چې هويت يې هم په لومړي سر کې معلوم نه و ، د شونکړي په سیمه کې او سپدل د خاص کونړ د مننگوال په منځني ښوونځي او ولسوالۍ باندې یوځل جگړه وکړه خو دومره مؤثره تمامه نه شوله ، د دغه گروپ مشري د څوکی دولسوالۍ یوتن چې په ډاکتر حمید الله یې شهرت درلوده ، کوله . دوی سره د خاص کونړ د چنچن دکلي ملاغلام حسن چې په ملاصحاف مشهور و^۱ او ملانظر محمد^۲ هم موجود وو دوی په شونکړ سیمه کې دمیرزا محمدي جان سره اوسپدل .

څرنګه چې حکومت په دغه وخت کې په حالاتو پوره کنترول درلوده نو یو څه قواوې او ملیشه یې د شونکړی سیمې ته ولېږلې چې دغه گروپ ونیسي په دغه جگړه کې د مننگوال د منځني ښوونځي معاون احمدخان^۳ د مننگوال دکلي د اسلم زوی چې خلقي و^۱ په جگړه کې په پښه تپي شو او د کلي گرام (حکیم اباد) دکلي دمهردل زوی چې خلکي وو ، وژل شو . د دغې جگړې نه وروسته د خاص کونړ په سیمه کې د حکومت پرضد علني حرکت موجود نه وو د ۱۳۵۷ کال د حوت د میاشتې تر اخره پورې

^۱ - ملاصحاف وروسته د یکه غنډ په کمپ کې اوسېده چې دیوال ورباندې چپه شو او مړ شو .

^۲ - ملانظر محمد وروسته په خاص کونړ کې د اسلامي حزب (حکمتیار) د جبهې قومندان و

^۳ - احمد خان د همدغه پېښې د زخم له امله ډېره موده وروسته مړ شو .

دواقيتونو په بهير کې

دخاص کونړ د ولسوالۍ نه يو څو محدودو کورنيو هجرت کړی وو چې نومونه يې دا دي. دکونړ له کلي څخه مولوي محمد عبدالله، دلوتانو له کلي څخه شهيد ملک محمد جان^۴، دمياگانو له کلي گل سيد ميا، دسنه خېلو دکلي ظاهر خان، دکوز چنچن دکلي ملاغلام حسن چې په صحاف ملايې شهرت درلوده، دچندراؤ دکلي د اخون زادگانو دکورنۍ نه سرمعلم غلام حسين حاجي عبد الخالق، موسی کاظم او زما خسر مولوي غلام حضرت شامل ؤ .

د۱۳۵۸ کال دحمل په مياشت کې زما د پلار د فعاليت سلسله مخ په پراخېدو وه، خپلوانو او دوستانو سره يې پټ تماسونه نيول چې يو ځای هجرت وکړو، مامې پلارته وويلې چې بڼه داده چې په ځانگړې توگه هجرت وکړو ځکه دابه ډېره سخته وي چې په ډله ايزه توگه هجرت ته خلک اماده کړو .

دحکومت جاسوسان په هر ځای کې موجود دي او اکثره دوستان اوخپلوان خواره واره اوسپري که ژر لار نه شو نو خامخا مونږ حکومت نيسي او بيا به زمونږ سزا بې له مرگه بل څه نه وي، دحمل دمياشتې په اخره کې مو تصميم ونيو چې هجرت بايد وکړو، هماغه وو چې زه اوپلارمې مزار شريف ته لاړو تر څو، زماورور سلطان محمود چې په زراعت ليسه کې ؤ له ځان سره راولو .

کله چې مونږ مزارشريف ته ورسېدو او دسلطان محمود سره مو وکتل هغه راته وويل چې زمونږ د ولسوالۍ څوته چې دزراعت په ليسه کې دي خلقيان دي اوزمونږ دراتگ نه خبر دي که مونږ يوځای حرکت وکړو نو هغوی خامخا مونږه نيسي نو بهتره به داوي چې دجوزا په مياشت کې

---

^۴ - ملک محمدجان په ډېره بې رحمۍ دخپل زوی سره يوځای دحکمتيار د اسلامي حزب يو تن قومندان معلم محمد امين له خوا ووژل شو .

دواقيتونو په بهير کې

چې ښوونځی رخصت شو نو زه به درشم او بيا به يوځای هجرت وکړو

د حربي ښوونځي د سردار محمود د خارجېدو کيسه :

دمزار شريف نه چې کله مونږ کابل ته راغلو پلارمې زه ولېرلم چې زما خدایښلی ورور شهيد سردار محمود دکابل دحربي ښوونځي په نهم ټولگي کې ؤ خبرکړم چې دپنجشنبې په ورځ زما دتره زوی ارواښاد نیازمن صيب کورته راشي .

سردار محمود چې دمنگوال په منځني ښوونځي کې اول نمره ؤ عسکري لیسې ته یې جبراً نیولی ؤ . دهغه چپ لاس پخوا درې ځایه مات شوی ؤ او معیوب ؤ ، کله چې سردار محمود زه دحربي ښوونځي په نظام قرول کې ولیدم په ژړا شو او وې ویل چې زه عسکري لیسه نه وایم ځکه چې زه دخنگلو حرکت نه شم کولای او دوی په ما نظامي تعلیم کوي .

ماورته وویل چې ښه ده دپلار سره به مصلحت وکړو او زه به د اقبال وزیري نه چې د دفاع وزارت دسیاسي چارو مشاور ؤ ، د اخراج امر واخلم ، اقبال وزیري زما دخاله دلور خاوند ؤ ، ماشخصاً اقبال وزیري نه ؤ لیدلی ځکه چې نوموړی د داؤد خان په وخت کې بندي ؤ او کله چې خلکیانو کودتاه وکړه دی دحفیظ الله امین نږدې ملگری ؤ او د دفاع وزارت دسیاسي چارو دمشاور په توگه مقرر شو ، دهغه په واده کې زه په کونږ کې وم .

دضرورت په اساس د اقبال کورته چې په مکروریانو کې ؤ ورغلم . اقبال په کور کې نه ؤ او دتوری لورته مې خپل مشکل ووايه چې سردار محمود دعسکري ښوونځي نه خارج کړي .

ترورزي مې وویل چې اقبال دمانام په شپږو بجو راځي ، که ورته پاتې شې نو دابه ښه وي ، څرنگه چې ما په هغه چندان باور نه درلوده نوپاتې نه

د واقعیتونو په بهیر کې

شوم اوماورته وویل چې مازدیگر به زه تلیفون وکړم . ما د شپږو بجو په شاوخوا کې د نیازمن صیب دکورنه اقبال وزیري ته تلیفون وکړ او ځان مې ورته معرفي کړ ، اقبال سمدستي په ځواب کې وویل :

((ماخو ویل چې دا د فیوډال زامن عسکري لیسې ته مه نیسئ ، اوس چې راغلی دی نوحتمي به عسکري لیسې وایي او امر نه شم درکولای))

له دې خبرو نه یې وروسته د تلیفون کوشي کېښوده ، پلار او ورور ته مې ویل چې دا کار خو ونه شو ، خدای بښلی ورور مې ډېر زیات خپه شو دهغه دستل لپاره مو ورته وویل چې ته یوه میاشت نور هم دلته اوسه مونږ غواړو چې د جوزا په میاشت کې پاکستان ته یوځای هجرت وکړو .

د اقبال وزیري دغو خبرو چې مونږ فیوډالان یو دهغه متل سره صدق کوي چې وایي ((ډوله کوم ځای دی وهم کوم ځای دې او از کوي)) موضوع څه وه اودهغه عکس العمل څه ؤ ، اقبال په دې نه پوهېده چې ایا مونږ فیوډالان یوو او که نه او مونږ څومره ځمکه لرو او د فیوډالیزم تعریف څه دی . نوموړی او همداشان ټول خلقيان د افغانستان د ټولني پېژندل خو پرېرېده دخپل کلي او محیط په هکله ورته معلومات نه ؤ او هسې تش په نامه شعارونه یې یادکړي ؤ ، همدا علت ؤ چې په لکونو معصوم انسانان بې له دې چې په اصل موضوع باندي ځان پوه کړي ، بنديان او له منځه یوړل او افغانستان یې گډوډ او له نه حل کېدونکو ستونزو سره یې مخامخ کړ .

په لکونو انسانان د دوی دشخصي عقد او ناپوهی بڼکار شو ، ټول ملک یې وران او دخارجیانو لاس وهنو او یرغل ته بڼه زمینه مساعده کړه . په افغانستان کې څه وشول او څه چې په راتلونکي کې کېږي ، د دې ټولو بدبختیو او مصیبتونو د عواقبو مسؤلیت دخلقیانو او پرچمیانو په غاړه دی ځکه که دوی نه وی راغلي او دومره فجایع یې نه وی کړي نو د

د واقعیتونو په بهیر کې

افغانستان مسلمان او غیرتي ولس به له دومره ستونزو سره نه مخامخ کېده ، او نه به داسې بې رحمه او بې تنظیمه مشر تابه سره مخامخ کېده . د دې لپاره چې د اصلي جریان نه لرې لار نشم ، د جمعې دورځې په مازدیگر خدای بښلی ورور مې سردار محمود په ډېرې مایوسۍ سره د حربي ښوونځي په لوري وخوځېد او دموترو تر تمخایه پورې زه هم ورسره لاړم .

د شنبې په ورځ مازدیگر مو کتل چې سردار محمود د آهن چادرو وپوځي سپین بکس په شا اچولی او په شخصي جاموي کې را روان دی او د زیاتي خوشحالی نه له ورايه خاندي .

خدای بښلی ورور مې د وړکتوب نه ډېر زیات زیرکه او باجرته ؤ نو مونږ ترې پوښتنه وکړه چې څنگه راغلی ؟ هغه وویل حربي ښوونځي ته چې لاړم نوځان مې مریض واچاوه او د ښوونځي ډاکتر راته په وزیر اکبر خان مېنه کې په څلورسوه بستریز روغتون باندې چټی راکړه ، څنگه چې په روغتون کې زیاتره روسي متخصصینو کار کاوه نو هلته یې یو تن روسي متخصص ته یوړم ، متخصص ته مې خپل لاس وښود او هم مې ورته وویل چې زما سرگې صحیح کار نه کوي . د معاینې څخه وروسته روسي متخصص څه دوا راته ولیکله او هم یې نظر ورکړ چې دی نه شي کولای چې حربي ښوونځي ته دوام ورکړي باید چې د حربي ښوونځي څخه خارج کړی شي .

هماغه ؤ چې ما د روسي متخصص نظر په حربي ښوونځي ته یوړه او هغوی زه سمدستي دلیسې څخه خارج کړم او ما هم دا ساعت له خدایه غوښته .

د سردار محمود په خارج کېدو مونږ زیات خوشحاله شولو او قلعه زمان خان ته دخلیفه عبدالرسول فدائي کورته لاړو . خلیفه عبدالرسول فدائي دنقشبندیه دطریقې پیر ؤ چې زمونږ دکورنۍ زیاتره غړو دهغه نه لاس

دواقعیتونو په بهیر کې

نیوی کړی و ، دهغه سره مو د هجرت موضوع مطرح کړه . خلیفه
عبدالرسول فدائي هم دهجرت کولو مصلحت راکړ او دعا مو ترې
واخیستله او هم مو د یو شمېر نورو نږدې خپلوانو او دوستانوسره د
آخري ځل لپاره په کابل کې دهجرت کولو په نیت خدای پاماني وکړه او
د خاص کونډ په
طرف وخوځیدو.

دواعتونو په بهير کې

پنځم خپرکي

په خاص کونړ کې زمونږ د هجرت او جهاد د پيل لومړی
مرحله :

مخکې مې يادونه کړې وه چې په کابل کې به همېشه دا اوازې خپرېدې چې نن کودتاه کېږي او سبا. دهرچا په خوله کې داخبره وه چې د خلقيانو رژيم ډېر ژر له منځه تلونکی دی نو په دې اساس د ۱۳۵۸ کال د ثور د مياشتې چې دکمونستي رژيم لومړی کلوزه وه ډېر خلک په دې اميد و چې خامخا به څه تحول راځي ، مور هم دغه اوازو ته انتظار ووبسته ، خو د ثور په اوومه نېټه چې خلقيانو دکمونستي کودتاه دلومړی کلزيې لپاره جشنونه نيولي و هېڅ کومه پېښه ونه شوه .

هماغه و چې پلار مې د ثور د مياشتې په دويمه اوونۍ کې د څارنوال محمد صالح سره مصلحت وکړ چې يو ځل بايد بې ماشومانو پاکستان ته لاړشو . له يوه پلوه به خپلو کورنيو ته د اوسېدو دځای څه بند وبست وکړو او له بله پلوه به دمجاهدينو دبعضې تنظيمونو دمشرانو سره له نږدې نه وگورو او په احوال به ځان پوه کړو چې هلته څه خبره ده .

په دغه وخت کې زما خسر مولوي غلام حضرت چې مخکې مهاجر شوی و هم په خصوصي توگه مور کره راغلی و ، د ثور د مياشتې په نهمه نېټه څارنوال محمد صالح دهغه ورور مامور عبد الواجد ، زماتره سيدحسام ، پلار او خسر مې زما په شمول سهاروختي دخاص کونړ نه د پېښور په لوري حرکت وکړ .

تردغه وخته پورې ما دخاص کونړ ولسوالۍ ته نږدې دغرونوکلي او بانډې نه وې ليدلې او نه راته دهغوی د ورځني ژوند اوستونزو په هکله

دواقيتونو په بهير کې

څه معلومات وو . وروسته له درې ساعته مزل نه برچچن کلي ته ورسېدو ، غرمه مو دباږ په کورکې تېره کړه ، د برچچن اوسېدونکي په قوم باره خپل مومند دې ، که څه هم مونږ دمومندو کلی نه ؤ ليدلی او دزياتو کسانو سره مو له نږدې نه پېژندگلوي نه درلوده خو سره د دې هم چې کله به کوم کلي ته ورسېدو مخکې له دې چې مونږ څوک وپېژني نو هرسړي به په ډېراخلاص ستړي مشي کوله او دپښتونولۍ او مېلمه پالنې په اساس به يې زمونږ ډېره زياته قدرداني کوله .

مومند زياتره په لومړۍ سرکې دنابلدو کسانونه دچا دځای پوښتنه نه کوي ځکه دا دپښتونولۍ او مېلمه پالنې داصولو خلاف دی . خو وروسته له خوراک څښاک نه بيا پوښتنه کوي ، څرنگه چې زياتره مومندو زمونږ کورنۍ پېژندلې نو وروسته به يې دځای پوښتنه وکړه اومونږ به ورته ځانونه يې به معرفي کړل نوبيا به يې زمونږ قدرداني نوره هم له حده زياته کوله . او سمدستي به يې پوښتنه کوله چې چېرته ځئ ؟ او څه کوئ ؟ مونږ به هم دخلکي رژيم پرضد خبرې پيل کړې او دخلکيانو دې دينۍ او د هغوی دپروگرامونو په هکله به موورته پوره تفصيل ورکړ .

مومندقوم دميا ، ملااوپيرخانو ډېر زيات احترام کوي اوخبرو ته يې غور نيسي نو زمونږ خبرو به پرې پوره تاثير کاوه ، او دکابل د ريژيم پرضد به يې پوره کرکه څرگندوله .

زمونږ لپاره چې دغرونو مزل هم سخت ؤ نو په دمه دمه به ديوه کلي نه بل کلي ته تلو ، شپه مو دبر څپري په کلي کې دملک خليل کره وکړه ، دڅپري خلک زياتره بوتوي خپل او يو کور په کې ماما خپل دی . بله غرمه مو دخوگاڅپلو په تورکاني کې د حاجي عبدالخالق سره تېره کړه ، حاجي عبدالخالق دملک خالو زوی ؤ چې په دغه وخت کې ډېر سپين ږيری شوی ؤ ، نوموړی د مومندو او په خاصه توگه دمومندو دبیزو دقام يوشهور سپين ږيری ؤ چې دانگريزانو په وخت کې يې په غزاگانوکې

دواعیتونو په بهیر کې

دخپل پلار سره یوځای برخه اخیستې وه د تورکاني نه مو شپه مزرې چينې ته یوړه دغه مزل ډېر سخت ؤ ځکه دیوې خو په لاره کې هېڅ کوم کلی نه ؤ چې هلته مو دمه کړې وی او له بله پلوه زمونږ لاره غلط شوه ، دیوې غونډۍ نه به د بلې غونډۍ سرته ختلو چې لاره پیدا کړو . دغرونو لارې چې هسې لیکې ښکاري دپسرلي په موسم کې چې وانه په غرونو کې زرغون شي نو دلاړو کرښې ورکېږي او نابنده لارویو ته ډېره مسئله ده چې اصلي لاره پیدا کړي . بالاخره دیوې غونډۍ دسره نه مولاره ولیده چې څوکسه پرې روان دي ، مونږ ورته له ورايه څادرونه و خوځول ځکه غږ یو بل ته نه رسېده ، هغوی ودرېدل ، کله چې ورنژدې شوو کتل مو چې دقومندان غازي محمدخان ورور گل عباس زمونږ پسې راروان شوی وو چې مونږ سره یوځای پاکستان ته لاړ شي ، دپنځه ساعتو مزل مو په لس ساعتونو کې و واهه .

مزرې چينې ته دمانبام له اذان نه وروسته ورسېدو او شپه مو دحاکم سید کریم خان ځای ته یوړه . سیدکریم خان دگوشته د خانانو مشر ؤ او دپلار مې ډېرنږدې دوست اوملگری ؤ چې ده مخکې هجرت کړی وو او دخپلې کورنۍ سره په مزرې چينه کې اوسېد .

په دغه وخت کې دحکمتیار اسلامي حزب یوگروپ مجاهدین دشهیدمعلم نادرخان په مشرۍ په مزرې چينه کې د فردوس خان په ځای کې اوسېدل . فردوس خان د داود خان په وخت کې مهاجر شوی ؤ ویل کېږي چې د داؤد خان په وخت کې دحکمتیار د اسلامي حزب زیاته اسلحه اومهمات مشرقي ته د فردوس خان په واسطه انتقالېدل چې دپاکستان حکومت هم ورته پوره امتیازات ورکړي ؤ او تقریباً لسگونو زره پاکستانۍ کلدارې یې ورته دمیاشتي مصرف ورکاوه ، فردوس خان دمجاهدینو دبعضي گروپونوسره داخلاف په وجه په وروستي کلونوکې بېرته دکابل رژیم ته پناه یوړه او دهغه زوی مومند خان دمليشه وو مشر و

دواقيتونو په بهير کې

چې په جلال اباد کې دخاد دقواؤ سره په يوه تصادم کې وروسته په ۱۳۷۱ کال کې ووژل شو،) د فردوس خان بل زوي مومند خان دافغانستان په ولسي جرگه کې دننگرهار ولايت منتخب استازی دی) سهار مونږ دشهيد معلم نادرخان اوفردوس خان ليدو ته ورغلو ، دمعلم نادر خان سره دکوټ او مهمند درې زيات شميرمجاهدين وو. کله چې گل عباس هغوی وليدل نو گل عباس له مونږ نه بېرته ستون شو او دپېښور دتگ نه منصرف شو ، ځکه گل عباس دپرچم دپلې څخه وو او دغازي اباد په فارمونوکې يې ډېره موده وظيفه اجراکړې وه او دنادر خان مجاهدينو يو شميرکسانو هغه پېژنده او دخلقيانوسره د اختلاف په وجه غره ته ختلی ؤ کله چې پرچميان په قدرت راغلل نوگل عباس حرکت ته لاړو او دکونړ ولايت منشي مقرر کړای شو ، گل عباس فکر وکړ که پېښورته لاړشي نوکيدای شي چې دحزب دکسانوله خوا ورته ضرر ورسېږي . مونږ هم ورسره موافقه وکړه اومونږ دپېښور په لوري حرکت وکړ اوگل عباس بېرته د ولي سيمې ته لاړ، چېرته چې دخپلې کورنۍ سره اوسېد .

غرمه مو د کوداڅپلو په سيمه کې دملک امين کره چې دغازي محصل خان زوی ؤ تېره کړه ، ملک امين چې په صورت وړوکی سپری ؤ تقريباً سل کاله عمر يې درلود او دټولو مومندو دخورامهمو سپين ږيرو څخه ؤ ، که څه هم ملک امين سپين ږيری ؤ خو پخپله به په ډېره کې ناست ؤ او دمېلمنوخدمت او قدر به يې کاوه. خو متاءسفانه چې دملک امين دکورنۍ اکثريت غړو دکابل دخلکي رژيم سره اړيکې درلودې او دهغوی نه يې پيسې او وسلې اخيستلې . دملک امين زوی حاجي فضل منان هم دکابل په حکومت کې غټه چوکۍ درلوده چې په وروستي کلونوکې د پاکستان خواته واوښته چې بيا دمومندو ايجنسي په انتخاباتوکې د صوبه سرحد د صوبائي اسمبلۍ غړی وټاکل شو .

د واقعیتونو په بهیر کې

ملک امین چې زمونږ د کورنیو مشران یې پېژندل نومونږ ته یې د کابل درژیم صفت پیل کړ ، مونږ یې دې ته په غیرمستقیمه توګه تشویقولو چې پېښور ته باید دخپل تګ نه منصرف شوو ، مونږ ته چې دخلکیانو اصلي څېری معلومې وې نو د کابل دخلکي رژيم سره د ملک امین طرفداري او خواخوږي په مونږ ډېره بده ولږیده ځکه دنوموړي کورنی ډېره مجاهده کورنی وه چې د انګرېزانو په مقابل کې یې پلارمحصل خان غازي خورا مهم رول په غزاګانو کې درلود . هماغه و چې هلته مو شپه ونه کړه او دګندهاب په لوري وخوځېدو ، دبهې دښته مو چې ووهله نو ماښام ګندهاب ته نارسیده دځایښ کڼو سره نزدې یوه کلي ته چې دآهنګرانو دکلي په نامه یادېده ورسیدو ، پلارمې وویل چې نور په پښو مزل نه شو کولی او زیات ستړي شوي یو که څوک په دغه کلي کې نه پېژنو فرق نه کوي ځکه دوی هم پښتانه دي او مونږ ته به شپه راکړي . زړه نازړه دغه کلي ته ورستانه شوو .

دماښام د اذان وخت نږدې و ، دکلي یوشمېر کسان د دیوالونو چنو ته ناست وو مونږ ته یې په پراخه تندي ستړي مشي وویل ، د اودسونو لپاره یې سمدستي اوبه راوړې اودس او لمونځ مو وکړ . دلمانځه نه وروسته یې دکلي حجرې ته بوتلو . دغه حجره دتول کلي شریکه وه او ټولو کلیوالو په شریکه هلته ډوډۍ راوړه او زمونږه یې خورا زیاته میلمه پالنه وکړه ، دماسختن لمانځه نه وروسته دکلي یوتن سپین ږیري زما پلار ته وویل چې سباته په ګندهاب کې د ماسل خان ملک په ځای د حلیم زو دقوم غونډه ده چې د افغانستان دحالاتو په باب جوړه شوې ده .

پلارمې ترې پوښتنه وکړه چې چا جوړه کړې ده نو هغه سپین ږیري وویل چې مونږ ته پوره پته نشته خواوښي ته دسید کریم خان لور ناسته ده مصرف یې میر افضل خان کړی دی . میر افضل خان دګوشتې دځانانوله کورنی نه وو چې د اعليحضرت ظاهرشاه دکورنی سره یې

دواقيتونو په بهير کې

خپلوي درلوده او په وروستيو کلونوکې پېښور کې په خپل مرگ وفات شو ، مير افضل خان دکورنيو چارو په وزارت کې پخوانی مامور ؤ چې د پلار مې هم ډېر نږدې دوست ؤ . هماغه ؤ چې سهار دکلي دخلکو سره يوځای مونږ هم دجرگې ځای ته ورغلو .

څنگه چې مير افضل خان زما پلار وليد نو ډېر خوشحاله شو او زمونږ د راتگ پوښتنه يې وکړه . پلار مې ورته وويل چې پېښورته روان يوو او هجرت مو وکړ چې خپلو کورنيو ته ځايونه پيدا کړو .

پلار مې مير افضل خان نه پوښتنه وکړه چې دا جرگه چا جوړه کړې ده ؟ هغه په ځواب کې وويل چې جرگه جنرال علمي جوړه کړې ده چې دمومندو قوم جهاد ته ملا وتړي . مير افضل خان او جنرال علمي هم سره خپلوي درلوده ، مونږ يې سمدستي خاص کوتې ته بوتلو هلته جنرال علمي او دپېچ درې شاه محمود صافي چې مخکې دجلال آباد دگمرک مدير ؤ ، ناست وو ، هغوی زما پلار او څارنوال محمد صالح معرفي کړل او په جرگه کې يې زما پلارته وخت ورکړ چې خبرې وکړي پلار مې چې دخبرو کولو خورا فصاحت يې درلود جرگې ته يې دکابل دکمونيسټ رژيم په ظلمونو، بې ديني او فجايعو باندې رڼا واچوله ، پلار مې جرگې ته وويل چې کله د انگرېزانو په مقابل کې دمومندو قبيلوغزا کوله نو زمونږ مشرانو تاسو سره يوځای لښکري کولې او د تاسې سره اوږه په اوږه جنگېدل . او س چې په کابل کې کفر را غلی نومونږ په تاسې دابده لرو چې راپاخيږئ او له مونږ سره يوځای ملا وتړئ .

جرگې په پای کې تولو تصميم ونيو چې دمومندو يو لوی لښکر به تيارېږي او دغزا لپاره به دکابل رژيم پرضد د افغانستان په لوري حرکت کوي .

دواعتونو په بهير کې

مونږ ته صحيح پته وه نه لږېده چې د جرگې ترشاخوك دي خو دا ښكاره وه دجرگې جوړونكې ډله د افغانستان د پخواني پادشاه محمد ظاهرشاه طرفداران وو.

مونږ دجرگې له پای ته رسېدو نه وروسته له گندهاب څخه پس له څو ورځو مزل او ستړيا نه په موټرکې سپاره شوو او د شېقدر په لوري مو حرکت وکړ ، شپه مو مچنۍ سره نږدې دورسک کمپ ته يوړه . زما خسر او يو شمير نور خپلوان هلته اوسېدل ، ورسک کې دپاکستان حکومت ، دحکمتيار اسلامي حزب پورې مربوط مهاجرينو اومجاهدينو ته ځای ورکړی وو. دورسک سيمه دکونړ سيند په غاړه پرته ده ، په دغه ځای کې دپاکستان يوه فوځي قطعه هم پرته وه چې دمجاهدينو او مهاجرينو کورونه ديوي وياړې په واسطه چې دورسک په عسکري قطعه کې دننه بهېدله جدا شوې وو..

د ورسک په کمپ کې پرتگ او راتگ ډېر سخت بنديز وو ، کمپ کې اوسېدونکې کسانو ته مخصوص کارتونه ورکړل شوي وو ، دمېلمنو او بيروني کسانو نومونه په يوکتاب کې دمکملې پېژندگلوي نه وروسته درجېدل ، وروسته به مؤظف نفر دمېلمه دخپلوانو او دوستانو کورته خبر ور وړه اوبيا به هغه ځای نه يوتن راته اوپس له هغې به مېلمه ته دکمپ د ورننوتلو اجازه ورکول کېده ، دکمپ نه دوتلو په وخت کې به هم مؤظف نفر په کتاب کې نښه کوله چې گوندې څوک دېلې لارې کمپ ته نه وي داخل شوی . دجهادپه لومړي کلونوکې د ورسک کمپ دحکمتيار د اسلامي حزب دغړيو يو مهم او خاص ځای ؤ خو په ورستي کلونو کې چې نور کمپونه جوړ شول د اسلامي حزب مهم کسان هم دورسک نه نورو ځايو نو ته خواره واره شول او دمجاهدينولپاره دورسک نمبر ۲ غنډ په نامه يولوی کمپ دغره په غاړه کې جوړ شو چې هلته به

دواقيتونو په بهير کې

مجاهدينو ته فوځي زده کړه ورکول کېده او هم به چې دافغانستان څخه مجاهدين ورتلل هماغه کمپ کې به اوسېدل .

ورسک کې دمهاجرينو د کورنيو ژوند خورامشکل وو ځکه په يو کورکې دوه درې کورنۍ او سېدلې ، نارينه به بيرون د ونو لاندې دشيپې پرېوتل ، د پېښور دښار نه هم خورا لرې و نو دسودا اخستلو لپاره مجبور وو چې د پېښور ښار ته لاړ شي ، دمېلمنولپاره هم قيد و بست ډېر ؤ . هغه کسان چې په ورسک کې يې خپلوان درلودل له وېرې څخه هلته نه شول تللي چې خپل خپلوان يا دوستان وگوري ځکه چې اسلامي حزب به کوم کسان بنديانول هغه به يې هلته په ورسک کې ساتل . دکابل رژيم به د ورسک دکمپ پر ضد ډېرسخت تبليغات کول چې گوندې دحکمتيار اسلامي حزب خلک وژني ، نو په دې حساب زياتره هغه کسان چې دحزب غړي نه وو دورسک دکمپ نه به يې يو قسم وېره او ترهه کېدله . تقريباً دوه اوونۍ مو په پېښورکې تېرې کړې څارنوال محمد صالح او پلارمې داسلامي حزب مشر انجينر گلبدین حکمتيار، دهغه مرستيال قاضي محمد امين وقاد او د ملي نجات دجبهې مشر حضرت صبغت الله مجددي سره وکتل ، د اسلامي حزب مشر انجينر حکمتيار زما پلارته د مومندري دجبهې په قوماندان معلم نادرخان باندې مکتوب ورکړ ترڅو مونږ سره دخاص کونړ دولسوال دنيولو په پروگرام کې مرسته وکړي هماغه وو چې دپېښور نه مو ديوشمېر خپلوانوسره يوځای بېرته دخاص کونړ په لوري حرکت وکړ . په لاره کې به مو چې چېرته دمه کوله زياتره کسان دگندهاب په جرگه کې دپلار دوينو او پېښورته زمونږ دتگ نه خبروو ، د مونږ سره دا سودا پيداشوله چې دکابل رژيم خو خامخا زمونږ دتگ نه خبردی او داسې نه چې زمونږ دکورنيو نه يې څوک بنديان کړي وي . په مزرې چينه کې مودمعلم نادرخان سره د دويم ځل لپاره وکتل او هغه ته مو د انجينر حکمتيار ليک ورکړ . معلم نادر خان وويل چې تاسې

دواقيتونو په بهير کې

لاړشئ او زمونږ مجاهدين به دشپې له خوا خاص کونډ ته ځانونه در ورسوي ! ځکه که مجاهدين د ورځې حرکت وکړي نو دکابل رژيم دمومندو په قبائلوکې جاسوسان لري چې مخاږې ورسره دي نو زمونږ د حرکت دلوري نه خبرېږي .

مونږ بلاخره د ۱۳۵۸ کال دثور دماشتې په اخرو شپو کې خاص کونډ ته ورسېدو دمانښام دتياږې نه وروسته خپلو کورونوته داخل شولو . زمونږ کورونو کې خيريت ؤ خو زما دکاکا زوی سيد فضل ربي مياخيل چې دمنگوال په منځني ښوونځي کې معلم ؤ وويل چې دخاص کونډ ولسوال پېښورته ستاسې په تگ باندې خبر دی او له مانه يې پوښتنه وکړه خو ما ورته وويل چې هغوی پېښورته په دې غرض تللي دي چې زمونږ هغه خپلوان چې مخکې مهاجرشوي دي بيرته دځان سره راولي او خپل فاميلونه يې همدلته پرښودلي دي . ولسوال وويل که داسې وي نو ښه ده .

ددې لپاره چې دمنگوال سيمې ته دولسوال دراتگ زمينه مساعده کړو نو زما دخسر ، مولوي غلام حضرت دهقانان مو راوغوښتل او دحاصلاتو پوښتنه مو ترې وکړه هغوی وويل چې ولسوال امرکړی چې حاصلات چاته ورنه کړی . مونږ ورته وويل چې ولسوال ته احوال ورکړه چې مولوي غلام حضرت پخپله راغلی او خپل کور کې دی نوحاصلات يې ورکړو او کنه ؟ کومې کورنۍ به چې مهاجرې شوې نو خلکي ريژيم به دهغوی کورونه چورکول او دهقانانو ته به يې ويلې چې حاصلات بايد حکومت ته وسپاري . ولسوال چې زمونږ دراتگ نه بېرته خاص کونډ ته خبرشو نو په دې فکر و چې واقعاً زمونږ خپلوان بيرته کونډ ته ستانه شوي دي نو تصميم يې نيولی وو چې زمونږ ځای ته راشي . متأسفانه په همدغه شپه زمونږ يوشمېر خپلوان چې زمونږ سره پېښور نه راغلی وو

دواقيتونو په بهير کې

پاتې نه شول او دحکومت له وېرې بېرته غرونو ته وختل ، له بله پلوه دشهيدمعلم نادرخان دمجاهدينو هم څه پته ونه لرېده .
ولسوال عثمان غني په سبا تقريباً د دېرش کسانو سره په ناڅاپي توگه زمونږ کورته راغی . په دغه وخت کې زمونږ په کلا کې زما د تره زوی معلم عبدالودود ، دترور زوی مې خدای بښلی معلم عبدالصبور عزيزي ، ترونه چې خدای بښلي وکيل عبدالقادر او سيد حسام موجود ؤ ، کله چې ولسوال زمونږ دکور په لوري را روان ؤ زما دتره لمسي سيد افاق زما پلارته خبر راوړ چې ولسوال د ډېرو کسانوسره زمونږ دکور په لوري راروان دی .

دا ډېره سخته شېبه وه چې حتماً ولسوال زمونږ دنيولو خيال لري او مخکې له دې چې مونږ ژوندي ونيسي نو بايد يوڅه مقاومت وکړو ځکه دنيولو په صورت کې به زمونږ سزا بې له مرگه بل څه نه وي ، دجگړې او مقاومت په حالت به څه کيږي په داسې حال کې چې زمونږ ټول ماشومان او بښځې په کلا کې دننه موجود ؤ د تېښتې لاره هم نه وه ، پلارمې سمدستي وويل چې زما تره وکيل سيد عبدالقادر چې دېره کې پروت ؤ او مريض هم ؤ دننه راولئ او پلارمې پخپله زمونږ دکور يوې چټې (بالاخانې) ته دټوپک سره وخوت . په دغه وخت کې زما د ترور زوی معلم عبدالصبور په وارخطايي راغی او زما پلارته وويلې که ته په ولسوال باندې ډزې وکړې نو ټوله کورنۍ به تباه کړي ، نو بايد چې څه عکس العمل ښکاره نه کړې! پلار مې ورته وويلې چې که ولسوال خامخا کلاته په زوره راننوته اوزه يې نيولم نو خامخا به زه عکس العمل ښکاره کوم او تر اخرې سلگۍ پورې به مقاومت کوم او که کلا ته په زوره را دننه نه شو نو زه هم څه غرض پرې نه لرم ځکه زمونږ قوت کمزوری دی زمونږ سره فقط دوه تمانچې او يو پنځه ډزې قلاتی ټوپک ؤ يوه وږه پچيس چکوسلواکيايي تمانچه زما سره وه او بله هسپانوي لاما تمانچه خاص

دواقيتونو په بهير کې

کونړ ته د بېرته ستندو په وخت کې دگردي غوث لمسي ميا زرین چې دکلاول په کلي کې اوسېده دخپلې غاړې تمانچه يې زما پلار ته ورکړه او ورته وې ويل چې ولسوال ستاسې دتگ نه پېښورته خبر دی او ډېر احتياط بايد وکړي . ميازرين دلومړي ځل لپاره مونږ په څپري کې وليد، خو په غياب کې يې مونږ پېژندلو چې البته دا دهغه ډېر اخلاص ؤ چې خپله تمانچه يې زما پلار ته ورکړه .

ولسوال عثمان غني چې زمونږ دېرې ته را ورسېد دمنگوال او شاوخوا کليو يوشمېر سپين ږيري او تقريباً شل کسه مسلح خلقيان ورسره وو، په کتونوکې دکېناستلوڅخه وروسته يې سمدستي زماڅخه پوښتنه وکړه چې مدير صيب (پلارمې) چيرته دی ؟ د دې لپاره چې دولسوال نيت معلوم کړم نو ماورته وويل چې هغه دکاوير کلي ته لږ ساعت دمخه تللی دی که ضرورت وي نو څوک به ورپسې وليږم؟ ولسوال دلږ شېبې چرت څخه وروسته وويل چې نه، که راغی نو ورته ووايه چې د حکومت (ولسوالي) پورې يوځل راشي چې زما ورسره کار دی . ولسوال تقريباً نيم ساعت معطل شو ، مونږ هم ورته په بېره چای ورکړ . د يوې پيالې چای څښلو نه وروسته ولسوال دخپلو کسانو سره رخصت شو او دکونړ دسيند په لوري وخوځېد ، مونږ فکر وکړ چې گوندې دخارنوال محمد صالح دنيولو پسې لاړ، ځکه دهغه کور دسيند په غاړه وو. ولسوال هم وارخطا معلومېده اوپه کومه لاره چې راغلی و هغه يې بدله کړه او په بله لاره د ولسوالۍ مرکز ته لاړ .

ولسوال چې څنگه خپل ځای ته رسېدلی و نو زما د ترور زوی معلم عبدالوکيل او دهغه وراره مامور عبد الظاهر يې سمدستي دجرگې په توگه راولېږل او پلارته مې يې وويل چې ولسوال وايي چې ته ولې پاکستان ته ځې ؟ که حکومت له دندې گوښه کړی يې زه به دې بېرته په خپله دنده وگومارم او که څه بله ستونزه وي هغه به هم زه حل کړم .

دواقيتونو په بهير کې

دمنگوال کلی دخاص کونړ د ولسوالۍ لوېديځ پلوته دسرحدي غره په لمن کې پروت دی چې تقريباً په نيم ساعت کې يو تن کولای شي چې دحکومت دتسلط دسيمې څخه ووځي او د ولسوالۍ دمركز پورې تقريباً دوه ساعته پياده مزل دی . پلارمې دوی ته وويل چې مونږ د اسلام په خاطر غواړو چې هجرت وکړو ، د وظيفې تقرر چندان اهميت نه لري او نه زه له دندې څخه گوبنه کړی شوی يم ، ترڅو چې دا خلکيان په قدرت کې وي تر هغه به هېڅکله د رژيم سره همکاري ونه کړم . دوی دشپې بېرته رخصت شول او مونږ دهجرت لپاره ځان تيارکړ . ددې لپاره چې ولسوال سباته چې دپنجشنبې ورځ وه مونږ مصروف وساتي ، ترڅو زمونږ او څارنوال صالح محمد د نيولو لپاره ترتيبات ونيسي هماغه و چې دوه کسه خلکيان يې راولپړل چې يوبې عزيز الرحمان چې مشهور په زلمي و چې دپلار مې دخوريي زوی و او بل احمد گلوډ ، دکوکې بانډې دميرزاخانجان زوی چې دلېسې په دوره کې زما ټولگيوال و. خلکيانو په هر کور کې خپل جاسوسان روزلي وو او زياد کسان دخپلو خپلوانوله لاسه جيلونو او يا پولي گونونو(وژل کېدوځای) ته ولپړل شوو. خلکيانوته دا په غور ويل شوي ؤ چې کمونيستي انقلاب هغه وخت بري ته رسېدلی شي چې سپری دخپلوخپلوانو هېڅ پروا ونه لري او هرڅوک چې دکمونيستي انقلاب مخالف دی هغه بايد له منځه يوسي ، و لو که هغه دکمونيستانو پلار ، وروراو يا خپل وي . زيات پلرونه دخپلو زامنو له خوا او ورونه دخپلو ورونو له خوامړه او يا بنديان شول ، هر خلکي غړي به چې داسې وکړل نو هغه ته به مادي امتيازات او يا کومه لوړه څوکۍ ورکول کېدله او په دې ډول به يې گوند ته وفاداري ښودله، دوی ته مې پلار وويل چې زه به سباته ترکلي ته ورشم ته ورشم چيرته چې زمونږ دترورو کورو او ولسوال دې هم هلته راشي هماغلته به وگورو ترڅو هغه په تمه پاتې شي او په مونږ پسې نوره قوه راونه ليري .

دواعیتونو په بهیر کې

که څه هم زمونږ دهجرت دحرکت وخت دشبې له خوا وو خو څنگه چې زلمی او احمد رخصت شو، دسهار اته بجې وې او دثور دمیاشتي ۲۹ نېټه وه پلارمې قرآن شریف را واخیسته مخ په قبله و درېد او وې ویل چې خدایه مونږ خاص ستا ددین په خاطر هجرت کوو ته دمونږ سره مرسته وکړې! د خدای بښلي تره وکیل سیدعبدالقادر سره چې سخت مریض و او سترگې یې په اوښکوکې غرقې غرقې کېدلې د آخري ځل لپاره خدای په امانی وکړه او په یوه جوړه جاموکې مو دښځو او ماشومانو سره یوځای دغره په لوري حرکت وکړ. دومره فرصت نه وو چې دضروري شيانو دحمل اونقل لپاره مو څه وسایل برابر کړي وای .

مور مې چې مریضه وه او نه یې شو کولای چې د غره په لاره زمونږ سره یوځای مزل وکړي هغه مو د دوه وړوکو ورونو او وړو کې خور سره د کلي گرام کلي ته دپلار دسانډو (باجه) خدای بښلي ملک میر حبیب کورته ولېږله ترڅو دهغه ځای نه جلال آباد ته او بیا د طورخم په لاره پېښورته راشي ، مونږ سره زما کاکا سید حسام او دهغوی کورنۍ هم یوځای هجرت وکړ .

څرنګه چې زمونږ دهجرت کولو پروگرام دجوزا دمیاشتي د شلمې نېټې په شاوخواکې وو تر څو مې ورور سلطان محمود چې د مزارشريف دکرهنې په لیسه کې یې سبق وایه هم راشي نومونږ باید د هغه دلیسې درخست کېدو پورې صبر کړی وای خو شرایط داسې راغلل که مونږ یوڅو ساعته نور معطل شوي وای نو زمونږ نیول کېدل د رژیم له خوا حتمي و .

مونږ لومړي کسان وو چې دخاص کونډ د ولسوالۍ نه مو په رڼا ورځ دخپلو ماشومانو او تور سرو سره یوځای هجرت وکړ ځکه تر دغه وخته هر څوک به دشبې له خوا په ډېره وېره دخلکیانو دامنیتي پوستو ترمنځ تېرېدل نو هڅه به یې کوله چې واپه ماشومان ونه ژاړي تر څو د امنیتي

دواقيتونو په بهير کې

پوستو مؤظف کسان خبرنه شي ، تر دغه وخته هجرت کول دومره مشکل وچې دنيول کيدو په صورت کې مرگ حتمي وو.

تر هجرت وروسته د څپرې ملک محمدایوب راته وويل چې کله دگور يک دکلي اخوند زادگانو دمدير عبد الشکور بابکرخيل په مشري هجرت کاوه نو په لاره کې ترې يوماشوم پاتې شوی ؤ ځکه هر سړی پرخپل ځان و اونه پوهېدل چې څه به کېږي او راتلونکی به څنگه وي هر سړی په سوچونو کې ډوب روان و او د ځان پسې يې پينې رابنکلي هغه وړوکی ماشوم يې پس له څو ساعتونو پلټنې څخه وروسته په لاره کې پيدا کړی و .

کله چې مونږ دکور نه حرکت وکړ نو پلار مې زما دترور زوی معلم عبدالصبور چې د زلمي تره وهغه ته وويل ، وويل چې ته خپل کورته ژر لاړ شه او کله چې ولسوال ستاسې کورته راغی نو ورته ووايه چې مونږ وختي هجرت کړی دی ځکه مونږ سره دا وېره وه گوندې نه چې ولسوال مونږ پسې فوځ دغره په لوري راو نه ليري ځکه په هغه صورت کې زمونږ سره دمقاومت لپاره هېڅ وسايل نه وو او هم واره ماشومان چې په غره کې يې مزل نه شوکولای راسره وو .

په ډېر تکليف سره موغرمه دبرچنچن کلي ته ورسوله ، غرمه مو د خان کاکا سره چې زما دخسر سره مخکې دهقان و تېره کړه . دبرچنچن کلي دهسکو غرونو په منځ کې ډوب پروت دی ، دکلي ولس تقريباً ۱۵ کوره دی او په قام باره خيل دي ، دبرچنچن خلک په اقتصادي لحاظ ډېر زيات غريب دي خو سره له غريبۍ ډېر زيات مېلمه پال دي، دجهاد په اوږدو کې برچنچن خلکو دمجاهدينو او مهاجرينو سره چې په دغه لار تېرېدل ډېرې زياتې مرستې کړي دي ، د لغمان، تگاؤ او د کوز کونډر دسيمو دمهاجرينو او مجاهدينو لار په برچنچن او څپرې په کليو وه ، دخلکو دعايداتو منع مالداري او دمالونو انتقال دخاص کونډر او گندهاب

دو اقعیتونو په بهیر کې

تر منځ وو چې جوپې به یې ورته ویلې او بعضې کسانو یې د پاکستان په مختلفو ښارونو کې چوکي داري کوله ، ټول کلي کې یو تن چې گلاب نومېږي د عبدالخېلو دقبایلو په ابتدائیه ښوونځي کې تر شپږم ټولگي پورې سبق ویلی و نور ټول کلي کې هېچا لیک او لوست نه شو کولای یو وړوکی جومات دکلي په منځ کې و خو ملا امام یې نه درلود .

په ټول کلي کې یو تن چې امیرجان نومېده یو اضافه کوټه دغره په یو کنج کې دکلي نه لږ جدا درلوده نو مونږ ترې و غوښتل که دغه کوټه مونږ ته د اوسېدو لپاره راکړي نو دابه زیاته ښېگڼه وي تر یو وخته پورې به پکې واوسېږو .

خرنگه چې دکلي ولس دکابل د رژیم دبمباریو نه وپېرېدل او هم دکلي ټول ورځنۍ اړتیاوې دخاص کونډ د ولسوالي نه برابرې چې دغره خلک ورته سمه (هواره ځمکه) وایي نو دا وېره ورسره وه که دوی مونږ ته پناه راکړي ، نو دوی به دخاص کونډ د ولسوالۍ نه منع شي ځکه دکابل رژیم ټولو مهاجرینو ته اشرار ویل او اشرارو ته پناه ورکول یوه لویه گناه وه .

هماغه و چې امیرجان چې مونږ ورته امیرجان ماما وایه مونږ ته یې خپله کوټه رانه کړه او مونږ مجبور شوو چې یوه بل لرې کلي ته چې کنډوالی نومیده او هلته زما د تره سیدحسام دکډې (ښځه) خپلوان وو لاړ شوو . د برجنجن او کنډوالی تر منځ یو ډېر سخت جگ غاښی دی چې د گڼو څپړیو تر منځ ورته لار تللې وه او پس له شپږ ساعتونو اوږده مزل نه دکډوالی کلي ته ورسېدو او دخاتم ملک کورته چې زما د تره دکډې ترورزی و، ورغلو .

خاتم ملک ته مې پلار وویل چې مونږ دحکومت له لاسه را مهاجر شوي یوو او غواړو چې دلته دېره شوو. خاتم ملک چې په قام ماماخیل و، وویل چې مونږ په دواړو سترگو تاسې ته ځای درکوو او هرکور مو چې

دواقيتونو په بهير کې

خوښ وي هغه به تاسې ته خالي کړو ، په کنډوالی کې هم يوڅو په گوتو شمېر کورونه چې ټول سره تربوران وو استوگنه درلوده او د دوی ژوند په مالدارۍ ولاړ و څرنگه چې مونږ دخاتم ملک سره د خپلولي اړیکې درلودې نو نورو دتره زامنو يې هم د دوی مخالفت نه شو کولای چې مونږ هلته دېره نه شو ځکه دپښتني دود او دستور په اساس پښتانه خپلوانو ته په سخته کې پناه ورکوي او مرسته هم ورسره کوي .

دکنډوالی کلی مونږ مخکې نه وليدلې او لارې نه ډېرېچ يعنې په کنج کې پروت دی او د خلکو به پرې هېڅ تگ او راتگ نه و ، شپه مو چې تېره کړه پلارمې راته وويل چې دا کلی زمونږ د اوسېدو لپاره ښه نه دی ځکه چې مونږ خو د دې لپاره هجرت نه دی کړی چې په غره کې واوسېرو ، زمونږ هدف خو دا دی چې دخاص کونږ د وضعيت نه بايد خبرشو او هم خلک بايد جهاد ته تيارکړو چې دحکومت پرضد قيام وکړي ، زمونږ لپاره د اوسېدو ښه ځای په لومړي قدم کې دبرچنچن کلي او په دويم قدم کې دخپري کلي دی چې دواړه په لاره کې پراته دي او دخلکو تگ او راتگ پرې ډېر دی .

د خپري دکلي اولس په قام بوتی خېل دي چې ماماخېل هم په برخپري کلي کې استوگن دي ،چاچې په قبائلو کې ژوندکړی نه وي نو دهغه خلکوپه دود او کولتور باندې سړی سهي نه پوهپري ، قبيلوي ژوند په گونديو (ډلو) ولاړ دی دکلي هره کورنۍ مجبوره ده چې په يوه گوند کې واوسېري اوگوندي زياتره په کلي او کور کې د دښمنيو او تربگنيو په اساس جوړپري چې د دغه گونديو سلسله د مومندو ديوه سرنه نيولي تر بل سره پورې موجوده ده او هره کورنۍ دبل کلي ديوې کورنۍ سره په گوندي کې شراکت لري او حتی چې څوک غواړي چې په کوم کلي کې خپلولي وکړي نو بايد چې په خپله گوندي يا ډله کې وکړي زياتره دگونديو اړیکي په همدې ډول خپلوليو باندې ولاړې دي ، که څوک په

دواقيتونو په بهير کې

خپل کلي کې دښمني لري نو دگوندي ډله دهغوسره هر نوع مادي او معنوي مرستې کوي او حتی سپری دمورچلو دساتلو لپاره ورته لېږي .

د دغه خپلويو سلسله دومره دقیقه او سنجول شوې ده چې په يوه کور کې د دوه ورونو ترمنځ خپلوان هم معلوم دي د دوی ترمنځ او يا د دوی د زامنو ترمنځ چې په خپل منځ کې سره تربوران دي دښمني پېښېږي نو دهرچا خپلوان او طرفداران يعنې دگوندي ډله معلومه ده او حتی يو ورور نه شي کولای چې دهغه بل ورور دخپل سره نوې خپلوي وکړي .

خرنگه چې دمومندو په قبائلو کې حکومت او يا هم ليکلي قوانين نشته دي نو ټول قوانين د نرخ ، دود او دستور په شکل دهرچا تقريباً زده دي او چاته چې په بعضې پېښو کې څه مشکل وي نو د کلي دمشر يا بل هغه څوک چې په نرخ پوهېږي دهغه نه پوښتنه کوي او دا په دې خاطرکوي که داسې عمل چې د دوی دنرخ يا دود په خلاف وي بايد ونه کړي که نه بيا دجرگې له خوا ملامتېږي ، همدا علت دی چې دمومندو په قبائلو کې نظم برقرار دی او هر سپری په خپله لاره سم روان دی ، چاچې دقبيلوي نرخ ياقانون نه سرغړونه وکړه د قام له خوا هغه ته سزا ورکول کېږي ، زياتره قوانين لکه د انگلستان دقوانينوپه شان په روايتي اصولو ولاړ دي .

د اصلي موضوع نه بايد لرې لار نه شم دبوټی خپلو په قوم کې په دغه وخت کې دوه گوندي موجودې دي چې ديوې خوا دگوندي مشر دکوز څېري ملک محمد ايوب خان دی او دبلي خوا دگوندي مشر دبرڅېري ملک خليل و چې دواړه نژدې د تره زامن هم وو .

د دواړو کورنيو ترمنځ دښمني (پتنه) دخپلو خپلوانو دلنگې (طرفداري) په اساس پيدای شوې وه .

دبرچنچن اوسېدونکي په قوم باره خپل او دملک محمد ايوب خان په گوندي کې و او بل کلی چې دانارو په نامه يادېږي دهغه اوسېدونکي دملک خليل په گوند کې و ، چې د دواړو کليوتر منځ هم پتنه وه .

دواقيتونو په بهير کې

دکنډوالی دکلي اوسېدونکي دملک محمد ايوب خان په گوند کې و او کله چې مونږ دخاتم ملک سره دبرچنچن په کلي کې د اوسېدو مسئله مطرح کړه هغه وويل چې د برچنچن اوسېدونکي دملک محمدايوب خان دگوند غړي او هم نږدې خپلوان دي او هم د هغه ورور حاجي عمر د وه کوتې دبرچنچن په کلي کې شته دي او زه فکر کوم چې هغوی به تاسې ته خپلې کوتې هم درکړي ، هماغمه و چې زه او پلارمې دڅپرې په لور وخوځېدو او خپله کورنۍ مو په کنډوالی کې پرېښوده ، دکنډوالی او د څپرې کلیو تر منځ يو ډېر سخت غابنی (کوتل) پروت دی او په ډېر تکليف سره چې دجوزا دمیاشتي لومړۍ نېټه وه او د(برو) سخت تود باد لږیده د ماسپښين له پلوه کوز څپر کلي ته ورسېدو او راساً دملک محمد ايوب خان کورته لاړو ، دملک محمد ايوب خان ورور ارواښاد حاجي عمر چې زما دپلار مخکینی دوست و او زمونږ دکورنۍ سره يې نژدې اړیکې درلودې چې دهمدغه نژدې اړیکو په اساس وروسته مونږ دملک محمد ايوب خان لسمۍ چې دملک محمد علي لور ده خپل ورور ته وغوښته او د دوی دکورنۍ سره زمونږ دخپلوي اړیکې جوړې شوې . تصادفاً په همدغه وخت کې دبرچنچن اميرجان ماما هم په څپرې کې و. مخکې له دې چې مونږ دکور موضوع دملک محمد ايوب خان سره مطرح کړو هغه مونږ ته وويل چې دتاسې لپاره خپله کوټه خالي کړي او هرڅه چې پېښېږي هغه به کېږي او زه دتاسې پسې راغلی وم چې تاسې پيدا کړم ، څرنگه چې مامخکې وويل چې دمومندو قوم د ستانه دارو ډېر احترام کوي نو اميرجان ماما ته دا خبره ډېره بده درېدلې وه چې ولې يې مخکې مونږ ته ځای رانه کړ او په خپله خبره پېښمانه شوی و او په ډېر عذر يې وويل چې تاسې به حتمي زماپه ځای کې اوسېږئ ، اميرجان ماما وويل چې ده دکلي نورو اوسېدونکوسره هم مصلحت کړی دی او هغوی هم په دې راضي دي چې مونږ هلته واوسېږو ، څرنگه چې دڅپرې کلي

دواقيتونو په بهير کې

ته زمونږ دتگ اصلي موخه دځای پيدا کول و هغه ترسره شوه، نو پلارمې د اميرجان ماما سره دبرچنچن په لوري وخوځېد او ما ته يې دنده راکړه چې واړه (فاميل) دکنډوالي دکلي نه برچنچن ته راولم .

داميرجان ماما کوټه چې دغره په ځنډه کې پرته وه، وړه وه، چې يواځې بنځې او ماشومان پکې په ولاړه ځاېدل اومونږ په لاندي خور کې په جومات کې اوسېدو چې مېلمانه به هم هلته دمونږ سره دباران په صورت کې په جومات کې او سپدل .کله چې زه دکنډوالي کلی ته ورسېدم او خاتم ملک ته مودکوټې دپيداکوڅبره وکړه نو هغه په دې اصرار وکړ چې مونږ بايد حتمي يوخوشپې هلته پاتې شو چې بالاخره يې مونږ ه يې يوه اونۍ هلته معطل کړو او زمونږ يې ډېره زياته مېلمه پالنه وکړه .

هماغه وه چې ما يواځې خپله کورنۍ برچنچن ته راوستله او دسيد حسام کاکافاميل هماغلته په کنډوالي کې پاتې شو . د اميرجان ماما کوټه هم زمونږ پخلنځای و ، هم تحويل خانه او هم دماشومانو لپاره د استراحت خونه ، دبرچنچن اوسېدونکو زمونږ د راتگ نه دمخه دشپې له خوا زمونږ دکور يوڅه ضروري شيان چې دمنگوال په کلي کې زما دتره زوی سيد عبدالودود کره وو دشپې له خوا راوړی وو او دبرچنچن په کلي کې مو دجهاد دپيل کېدو په نيت ډېره جوړه کړه .

دواقيتونو په بهير كې

شپږم خپرکي

د مومندو لښکر :

د ۱۳۸۵ هـ ش کال دجوزا دماشتې تقريباً نيمايي وه چې د مومندو لښکر دميجنې او گندهاب دسيمو نه چې د پېښور شبقدر ته نږدې سيمې دي راخوځيدلي وو او د زيارت په غاښي كې يې يوه لويه غونډه كړې وه ، دزيارت غاښي چې دمزرې چينې او كوډاخپلو ترمنځ يوه وړه غونډۍ ده چې دمومندوقبائل همپشه خپلې مهمې غونډې هلته كوي .

دلښکر مشرانو فيصله كړې وه چې دقبائلو لښكربايد دوه برخې شي چې يوه برخه بايد دننگرهارولایت کامې اوگوشتي ولسواليو په لوري لاره شي او بله برخه د خاص کونړ د ولسواليو په لوري جهاد پيل كړي . دمومندو دقبائلو زياته برخه چې ټول ترك زي ، حليم زي،خويزي او هم دبيزو يوه زياته برخه دگوشتي او کامې په لوري خوځيدلي وو چې د دوی مشري ، دكوډاخپلو سيال ميراجان كوله ، كه څه هم نوموړی دقوم له خواد دغه لښکر دمشر په توگه نه وټاكل شوی خو خورامهم رول يې درلود ، سيال ميراجان چې مشهور ليكوال او اديب هم و په افغانستان كې يې ډېرې ځمكې اوجايدادونه درلودل چې د ۱۳۵۷ هـ ش کال د ثور د کودتاه نه وروسته يې افغانستان پرېښود او په خپل اصلي ټاټوبي كو ډاخپلوکې دېره شو .

سيال ميراجان دملک امين دكوډاخپلوسره دخو لسيزو زړه دښمني درلوده چې په همدې اساس دامين کورنۍ دکابل درژيم پلوي وه خو دلښکر مخه يې نه شوه نيولی ځکه دټول مومندقام سره مقابله ورته ستونزمنه وه ، دکامې اوگوشتي دلښکرو سره فردوس خان چې دگوشتي له خانانو څخه

دواقيتونو په بهير کې

و هم ملگري و. دپاکستان له خوا يوشمېر مجاهدينو ته چې د اسلامي حزب غړي وو بڼې وسلې ورکړل شوې وې په مزرې چينه کې د فردوس خان سره اوسيدل. حضرت صبغت الله مجددي هم دلبنکر مشرانو ته يوه اندازه کارتوس او مهمات ورکړي وو او دپاکستان حکومت هم د دغه لښکر په تحريکولو کې فعاله ونډه درلوده چې زياتره مشرانوسره يې پټې ژمنې کړې وې .

دلبنکر په بله ډله کې چې دخاص کونړ په لوري يې حرکت کړی وو د عيسی خېلو ، خوگاخېلو ، دشونکړې ساپي ، دميا د درې حسن خيل او دسوری مومندو (شالی ، ولي او سرکنډ) برخه درلوده .

دخاص کونړ ولسوالۍ ته نږدې د داخلېدو نه مخکې مونږ د يوشمېر مجاهدينوسره خپل کورته ښکته شوو او دېره په دېره مو د خلکي رژيم پرضد تبليغ پيل کړ او دخاص کونړ ولس ته مو دلبنکر سره همکاري او ملاتړ ته بلنه ورکوله چې همداحرکت دخاص کونړ په ولسوالۍ کې دمسلحانه جهاد علني پيل و . کله چې مونږ ماسپښين دخاص کونړ دکنډرو کلي ته ورسېدو دمه يا د حسن خېلويوه وړه ډله دشيوخ زيگر کورته رابښکته شوې وه او له هغوی مو دلبنکر په اړه پوښتنه وکړه چې څه تصميم يې نيولی وی ، هغوی وويل چې لښکر بېگا ته د قاضي جوړ (ډنډ) سره چې دشالي او ولي ترمنځ پروت دی جرگه کوي او هلته تصميم نيسي هماغه و چې مونږ هم دغره په طرف و خوځېدو ترڅو ماښام قاضي جوړ ته ځان ورسوو .

که څه هم دمومندو په هره کورنۍ او کلي کې مشران په مشخصه توگه نه دي ټاکل شوي خو د گونديو په اساس په هرکلي کې مشران معلوم دي او دهغوی رايه دتصميم نيولو په هکله معتبره ده ، که څه هم په اکثريت کليو کې دکابل رژيم يوشمېر طرفداران درلودل خو دمومندو دقام د

د واقعیتونو په بهیر کې

عمومي حرکت پرضدې چې د اسلام، غزا او جهاد په نامه وه څه نه شو کولای .

په روایتي شکل د مومندو د وړو قومونو مشران د مومندو دلویو قومونو یا خپلونو مشرانو پسې ځي چې په دغه لښکر کې دخوگاڅپلو قوم لوی و نو د لښکر مشري هم تقریباً دخوگاڅپلو د مشرانو په لاس کې وه ، د خوگاڅپلو مشران حاجي عبدالخالق او فقیر حاجي وو ، څرنګه چې دواړه ډېر سپین ږيري وو نو د دوی پر ځای مشري د دوی زامنو شاه مومند ملک او ملک قجیر کوله .

د شالي مشران غازي حاجي او فیروز حاجي وو دولې مشران ملک محمد ایوب خان ، ملک خلیل او خټ ملک وو ، دعیسی خپلو د قوم مشر گل ملک نومېد ، همداشان د خاص کونړ د ولسوالۍ نه مشران زما پلار سید محمود حسرت د چندراؤ ، د اخون زادگانو نه څارنوال صالح محمد ، د میاګانوله کلي نه گل سید میا ، دکوز بوتی خپلو نه قومندان غازي محمد او د سنه خپلو نه ظاهر خان و .

د شخصي ګوندیو او دښمنیو په اساس دغه لښکر هم دوه تقسیم شو چې دیوې ډلې مشري ملک شاه موند او د بلې مشري ملک قجیر کوله .

د قاضي جوړ په غونډه کې دلښکر مشرانو فیصله وکړه که چېرې د زړو دښمنیو په اساس چا په یوبل باندې برید (ډز) وکړ نو هغه کس ته به سخته سزا ورکول کېږي او د جهاد او غزا په خاطر باید ټولې زړې دښمنۍ شاته واچول شي ، که چا دلښکر فیصلې څخه خلاف سرغړونه وکړه نو کور به یې سپخل کېږي او لس لکه افغانۍ جریمه به ترې اخیستل کېږي .

لښکر د خاص کونړ د مشرانو څخه هم وغوښتل چې دوی دوه تقسیمه شي ځکه دوی د ولسوالۍ او سپدونکي دي او باید لښکر ته مشوره ورکړي ، هماغه و چې پلار مې او څارنوال محمد صالح د شاه موند ملک د ډلې

دواقعیتونو په بهیر کې

سره او قومندان غازي محمد او نور مشران دملک قجیر د ډلې سره شول. په همدغه شپه دملک قجیر ډله په دې فکر وه چې د خاص کونړ په ولسوالۍ باندې حمله بلې شپې ته معطله شي خو دشاه مونډ ملک ډلې غوښتل چې د خاص کونړ ولسوالۍ ته داخل شي او دخلکو سره باید خبرې وکړي .

شاه مونډ ملک مې پلار ته مخ راواړوه چې میاصیب ستا څنگه خوښه ده نو پلارمې هم دخاص کونړ ته دکوزیدو طرفدار و نو فیصله په همدې وشوه چې کومه ډله غواړي چې داخل شي هغه دې داخل شي اوبله ډله دې سباشپې ته خاص کونړ ته راشي پلار مې شاه مونډ ملک ته وویل چې مونږ په دې شرط خاص کونړ ته ښکته کیږو چې سبا یغنې دورځې بېرته باید غره ته ونه خېژو ځکه چې ولس د خلکي حکومت پر ضد قیام ته آماده دی او حکومت هم نه شي کولای چې پر مونږ حمله وکړي .

شاه مونډملک دا خبره ومنله او دشپې په یوه بجه تقریباً د دوه سوه کسو په شاوخواکې دخاص کونړ ولسوالۍ ته داخل شو .

دلښکر یوگروپ دمنگوال په منځني ښوونځي چېرته چې د حکومت یوه پوسته وه حمله یوره خو دمنگوال دکلي له خوا چې د حکومت نه د دفاع په خاطر توپکې اخیستې وې ډزې وکړي او جگړه پېښه شوه ، دښوونځي ساتونکو کلي ته و تښتېدل او لښکر د منگوال ښوونځي یوه برخه وسپځله ، لښکرهمیشه بې سره روان وې او دچاقومانډې ته غور نه نیسي چې دلښکر ښکته کېدل ولسوالۍ ته هدف دا وو چې دخلکو سره خبرې وکړي نه داچې ښوونځي وسپځي خو یوڅو کسه چې د اسلامي حزب سره یې اړیکي درلودل د لښکر دغه گروپ دوی تشویق کړی ووچې په ښوونځي حمله یوسي او هغه وسپځي . لښکر هم دمنگوال دکلي دمقاومت نه وروسته بېرته دوعدي په خلاف دبرچنچن سره نږدې دروازگی سیمې ته غره ته وختل ، پلار مې چې په سیمه کې پاتې و نو په

دواقيتونو په بهير کې

دروازگي کې ورته لښکر منتظر و په دغه شپه زه دلښکر سره نه وم اوسهار دروازگي ته راغلم ، زما د راتگ پورې مې پلار نه و راغلی دټول لښکر او زماهم ورته سودا وه چې گوندې حکومت نيولی نه وي .پلار مې په دې امید و چې لښکر به په سيمه کې پاتې کېږي خو لښکر بې له دې چې ديو او بل احوال نه خبر شي بېرته دغره په لوري خوځېدلي و . پلار مې چې ټوله شپه په وينه تېره کړې وه په يو خوږ کې يې استراحت کړی و او سهار ناوخته دلسو بجو په شاوخوا کې دروازگي ته را ورسېدخو ډير زيات په قهر او خفه وو .

د قومي لښکر اداره کول او منسجم کول څه اسانه کار نه دی ځکه چې د ډېرو خلکو نظريات په کې شامل دي او هېڅ پروگرام په سهې توگه عملي کېدی نه شي خو سره له دې هم په دغه شپه دواړه خواته کوم ځاني تلفات ونه رسېدل . کله چې مو د لښکر بلې ډلې سره تماس ونيو نو فيصله په دې وشوه چې سبا شپې ته ټول لښکر دکلاول سره نږدې په ډاگ کې چې دخاص کونړ ولسوالي ته نږدې پروت دی راتول شي ، چې لازم تصميم ونيسي سبا شپه لښکر چې تعداد يې تقريباً پنځه سوه کسوته رسېد، دکلاول سره نږدې راتول شول او فيصله په دې وشوه چې لښکر بايد بيا دوه ډلې شي او خاص کونړ ته به ښکته کېږي او بېرته به غره ته نه راخيژي ، يوه ډله دکونړ دکلي په لور وخو ځېده او بله ډله دمنگوال او کنډرو دکلي په لور چې دخاص کونړ لويديځې برخه کې واقع و، وخوځېدلې .

په دغه شپه دکنډروکلي په کلي کې لښکر د مليشه وو يو څه کورونه وسوځول او لښکر په خاص کونړ کې پاتې شو ، تقريباً ۹۵ کسان يواځې زمونږ په ځای کې د شاه مونډ ملک په شمول پاتې شول ، په سبا مو دمنگوال کلي ته چې اتمرخېل دي ځواب ولېږه چې تېره شپه تاسې ولې په لښکر ډزې وکړې، هغوی په ځواب کې وويل چې مونږ فکر نه کاوه

دواقعیتونو په بهیر کې

چې لښکر رانښکته شوی دی او یواځې څوکسه غلچکي دي چې غوښتل یې دمنگوال ښوونځی وسوځوي نو ځکه مونږ جگړه وکړه او که دا مونه وی کړی نوبیا حکومت مونږ نه پرېښودلو ، عجیبه دا وه چې حکومت خپل مورال بایلودی وو او دلښکر مخه یې نه نیوله او یابه دا فکر ورسره و که عکس العمل ښکاره کوي شاید چې زیات کسان ووژلای شي ، په هر حال مونږ دمنگوال دکلي د مشرانوسره په خبرو اخته و چې د لښکر یوگروپ د لوټانو درین په سیمه کې د منور خان په کور کې چې په منوگي یې شهرت درلود، ورغلی و او غوښتل یې چې دهغه نه توپک واخلي ځکه چې هغه په ملیشه کې و او هم دهغه زوی نور رحمن غرنی په کندهارکې صیب منصب و .

منور خان خپل مقاومت وښود او د توپک ورکولونه یې ډډه وکړه او جگړه یې ددغه گروپ سره پیل کړه، چې په لومړي سرکې دخوگاڅپلو دفقیر حاجي لمسی شهید شو او لښکر د منور خان کور محاصره کړ، حکومت هم دمنور خان دحمایت لپاره دخاص کونډ ولسوالی ملیشه راولپورله او د دواړو خواو ترمنځ لاس په لاس جگړه وښته ، دلښکر یو گروپ چې عیسی خېل ورسره و دگل ملک قومندان غازي محمد او دهغه ورور گل عباس په شمول دملیسه تر شا لاره ونيوله او ملیشه د لښکر په منځ کې راکېږشو ، دسختې جگړې نه وروسته تقریباً دولس کسه ملیشه ووژل شول اوتقریباً څلویښت میله وسله دلښکر لاسته ورغله . د وژل شوو ملیشه وو په ډله کې دمنگوال دکلي دین محمد نجار اومحمد جاله وان هم شامل و .

د دې پېښې نه وروسته دکابل رژیم دسوري تېره څوکی ولسوالی نه د اوبوس توپونو او زري پوښ ټانگونوپه ذریعه دخاص کونډ دغره دغاړې سیمې دپنځه شپږ ساعتونولپاره په مسلسله توگه وویشتلې . توپونو ډېر بد اوازونه درلودل او رژیم هم غوښتل چې خپل پوره قوت وښايي او لښکر

د واقعیتونو په بهیر کې

ووپروي دا لومړی ځل و چې مونږ د توپونو جگړه ولیده ، ماښام مونږ د چنډراو کلي ته ځان ورسوه ، څارنوال محمد صالح او قومندان غازي محمد هم هلته موجود و او وې ویل چې ټول لښکر بېرته غره ته ختلی دی او هېڅ تلفات نه شته دي .

د توپونو د ډزو په وخت کې ښځې او ماشومان ، سپین ریري او ځوانان د غره دلمنو نه دخاص کونډ د سیند دغاړې په لوري منډې وهلې او خپل کورونه یې پرېښودل د غره د غاړې کلا گانوته سخت زیان رسېدلی وو او یوشمېر څاروي وژل شوي وو خو ځاني تلفات یې نه درلودل .

مونږ د قومندان غازي محمد په کلا کې شپه تېره کړه او سهار وختي غره ته وختلو چې دلښکر پته ولبروو خو دلښکر هېڅ پته نه لږېده ټول خپلو کورونو ته ستانه شوي وو ، لښکر چې دکابل د رژیم دې شمېره توپونو ډزې اورېدلې وې نو ټولې ډلې سره خورې شوې او هرچا خپلې پښې سپکې کړې وې ، مونږ غره کې خپلو کورونو ته ستانه شوو ، کله چې مونږ برچنچن ته ورسېدو او دلښکر دهغې بلې لویې برخې نه چې تعداد یې تقریباً لس زره کسانوته رسېده ځان خبر کړ. هغوی لا پخوا ماتې خوړلې وه او خپلو کورونو ته ستانه شوي وو . دگوشټې په سیمه کې دکابل رژیم په دغه لښکر بمباري کړې وه او هم یې یو تعداد کسان ترې ژوندي نیولي وو ، که فردوس خان او د حکمتیار د اسلامي حزب مجاهدینو په دغه ځای کې دکابل د رژیم د قواوو سره مقاومت نه وای کړی نو دلښکر زیاته برخه به وژل شوې او یا ژوندي نیول شوې وای ، سیال میراجان هم لښکر ته د خوړېدو رایه ورکړې وه ، داسې لښکر په پخواني وختونو کې موثریت درلوده چې پرمخ تللې وسلې نه وې او په اوسني وخت کې چې دحکومت سره ډول ډول پرمخ تللې وسلې وې دلښکر لپاره ډېره مشکله وه چې په خپلو زرو توپکو مقاومت وکړي .

دواقيتونو په بهير كې

وروسته دميراجان سيال مخاليفينو دا اوازې خپرې كړې چې گوندې ميراجان سيال دكابل له رژيم نه پيسې اخيستي دي نو ځكه يې دلبنكر دخوريدو اجازه ورکړې ده خو ما چې کله له سيال ميراجان نه په ورستيو کلونو کې په پېښور کې دلبنکر دماټې په اړه پوښتنه وکړه ، نوموړي وويل چې د ننگرهار په فرقه کې ده د يوشمېر صاحب منصبانو سره چې اکثريت يې د افغان ملت گوند غړي وو تماس درلود نو هغوى ورته اطمینان ورکړی و چې څنگه لښکر دکامې ولسوالۍ ته داخل شو نو دوى به د ننگرهار په يولسمه فرقه کې مسلحانه قيام وکړي او دلبنکر سره به يوځای جلال آباد ونيسي خودکابل رژيم دصیب منصبانو په دغه قيام خبرشوی وو او هغوى يې ونيول .

سيال اميرجان وويل څرنگه چې دلبنکر شمېر ډېر زيات وو او ټولو يواځې ټوپکې درلودې نو دوى نه شول کولای چې دكابل رژيم د ټوپک او ټانگ سره جبهه يې جگړه وکړي نو که بنکته شوي وای نو په زرگونو کسان به بې ځايه وژل شوي وای او دابه زما په غاړه يو ډېر لوی تاريخي مسؤليت وي بې له دې چې کومه نتيجه په لاس راشي .

سيال اميرجان وويل چې خلك چې هر څه وايي فرق نه کوي خو زما مقصد داو چې لښکر بايد دکامې اوگوشټې ولسواليوڅخه روغ رمټ وو ځي او په همدې اساس مې دلبنکر دماټې مشوره ورکړه.

که څه هم دغو لښکرو دکابل درژيم سره کومه غټه جگړه ونه کړه او نه يې کومه سيمه ونيوله خو په مشرقي ولاياتو کې يې درژيم پرضد دجهاد پروسه گړندۍ کړه او زياترو نورو قومونو ته يې دا وښودله چې دمومندو لوی قام دکابل درژيم پرضد دی .

د دې خبرې يادونه ضروري بولم چې که څه هم دپاکستان حکومت د لښکر دحرکت په غير مستقيمه توگه ملاتړ کاوه خو لښکر دقوم په روايتي

دواقيتونو په بهير كې

جذبې جوړ شوی وو او ددغه لښکر په تشويقولوکې د يو تن ولسي شاعر رفيق جان رول خورا ارزښت درلود .

رفيق جان چې په قوم عيسی خپل و دثور دکودتاه نه وروسته يې دکابل درژيم پرضد شعرونه ويل او هغه به يې دساز(موزيک) سره په پېښورکې په کيسټونوکې کمپوز کول . د رفيق کيسټونه به په ډېره زياته اندازه دعامو خلکو له خوا اخيستل کېدل . په دغه کيسټونوکې مومندو او هغه نورو قومونو ته چې نه يې غوښتل دکابل د رژيم پرضدقيام وکړي او يا چوپ (بې طرفه) ناست وو دپښتونولي پيغورونه ورکول او يوازې دساپو قوم ستاينه به يې کوله چې هغوی مخکې دپېچ په دره کې جهاد پيل کړی وو ، په شعرونوکې د مومندو قوم ته يې هم زيات پيغورونه ورکړي وو چې پلرونوبه يې دانگرېزانو په مقابل کې په ميچنی او خاپښ کې غزاگانې کولې او د اسلام په نامه به جنگېدل اما دا چې اوس په کابل کې کفر راغلی تاسې غلی ياستی .

خلاصه داچې د رفيق جان کيسټونه به دلښکر هرې ډلې سره وو او هغوی به په دېرو او کورونو کې غبرول او دقومونو احساسات به يې راپارول . د رفيق جان يوشعر دنمونې په توگه رانقلوم ، دغه شعر په هغه وخت کې ده ويلي چې جهاد يواځې دکونړ ولايت دنورستان او دساپو په بادپيل ، ديوه گل ، مزار ، پېچ اوشونگړې درو کې پيل شوي و .

راځه ياره راځه وخت ستا دننگ دی چې ځو
په ساپوکې په اسلام او قانون جنگ دی چې ځو
راځه ياره راپاڅه ته خو بې هغه مومند

چې دواړه فرنگيان دي په ناقي کي کره پابند
پخواني به جنگېدل اوس دې ولې وړک شو خوند
پاخېره دايمل دتورې شرننگ دی چې ځو
ساپوکې په اسلام او قانون جنگ دی چې ځو

دواعیتونو په بهیر کې

راځه یاره راځه وخت ستادننگ دی چې څو
په فکر کې حیران یم باجوړو ته
د دوی مشران به پخوا ټول تله جگړو ته
ځلمو له هتکړې دې مټې نه نیسي بنگړو ته
راپاڅپړئ ځلمو ځای دغورځنگ دی چې څو
ساپوکې په اسلام او قانون جنگ دی چې څو
راځه یاره راځه وخت ستادننگ دی چې څو
راپاڅپړئ د دېر خلکو راپورته غوگین (۱) کړي
چراوی په سرونو کې تېره تېره سنگین کړي
لونگ په کې کارتوس شو غاړه کئ به لونگین کړي
دپلار تورې دې بیا نیولی زنگ دی چې څو
ساپوکې په اسلام او قانون جنگ دی چې څو
راځه یاره راځه وخت ستا دننگ دی چې څو
د پلار په قدم ځکه قدم نه بردي چې محتاط دي
پنځلس چې زامن یې دماموندوو چې میرات دی
خپگان دی رانه نه کوي کمزوری غوندې ذات دی
وهلې کوهستانیانو دشرې لنگ دی چې څو
ساپوکې په اسلام او قانون جنگ دی چې څو
راځه یاره راځه وخت ستادننگ دی چې څو
اوس کله به بنایسته ځلمی راپورته دبوڼې شي
چې توره واخلي دکفارو نه چاپېرشي
چترال که راسره شو نوزمونږ لښکر به ډېر شي
کابل دمسلمان په وینورنگ دی چې څو
ساپوکې په اسلام او قانون جنگ دی چې څو

۱ - غوگین (۳۰۳) یعنی سرپوښ ټوپک ته وايي.

دواعیتونو په بهیر کې

راځه یاره راځه ستادنگ دی چې څو
کابل بېرته اخلي په تېراکې افریدی دي
توپک به څنگ ته واچوي گلونه دریدی دي
لندن ته تښتیدلي انگریزان ترې فریادي دي
شینواري خوهر یوپه دین پتنگ دی چې څو
ساپوکې په اسلام او قانون جنگ دی چې څو
راځه یاره راځه وخت ستادنگ دی چې څو
شینواري پتنگان دي شو نمبر داورکزي
دتل، پاړه چنار خلک به ټول درسره ځي
جنډې به په کابل کې دخلکیانو وسپځي
کپره د دښمن ورته بادرنګ دی چې څو
ساپوکې په اسلام او قانون جنگ دی چې څو
راځه یاره راځه وخت ستادنگ دی چې څو
کپره د دښمن به غوڅوي وزیرمسید
هم داچې ترامید دی په دښمن به وکړي برید
ماتم به دښمنانو باندې راولي مزید
یوګام ځمکه زمونږ تخت اورنگ دی چې څو
ساپوکې په اسلام او قانون جنگ دی چې څو
راځه یاره راځه وخت ستادنگ دی چې څو
یوکانی دوطن دسلو لالونونه زیات دي
قبضه چې رانه روس کړی ده زړه زماستي دی
ځنگل اوغرونه پریږده ډاګ یې دومره همتي دی
بنايسته یې سپینې لکه لونګ دی چې څو
ساپوکې په اسلام او قانون جنگ دی چې څو
راځه یاره راځه وخت ستا دنګ دی چې څو

دواقيتونو په بهير کې

بنايسته بنايسته قومونه زړه له ورکي تسلي اوس
همت ځان کې پيدا کړئ دمحمود او ابدالي اوس
بيخ نه لري کچه بوتی دبنگ دی چې څو
کابل کړئ دروس دغاصبانونه خالي اوس چې څو
ساپوکې په اسلام او قانون جنگ دی چې څو
راځه ياره راځه وخت ستادننگ دی چې څو
بيخ نه لري خوشې بې بنياده غوندي بوتی دی
غورونه دکوکري، بریت دمورک خوله کې پشي دی
غابنونه دليوه لري دخره يې ارغشی دی
په شکل کې د ديو نه هم بدرنگ دی چې څو
ساپوکې په اسلام او قانون جنگ دی چې څو
راځه ياره راځه وخت ستا دننگ دی چې څو
په ژوند کې به کوم، دکمونيست نه انکار
د دې وينا نه نه اوړم که خېژم په دار
نامه مې رفيق جان ده جوړوم بڼکلي اشعار
دپاره د اسلام مې سرقلنگ دی چې څو
په ساپوکې په اسلام او قانون جنگ دی چې څو
راځه ياره راځه وخت ستا دننگ دی چې څو

اووم څپرکی

په خاص کونړ کې د جهاد دويمه مرحله :

دمومندو دلبنکر دماټې يا خورېدو نه وروسته دخاص کونړ نه يوشمېر
زياتې کورنۍ چې دلبنکر سره يې مرسته کړې وه مهاجرې شوې او دغه
مهاجرو او مجاهدينو په پېښور کې دکوم تنظيم يادلې سره خاص روابط
نه درلودل خو څرنگه چې زما پلار او څارنوال محمد صالح د ثور په

دواقيتونو په بهير کې

مياشت کې دنورو مشرانو په شمول دحکمتيار سره هم کتلي و نو حکمتيار د اسلامي حزب له خوا دکونړ ولايتي شورا دخاص کونړ په سيمه کې زما پلار د آمر په توگه او څارنوال محمد صالح يې دهغه دمرستيال په توگه منلي وو و خو د دوی سره د اسلامي حزب له خوا پرته له څو پوسترونو نور هېڅ ډول کمک نه و شوی او دوی د شخصي نفوذ او په خپل مصرف دسوري دمومندو (شالي، ولي، سرکنډ) او خوگاکهلو دمشرانو سره تماس ونيو ترڅو دنورو قبائلو په پرته دحکومت پرضد قيام ته دوام ورکړي ځکه دې مومندو دخاص کونړ په ولسوالۍ کې ځمکې درلودې او هم يې زياتې ځمکې په گروي اخيستې وې نو دکابل رژيم دشپږم نمبر فرمان په اساس چې دگروي پيسې زميندارو ته بېنلې وې دوی دپرزيات زيانمن شوي وو نو دوی دې ته حاضر وو چې دخپلو گټو دساتلو په بنياد هم دحکومت په ضد مسلحانه قيام ژوندی وساتي او له هغو خلکو نه چې پيسې يې ورپورې وې ، خپلې پيسې تر لاسه کړي . هماغه و چې د ۱۳۵۸ کال دسرطان په مياشت کې د سوري مومندو دخوگاکهلو په شمول د دويم ځل لپاره لښکر برابر کړ، د دغه لښکر شمېر چې پنځه سوه تنوته رسېد، مشري يې دخوگاکهلو د قوم نه شاه موندلې ملک او ملک قجبر، دشالي نه فيروز حاجي ، غازي حاجي ، ملک محمد جان او حاجي شيرزاد، دسرکنډ دميتاخېلونه حاجي سيف الدين ، د ولي دبوټي خېلو نه ملک خليل ، ملک محمد ايوب خان او خټ ملک او دخاص کونړ نه قومندان غازي محمد ، څارنوال محمد صالح او پلار مې کوله ، دغه لښکر بالاخره د ډېرو جرگو او مصلحتونو نه وروسته دخاص کونړ ولسوالۍ ته ددويم ځل لپاره بښکته شو کلي ته کوز شوو او په لومړي قدم کې يې دکنډرو او بري غاړې په سيمه کې دهغو ملېشوو کورونه تالا او وسپزل چې د خاص کونړ په ولسوالۍ کې يې دندې درلودې ، که څه هم دغه ملېشوو ته له مخکې څخه خبر ورکړل شوی وو چې حکومتي

دواقعیتونو په بهیر کې

وظیفې پرېږدي دا ډېره سخته صحنه وه چې د چاکور سېزي ، مالونه یې تالاکوي اودشپې په تورتم کې یې ښځې او ماشومان ننداره کوي ، خو ددې ترڅنگ به دورځې ملېشوو دهغو مهاجرینو کورونه هم سوزول چې د وطن څخه مهاجر شوي او یا تېښتې ته مجبور شوي وو.

مهاجرو به هم دغرو د سرونو نه دخپلو کورونو دسوزېدلو ننداره کوله او کله چې به جنګي الوتکې راغلې نو دوی به خپل ماشومان دیوې څمڅې نه بلې څمڅې ته دپناه لپاره زغلول .

دغه لښکر ته هم بله چاره په غیر دملیشه وو دکورونو دسوزولو څخه نه وه ځکه دوی سره شلخي (د دره آدم خپلوجور ټوپکې) تورې او تېرګي وو او په حکومتي مرکزونو نه شو ورتللی .

دسوري مومندو لښکر هم تقریباً دوه اوونۍ دوام وکړ او یوځل یې دخاص کونړ عسکري قشله (کنډک) باندې یرغل وکړ ، په دغه دوه اوونيو کې نه دمجاهدینو لښکرو ته او نه دحکومت خلکوته څه ځاني تلفات ورسېدل خو دخلقي رژیم امنیت یې په خاص کونړ کې خراب کړ .

د دې خبرې یادونه ضروري بولم چې په سلگونو دغه بې نظمه لښکر په عسکري قشلي حمله کول او یا په تش لاس ور تلل عجیبه وه چې د حکومت له خوا پردوی دمستحکمو مورچو نه دماشیندارو ،دهشکواو زیګاویک باتونه (ډزې) چلول کیدې خو سره له دې هم دهېچا پوزه سره نه شوه .

په کومه شپه چې لښکر د خاص کونړ په کنډک حمله وکړه زه هم دلښکر سره وم . د خاص کونړ په سیمه کې یوه لویه غونډۍ د ولسوالۍ په منځ کې پرته ده چې په سر کې یې عسکري چوڼۍ ډیره پخوا جوړه شوې ده . د غونډۍ په لویديځه خوا د خاص کونړ کنډک په یوه لویه کلا کې ځای پر ځای و او په ختیځه خوا کې دخاص کونړ د ولسوالۍ مرکز دی .

دواقعیتونو په بهیر کې

دغونډۍ په سر کې به یو ټولی عسکر همپشه ځای پر ځای و او دغه غونډۍ دخاص کونډ، څوکۍ، حتی سرکانو اونورگل په ولسوالیو هم حاکمه نقطه ده او دغه ځای به همپشه د درندو وسلو په ذریعه به یې دمجاهدینو ځایونه او تگ او راتگ لارې څارلې او یا به یې پرې انداختونه کول. په دغه شپه دلنیکرو بعضې کسانو حتی دکنډک دروازې ته هم ځانونه رسولې وو او هغه ته یې اور اچولی وو. مونږ هم کنډک ته تقریباً نږدې دپنځه سوه مترو په فاصله کې رسېدلی وو کله چې لښکر په شاتگ وکړ او ویې نه شو کړای چې کنډک ونیسي نو مونږ هم په پټیو کې دغره په لوري حرکت وکړ، څنگه چې ملیشه او خلقیان په دې پوه شول چې لښکر ماتې وخوړه نو دوی ته لارې معلومې وې او دغه ټولې لارې یې دماشیندارو د اور لاندې ونیولې تابه ویل چې د اسمان څخه ډېره سخته گلۍ را اوري او د هرچا مخې ته به گولۍ لږېدې. مونږ به هم په منډه سترې شوو. قومندان غازي محمد، پلارمې او ما دیو پټي د وړوکي دیوال ترشا دمه وکړه. په دغه وخت کې یوه مرمۍ راغله اوزما دپلار دپښو په منځ کې ولږېده څنگه چې دواړه څنگ په څنگ ناست وو یو بل ته موحیران حیران وکتل چې کوم یو ولږېده خودخدای (ج) فضل و، نه یواځې مونږه بلکې هېڅوک هم زخمي نه شول او ټول لښکر سم سلامت بېرته غره ته ستون شو.

د جهاد د وختونو دخاطرو یوه بله کیسه دا ده چې مونږ تردغه وخته د توپ داره گن شپې هلیکوپترو چې مجاهدینو به ورته برگی هلیکوپتري ویلې، بمباري نه وه لیدلې او په دې فکر وو که د غره دکوم کمر (تېره) یا دیوال شاته پټ شوو نو په امن کې به یوو، یوه ورځ حاجي سیف الدین دشالي د انځري په کلي کې و او مونږ په برچنچن کې وو نو مونږ ته یې ځواب راولېږه چې تاسې هم دلته راشئ چې مصلحت وکړو، دغرمې د دولس بجو په شاوخوا کې مونږ انځري کلي ته ورسېدو او حاجي سیف

دواقيتونو په بهير کې

الدين مويه يو کور کې پيدا کړ نو دسترې مشي نه وروسته مې پلار ورته وويل چې حاجي صيب په دې ځای کې دې دوه ورځې تېرې کړي ، حکومت به خامخا دا ځای په نښه کړی وي او شايد چې بمباري وکړي نو ښه داده چې بل ځای ته لاړشې ، حاجي سيف الدين وويل چې دغرمې د ډوډۍ نه وروسته به بل ځای ته لاړشو . هماغه و چې دکلي په منځ کې ولاړ وو ترڅو د انځري کلی مونږ دغرمې د ډوډۍ لپاره په کورونو تقسيم کړي. په مومندو کې دا رواج دی چې مېلمانه چې دچا شخصي نه وي نو هغه کلی يې په کورونو تقسيموي او دا يو ډېر ښه رواج دی چې په يوه کور بار(تکليف) نه راځي .

په دغه وخت کې دوه برگی هليکوپټرې د تودگي دکلي له لوري په کنډو رانښکاره شولې او د انځري په کلي باندې يې دوره ووهله هر چا دپناه ځايونو په لوري منډې پيل کړې او ټول خواره واره شو. پلار مې ، زما ورور نه سلطان محمود ، سردار محمود او ما هم دجومات په لوري منډه کړه ځکه مونږ په کلي کې نابنده وو، کتل مو چې دجومات دروازې ته هم غټ کلب پروت دی ، نو دهغه ځای نه مو دکلي لاندې خوږ په لوري منډه واخيستله او په شگو کې مو پروت وکړ او ټوپکې مو دسينې لاندې په څادرونوکې تاوې کړې چې دټوپک پرک هليکوپټرونه ونه گوري .

دلبرې شېبې نه وروسته هليکوپټرونو لومړی د تودگي په کلي بمباري وکړه او بيا يې د انځري کلی وويشته . په دغه وخت کې ما مې پلار ته وويل چې ټول يوځای يوو ښه به وي .چې جداشوو نو ما دهليکوپټرونو دبيا راتگ پورې منډه واخيستله او لږ لږې دسپلمۍ^۱ (مړغونۍ) دبوټي لاندې ننوتلم ،څرننگه چې وېره ډېره بده وي نو داسې فکر مې وکړ چې گوندې ديوه قوي فولادي ديوال تر شا پټ شوی يم . برگی هليکوپټرې بيا را

---

^۱ - سپلمۍ په ډاگونوکي کېږي چې ډېرتريخ او بد بوی لري او حتی مالونه (څاروي) يې هم نه خوري.

دواقعیتونو په بهیر کې

ورسپدلی او د انځري کلی یې د دویم ځل لپاره بمباري کړه. د انځري کلی هم لوی کلی دی او دلنبرک یوشمېر زیات کسان پکې او سپدل نو مونږ فکر کاوه چې خامخا به زیات شمېر کسان ژوبل یا مړه شوي وي ، خو ددغه بمباریو نه وروسته مو چې احوال واخیسته یواځې یوڅاروی زخمي شوی و خو کورونوته زیات تاوان رسېدلی و ، یو کس چې په کټ کې ناست و دکټ بازوی یې په راکټ لږېدلی و خو دی بچ پاتې شوی و .

حاجي سيف الدين چې ډېرخوش تبه سپری و نو کله چې د بمباري نه وروسته راغی ، خنډل یې. مونږ ترې پوښتنه وکړه چې حاجي صیب ولې خاندې؟ هغه وویل چې د وېرې ماهم یو څمخې ته منډه کړه چې دننه ښځې وې او ماته یې ځای نه راکوه چې پردی سپری یې نو ماورته وویل چې دې بمباری ته گوره او ستاسې دې خبرې ته ،خوزه په زوره څمخې ته ننوتم. ښځو ویل چې خدای دې حاجي سيف الدين په غم اخته کړي چې داځای یې راباندې اور کړ . نو ما ورته وویل چې خورې ښیرا مه کوئ .سيف الدين زه يم نو خدای دې دخلکیانو کور وران کړي چې مونږ یې دلته راوستلو که نه مونږ دلته څه کول ، حاجي سيف الدين چې دصورتته غټ سپری و، وویل چې د وېرې په وخت کې په څمخه ننوتم خو چې بمباري خلاصه شوه دڅمخې په خوله (دروازه) را وتلی نه شوم چې ډېره وړه وه او نښتی وم چې بالاخره په ډېر تکلیف را ووتم .

د دې بمباری نه وروسته لښکر هم خپور شو او دعمومي قیام نښې هم ورکې شوې .د جهاد د دوام لپاره یواځینې لار دعامو خلکو او هم درژیم تر منځ گوریلابي جگړه وه او دمتعهدو کسانو ملاتړ و،بله لاره مجاهدینوته نه وه پاتې .مامې هم دخپل پلار سره مصلحت وکړ چې زه به پېښور ته لاړشم ځکه له یوې خوا زما په یوه غاښ ډېر سخت درد و او په غره کې د تداوي لپاره کوم ډاکتر نه و او هم له بلې خوا به جلال آبادته څوک ولېرم چې څنگه خپله مور چې دواړه وروڼه مې امیرمحمود (چې

دواقيتونو په بهير کې

وروسته په ۱۹۸۷ کال کې په پيښور کې وړک شو او ترننه پورې يې مړی او ژوندی نه دی معلوم) او فدامحمود او ديوې ماشومې خورسره مې داماماگانو کره وو، احوال واخلم او هم دخپل بل ورور سلطان محمود چې دمزار شريف دکرني په ليسه کې زده کوونکی و، چېرته دی، ځکه مونږ ته دهغه هېڅ پته نه وه .

دجهاد دخاطرونه يوه بله خاطره داده چې د ۱۹۸۰ م کال دجوزا مياشت په لومړيو شپو کې زه دامريکايي عکس اخيستونکی Steve Mccurry چې په هغه وخت کې يې دازاد عکس اخيستونکی Free lance Photographer په حيث کار کاوه ، خاص کونړ او ښيوه ولسوالۍ ته لاړو م . اورده سفرنه وروسته دويمه شپه مو دمنگوال کلي ته ورسوله . دشپې له خوا چې دلامحمد رحمان په کور کې دکوټه په سر پراته و چې دملاصيب دکورنۍ غړو په منډو رامنډو لاس پورې کړ اودتوپک دډز په شان درز هم وشو. مور چې ویده وو د خوبه را وینښ شولو او داسې فکر مو وکړ چې دروسانو قوه کلي ته راغلي او په کلي کې يې تالاشي پيل کړې ده Steve هم دخپلو کرميچو مزي ټينگ کړل چې تينبټې ته ځانونه برابر کړو نوچې پوښتنه مو وکړه څه خبره ده نو ملامحمد رحمان وويل چې ددوي يوې غوا ډيرشفتل خوړلي او هغه وچاوديد له نوهغه يې ډيرزر حلا له کره چې مرداره نشي . په سبابې مور دحاجي سيف الدين ځای ته چې دسرکند دانارو په کلي کې اوسیده لاړو او هلته هم Steve ډيرزيات عکسونه واخستل . Steve Mccurry وروسته ډيرزيات شهرت پيدا کړ او د National Geographic دمشهورې مجله عکس بردار شو. د Steve په يو عکس چې دلوي مهاجرې انجلۍ نه يې په کمپ کې اخستي و خورا شهرت وموند چې تقريباً په لويديځه نړۍ کې دافغانستان د مهاجرينو خورا مشهور سمبول و او په زرگونو عکسونه هغه

دواقيتونو په بهير کې

نه چاپ شوي دي چې دافغانستان په نامه کتاب چې معاصر تاريخ دی دهغه پرمخ هم دغه عکس چاپ شوي دی .

د دغو جرياناتو ليکل اوس يو افسانوي شکل لري خو په هغه وخت کې دا ډبرې سختې شپې وې . نه يواځې دمرگ او ژوند مسئله وه بلکې دخلکيانوله خوا دفاميلونو نيول او زورول ترهر څه سخت و .

هماغه و چې د ۱۳۵۸ هـ ش کال د روژې دمبارکې مياشتې دپيل نه يوه ورځ دمخه ما دبرچنچن نه دپېښور په لوري حرکت وکړ . شپه مې دمورگي سيمې ته چې په خوگاخېلو کې موقعيت لري، چېرته چې څارنوال محمد صالح اوسېد، ورسوله . سهاروختي د پيش نمي (سهارې) نه وروسته مې دپېښور په لوري حرکت وکړ او ماښام پېښور ته ورسېدم . په پېښور کې مې تقريباً دوه اوونۍ تېرې کړې نه وې چې پلار مې ليک را وليږه چې مور مې دجلال آباد نه کونړ او دهغه ځای نه برچنچن ته را رسېدلې او ته بېرته راشه . په دې وخت کې بل خبر هم راغی چې پلار مې په خاص کونړ کې دمليشووله خوا محاصره شوی دی . څرنګه چې مخابراتي وسايل نه وو، نو زما اندېښنه پيدا شوه او بېرته مې دبرچنچن په لوري حرکت وکړ . په گند هاب کې دبرچنچن دکلي نه يوه جوپه^۱ ډله راغلې وه او دهغوسره يوځای شوم او ديو اورده شل ساعته مزل نه وروسته دشپې په يوه بجه دبرچنچن کلي ته ورسېدم .

څرنګه چې دبرچنچن مېنې (کورونه) دکلاگانوپه شکل نه وو ، يواځې خلکو جداجدا خونې جوړې کړې وې نو راساً خپل کورته ورغلم . مور مې

---

^۱جوپه : دغرونوکلي چې د دوکانونو نه لرې پراته دي نودبرچنچن کلي خپل ضروري شيان دگندهاب نه وړل نو دکلي څوکسه به سره يوځای کېدل دحمل اونقل څاروي لکه خره يا قچرې به يې گندهاب ته راوستلي او ضروري مالونه به يې اخيستل او هغه به يې کلي ته انتقالول، نو دی ته دوی جوپه ويله .

دواقعیتونو په بهیر کې

ویده وه او خدای بښلی ورور مې سردار محمود وینښ ناست و. سمدستي یې مورته چغه کړه چې مورجانې میرزا لالا راغی، ورونه ماته په کور کې میرزالا لایې. مور مې په ډېر هیبت سر را اوچت کړ او په زوره یې آه وکړ. په دغه شپه مې ورور سلطان محمود او پلار خاص کونړ ته تللي وو. دکابل رژیم غوښتل چې زمونږ کورونه وسېزي نو دوی غوښتل که د امکان په صورت کې ممکن دفاع وکړي. مور مې داسې فکر کړی و چې گوندې زما ورور سلطان محمود زخمي شوی خو چې ماورته تسل ورکړ چې زه شاه محمودیم نو پس له تقریباً درې میاشتو جدایی او مشکلاتو خپلې مورته مې غاړه وړکړه او غیر کې یې کلک و نیولم او راته یې وویل چې ښه دی زویه چې ژوندی مو ولیدې. مونږ هم دمرگ نه خلاص شوي یوو، دغه شپه چې ما مې مور ولیده نو واقعاً چې د مور او اولاد ترمنځ واقعي مینه خومره ژوره وي چې د دنیا دهر څه نه زیات ارزښت لري او خاصاً دمور او پلار شفقت او مینه دخپلو اولاد نوسره.

مور مې راته خپل د درېو میاشتو کیسې سري سري غونډې وکړې او ویده شوه. سباته مې مور خپله ټوله کیسه د درېو میاشتو په اوږدو کې چې په دې څه تېر شوي و، داسې وکړه: ((کله چې تاسې غره ته ختلئ نو دتاسې نه مخکې مې د خور کور(دکلي گرام دملک میرحبيب کورته) ته حرکت وکړ او بیا دهغه ځای نه جلال اباد ته لاړم. هلته مې د ورونوسره ډېره شوم او سلطان محمود جان ته سترگې په لاره وم چې څو ورځې وروسته هغه هم دمزار شریف نه راغی. څوځلې موکس پیدا کړ چې دتور خم له لارې پېښور ته لاړ شوو خو د جلال اباد دوالي نه امر اخیستل ډېر سخت و. سلطان به په کور کې پټ دماگانو کره ناست و اوچېرته به تللی نه شو.

څو ورځې وروسته زه مریضه شومه او د پوهنتون شفاخانه کې بستر شوم او غازي ۱ (غازي محمود زما کشر ورور) پیدا شوی و او ډاکترانو ویلي

دواقيتونو په بهير كې

چې وينې ته ضرورت دی نو سلطان راغی که وينې ته ضرورت وي نوماته يې راکړئ . بيرون د امير (امير محمود چې زماکشورور و او دلسوکلونو په عمر و چې وروسته په ۱۹۸۷ م کال د اکتوبر په ۲۴ مه نېټه په پېښور کې زما دماما زوی اجمل خټک سره وړک شول چې تراوسه پورې يې مړی اوژوندی نه دی معلوم) سره ووته چې ماته يې ميوه اخيسته نوپه دې وخت کې د دين محمد زوی ايلدلی و او پوليسوته يې ويلی و چې دی ونيسي . پلار يې اشرار دی او زما پلار يې وژلی دی . دا دروژې دمياشتې پنځمه وه ، د دين محمد زوی ورته ويلی و چې پلار دې اشرار دی او ته روژې خورې . سلطان محمود ورته ويلی و چې مور مې په شفاخانه کې ځانته ده او مريضه ده نو ما پرېردئ خو سره له دې هم هغه قومندانې ته بوته او هلته يې په توقيف کې بندي کړی و . څرنگه چې مازديگر و نو پوليسو ته يې ويلی و چې دی خوشې نه کړئ او سباته به ورسره گورو .

مور مې زياته کړه چې امير په ژړاراغی او راته يې وويل چې مورجانې سلطان لالا يې ونيو . دسلطان نيولو خپله مريضې رانه هيره کړه چې تاسې هم نه وئ چې څه وکړئ ، دا ډېر سخت ساعت وو ، امير مې دماماگانو کړه وليږه چې هغوی دسلطان دنيولو نه خبر کړي .

نعيم جان (محمدنعيم چې زما کشرماما دی دکودتاه نه دمخه د اسمار دلېسې مدير و او فعلاً په کونړ کې دڅارنوال په توگه کار کوي) . دامير سره يو ځای امنیې قومندانې ته تللي دي او هلته يې مؤظفو عسکروته څه

۱-غازي محمود دامريکې د Gearge Masan پوهنتون دکمپيوټر ساينس نه په ۲۰۰۶ ميلادي کال فارغ شو .
۲-دين محمد دمنگوال دکلي وو او نجاري يې کوله چې د جوزا په مياشت کې دمومندو دلومړي لېښکر په وخت په يوه جگړه کې وژل شوی وو چې تفصيل يې مخکې راغی نو ددی زوی کبير خل قي و، نوپه دې اساس يې زما په ورور دا دعوا کړې وه .

دواقعیتونو په بهیر کې

پیسې ورکړې وې او ورته یې ویلي دي چې که قومندان تاسې وغوښتی نو ورته ووايه چې دی یې دروژه خوړلو په پلمه نیولی او بندي کړی دی ځکه بل کوم رسمي سند موجود نه و. مؤظف پولیسو ورسره دامنلې ده نو ماما مې زما ورور امیر ته ویلي و چې دقومندان په خونه به ننوځې او وبه ژاړې چې زما مور په شفاخانه کې ده او ورور مې دلته تاسې بندي کړی. نوهغه به خامخاپوښتنه وکړي، هماغسې یې کړي وو نو د قومندانې مؤظف پولیس او زما ورور سلطان محمود یې راغوښتي وو او ورته یې ویلي و چې په څه کې یې راوستی یې؟ ده ورته ویلي و چې په روژه خوړلو، نو پولیسو یې هم تایید کړې و، نو د امنیې قومندان ورته ویلي و چې دا څه خبره ده. روژه خومونږ ټول خوړو خوشي یې کړئ، مور مې وویل چې دسلطان محمود دخوشې کېدو سره زه یې هم دشفاخانې (روغتون) نه بې د ډاکتر دمشورې کورته بوتلم او سلطان محمود ته یې وویل چې دکونږ په لاره خاص کونږ ته او بیا غره ته ځان ورسوه چې بیا دې ونه نیسي. سلطان هماغسې دبرکاشکوت په لار منگوال اود هغه ځای څخه یې برچنچن ته ځان رسولی و او زما پلار ته یې داتوله کیسه کړې وه.

مور مې وویل چې د روژې په اتمه چې غازي دشپرو شپو و. د کونږ د چغه سرای په لاره یوازې په قطار کې موټرې تلي ځکه مجاهدینو اکثریت وخت لاره بندوله، داودشاه خان (زما دترور زوی) راسره شو او وې ویل چې دازما مور ده او په قطار کې مازدیگر څوکی ته راغلو، د زېږي بابا^۱ سره مجاهدینو په قطار ډزې وکړې او پوره جگړه وشوله. ټوله ورځ مو په لاره تېره کړه او څوکی ته راغلو.

---

^۱ - زېږي بابا زیارت دښېوې او نور گل په منځ کې پروت دی چې مجاهدینو به همېشه دلته د حکومت په قطار حملې کولې، دغه سیمه اوس د زیري بابا په نامه یادېږي.

دواقيتونو په بهير کې

دهغه ځای نه په کيښتۍ کې خاص کونږ ته پورې وتلواو کلي گرام ته د داود شاه خان کره راغلو او شپه مې هلته تېره کړه. په سبار مو غرمه په ترکلي کې او ماښام مو د امان الله خان (دمورمې کاکا) کره تېره کړه او سهار وختي منگوال ته خپل کورته راغلم .

دمور دراتگ نه دمخه سلطان محمود مې د مور د راتگ خبره پلارته کړې وه نو پلار مې دڅارنوال محمد صالح ، سلطان محمود ، محمد طيب چې دڅارنوال محمد صالح ورور و ، زما کاکا سيد حسام ، دبرڅيري گل زاده او دبرچنچن اميرجان ماما سره زمونږ کورته ښکته شوي وو او هلته پټ ناست وو، تر څو زما مور را ورسپري او دهغې سره يوځای برچنچن ته وڅېږي .

تصادفاً په همدغه ورځ زمونږ يوتن گاونډی چې ميراجان نومېده، زما په خيال اته زامن يې درلودل چې ټول خلکيان او مليشه وو او زمونږ پرې پنځلس زره افغانۍ پور وې . زمونږ دکور تر څنگ تېرېده چې زما دکاکا لمسي سيد افاق زما پلار ته خبر راوړ چې ميراجان بېرون راغلی دی نو پلار مې بې له دې چې زيات فکر وکړي بېرون له کوره وتلی و . کله چې ميراجان زما پلار ليدلی و ، سمدستي يې منډه اخیستې وه نو پلار مې هم ورپسې منډه اخیستې او زمونږ د يوبل گاونډي شيرعلي په دېره کې بې نيولی دی ، ميراجان زمونږ په سيمه کې دېر تکړه سپری و او زمونږ دکورنۍ سره يې دېرې ښې اړيکي درلودې خو څرنگه چې زامن يې خلکيان او مليشه وو نو دهغوی دتاثير لاندې و. ميراجان سمدستي زما دپلار دټوپک پټۍ ته لاس اچولی دی نو په پښتو کې دا دېره بده ده چې څوک دچا نه ټوپک په زوره واخلي. پلار چې مې هر څومره ورته ويلي چې د ټوپک پټۍ پرېږده که نه ولم دې خو هغه د ټوپک پټۍ نه ده پرېښودلې نو په دې وخت کې زما تره سيد حسام ، زما ورور خدای ښلی سردار محمود چې

دواقيتونو په بهير کې

په هغه وخت کې پنځلس کلن و او محمد طيب ور رسېدلي دي .
ميراجان يې ډېر سخت وهلي و چې بيا يې په کټ کې کورته وړی و .
په دغه وخت کې دميراجان زامنو ته چا خبر وروړی چې سيد محمود
مدیر ستا پلار مړ کړی ، دمازديگر تقريباً څلور بجې وې چې دميراجان
زامن چې دحکومت توپکې ورسره وې ، زمونږ په کلا او دېره باندې ډزې
پيل کړې او جگړه شروع شوه ، دميراجان زامنو حکومت ته هم څوک
ورلپړلي و چې مدير صيب (زما پلار چې په مدير صيب يې شهرت
درلود) مو د زياتو نورو اشارو سره په خپله کلا کې محاصره کړی دی .
دمور بې چاره مې لا دلارې ستوماني نه وه وتلې چې په جگړه کې
رانبکېل شوه . پلار مې راته وويل چې دمحاصرې حالت ډېر سخت
حالت و او تقريباً درې سوه کسه مليشه او خلکيان زمونږ دکورنه گرد
چاپېره په کلا گانو کې ځای پر ځای شوي وو او زمونږ په کلا يې ډزې
کولې ، پلار مې ويل چې مونږ فکر کاوه چې يا به مرو اويا به مو ژوندي
نيسي په دواړو حالاتو کې دمرگ سره مخامخ يو نوباید مقاومت وکړو
،مونږ به هم يو يو ډز کاوه ځکه چې د دوی سره کافي کارتوس او مهمات
نه وو او دوی دجگړې په نيت خپل کورته بنکته شوي نه وو ، پلارمې
کيسه کوله چې دمانبام د اذان سره دکونږ دسيند نه هغه غاړه دسوري
تيرې نه هم تانگونو انداختونه پيل کړل او دخاص کونږ دغرونو غاړې يې
ويشتلې ، دسرکنډ خلک په دې فکروو چې دشالي او ولي سيمونه
مجاهدينو په حکومت حمله کړې ده او دشالي او ولي خلک په دې فکر
وو چې گوندې دسرکنډ خلکو په پوسته حمله کړې ده او جگړه ده .
پلار مې ويلې چې دا ډېر سخت وخت و چې له يوې خوا محاصره او له
بل خوا ماشومان (مور او واره وروڼه مې) هم په کورکې راسره ايسار
دي ، که مونږ دشپې له خوا وځو او تنستو نو په ماشومانو څه وکړو ځکه
د هغوی پرېښودل هم د ټولو نه سخته خبره وه بلاخره فيصله مې وکړه

دواقعیتونو په بهیر کې

چې مور او زما واپه وروڼه او خورمې زما دکاکا ارواښاد وکیل عبد القادر کورته ولیري چې زموږ سره نږدې او سپډه خو زموږ دواړو دکلا ترمنځ دیوال وو او دوی دشیپې په یولس بجو دکورنه ووتل ، څرنگه چې ملیشه وو او خلکیانو زموږ دغره طرف لارې ټولې نیولې وې نو دکونړ سیند په لور خوځېدلي وو او دهغه ځای نه حکومتی په لوري چې زموږ دکور نه یې تقریباً دوه ساعته دپښو لار درلوده حرکت کړی وو چې بیا دبلې لارې نه غره ته ختلی وو ، پلار مې ویل کله چې مونږ دشیپې دغره یوې سیمې ته چې دحکومت دتسلط نه بهر شولو ورسېدو ، ملیشه وو همداسې ډزې زموږ په کلا کولې ، څرنگه چې زموږ کور دخو خواونه محاصره وو نو هغوی ډزې په خپلو منځو کې تبادلې کېدې او داسې فکر یې کاوه چې گوندې مونږ په کلا کې یو او مقاومت کوو ، سهار چې ډزې په کرار شوې وې نو خلکیانو ته داپته لږېدلې وه چې څوک په کلا کې نه شه دي او کله چې کلا یې لټولې وه نو هېڅوک په کلا کې نه وو.

مور مې خپلې کیسې ته دوام ورکړ او وې ویل چې کله جگړه ونښته نو د هر ډز سره غازي به دانگ (ټوپ) وهه او ټوله شپه مو هېڅ خوب ونه کړ ، پلار دې دشیپې ووتل او سودا مو ورته وه چې څوک یې په لاره کې ونه نیسي. سلطان او سردار هم ورسره وو . سهار چې خبر شوو چې نیول شوي نه دي زړه مو په کرار شوو. مونږ ټوله ورځ دکاکا لالا (زما کاکا) په کور کې پټ ناست وو ، د ماسخوتن دلمانځه نه وروسته دکورنه ووتلو او د برچنچن په لور مو حرکت وکړ او کوچی (زما دتره زوی عطازی چې مونږ ورته کوچی وایه په یو لاس او پښه معیوب دی) راسره شو ، غازي ، زما خور چې یولس کلنه وه په ټوکړی کې مو واچوله . امیر او فدا چې زما دخور نه واپه وو هم راسره شوو. کوچي ته هم دبرچنچن لاره سهي نه وه معلومه، په ناو کې روان وو، چې لږ لږ بارن هم شروع شو. لږه شپه وروسته باران زیات شو او دچنچن په ناو کې ډېر سخت

دواقعیتونو په بهیر کې

سیلاب راغی او حیران وو چې څه وکړو د گډېرو اوازونه وو او دمارانو وپړه هم وه کالي (جامې) مو ټول لاندې شول او غازي سلگي وهلې. ما ویل چې اوس به یې سا وڅپړي، د غره یو کمر ته تر سبا پورې د سیلاب نه بچ کیناستو تر څو چې لمر راوخته او سیلاب هم مخ په کمېدو شو.

په دغه وخت کې یو سړی د برچنچن په لوري روان و، داسې د برچنچن دکلي اوسېدونکي خشک نومیده نو مونږ ترې دلارې پوښتنه وکړه. هغه کوچی وپېژنده او سمدستي یې خپل ځادر راکړ چې غازي مو پکې تاو کړ او هغه یې دځان سره په غېږ کې واخیسته او وې ویل چې ما پسې راځي. میاصیب (زماپلار) زمونږ په کلي کې دی. ټول ډېر سترې وو او په خوارو مو غرمه برچنچن ته ورسوله (د برچنچن او منگوال تر منځ دوه ساعته په غره کې لار ده خو دوی دا لار ټوله شپه او نیمایي ورځ مزل کړی وو) مور مې خپلې کیسې ته دوام ورکړ او وې ویل چې پلار دې ډېر خلک را ټول کړي وو او غوښتل یې چې د شپې له خوا زمونږ پسې راشي مور مې وویل چې د یو مرگ وپړه کله چې جلال ابادته تلو تېره شوه چې تاسې غره ته مهاجر شوی، بل مرگ راباندې په جلال اباد کې په روغتون کې تېر شواو دمرگ بله ویره را باندې هلته تیره شوه چې دموتېرو په کتار مجاهدینو ډزې وکړې، ټوله ورځ موپه زیږي بابا کې تېره کړه، یو مرگ راباندې په کلاکې دجگړې په وخت هم تېر شو او دا چې دکلا نه برچنچن ته راتلو بل مرگ راباندې دسیلاب دلاسه تېر شو او دټولو نه سخته داوه چې تورتم وو هېڅ مونه لیدل خو ښه وه چې خدا ی په خیر راورسولم او تاسې مې ولیدلئ او دخپلو او لادونو سره یو ځای شوم، دخدای پاک ډېر شکر دی. پلار مې وویل چې خشک لږ مخکې راغی او زیږی یې راوړ چې واړه دې په خیر راغلل نو دا دخوشحالی هغه ساعت وو چې تېر شو او دخدای شکر مو ادا کړ، ځکه مونږ دا منلې وه په شپه به منگوال ته ښکته کېږو او واړه به راولو خو خدای پاک ډېر اسانه

دواقيتونو په بهير کې

کړه ، او خوشحالي يې راکړه او يو لوی خيرات مو وکړ . پلار ته مې اسانه شوه خو په مور مې دمرگ پوره سختي تېرې شوې . د دې کيسې تفصيل ماڅکه وليکه چې د افغانستان په ټولو کورنيو کې که هغه په افغانستان کې پاتې شوي او يا يې هجرت کړی د رنگارنگ مشکلاتو سره مخامخ شوي او داسې کورنۍ شته دي چې دهغوئ کيسې به تر دې نه هم څو چنده زړه دردونکي وي .

ما مخکې يادونه کړې وه چې کله زه دپېښور څخه دبرچنچن کلي ته ورسېدم نو پلار مې يوشمېر مجاهدينو سره خاص کونړ ته ښکته شوی وو تر څو زمونږ د کلا د سپزلو مخه ونيسي حکومت به دورڅې دهغو مجاهدينو او مهاجرينو کلا گانې سپزلې کوم چې مهاجر شوي وو ، په دې لړ کې دمعلم نور خان ، څارنوال محمد صالح او ملک محمد جان کلا گانې سپزل شوي وې . کله چې زمونږ او دقومندان غازي محمد دکلاگانو نوبت را رسېده، نو پلار مې ديو شمېر مجاهدينو سره د قومندان غازي محمد او څارنوال محمد صالح په شمول خاص کونړ ته ښکته شوي وو او رژيم ونه شوکولای چې نورې کلا گانې وسيزي ځکه چې زمونږ کلاگانې غره ته نژدې وې او هم دحکومت (ولسوالۍ) تر مرکز پورې پوره فاصله درلوده .

د دغه ورځې په سبا زما پلار بېرته برچنچن ته راوخوت او خپل ورور مې سلطان محمود تقريباً له څلور مياشتووروسته دډيرو تودو او سپرو نه وليده او داڅلورومياشتې دومره اوږدې وې لکه تا به ويل چې څلور کاله تېر شوي دي . د افغانستان په تېرو اته ويشت کلونو کې دومره پېښې په افغانستان کې تېرې شوې چې که چا ټولې پېښې ثبت کړې وای نو زه فکر کوم چې د افغانستان د څو تېرو شوو پېړيو له پېښو نه هم زياتې وې ،څرنگه چې ما دلته دمعلم نور او ملک محمد جان دکورونو دسپزلو

دواقيتونو په بهير كې

يادونه وكړه نو غواړم چې په پېښور كې د معلم نورخان د وركېدو كيسو ته هم دتاريخي پېښو په لړ كې د بېلگې په توگه يادونه وكړم .
معلم نورخان دشكر ملك زوى ، په قوم زوپيالي خېل مومند و، چې په شالي او خاص كونړ كې يې ځمكې درلودې او د ننگرهار دارالمعلمين نه فارغ شوى و، كله چې زه دخاص كونړ په ليسه كې زده كونكى وم نو دى په يولسم ټولگي كې زمونږ د انگليسي ژبې ښوونكى و، دكودتاه نه وروسته دلوگر ولايت په ازره كې ولسوال شو، كه څه هم دى د(خلك) دگوند غړى و ، خو دقومي اړيكو په اساس يې دخپل قوم سره دتماس په نتيجه كې په ۱۳۵۸ كې مهاجر شو او دحكومت نه يې څوميله اسلحه هم را وتښتوله ، د مومندو زيادتره كورنى كه د افغانستان په دننه ياسرحد كې هم اوسيري خو په پېښور او دپاكستان په نورو ښارونوكې خپل خپلوان لري او زياد تره كار و باري يعنې غريب پېشه خلك دي او په افغانستان كې دخپلو كورنيو سره مرسته كوي .

معلم نورخان هم دخپلو نورو عزيزانو او خپلوان په شان دپېښور، ديكه توت دروازې دننه سيمه كې د کرانه(بقالي) يو دوكان جوړكړى او هم يې يوه ركشه اخستې وه چې څورويى ورته وگتې او خپل اولادونه پرې وساتي ، د ده دخپلوانو او ورونو په قول يوه ورځ ورته څوك چې ده پېژنده راغلى و او دى يې په كوم چل دې ته تيار كړ چې ورسره لاړ شي نو كله چې دوى حرکت كاوه نو د ده خپله ركشه چې دنور خان خورئى (دخور زوى)چلوله ناست دى، راغلى او ددېدغه ركشه كې سپاره شوي دي خو دغه نفر ته دا پته نه وه چې دغه ركشا د ده خپله ده او ډرپور يې خوريى دى او د ين بهار په سيمه كې چيرته چې د اسلامي جمعيت دتنظيم كومه حويلۍ ده ورننوتې دي ، دى او د ده خورين ورته بېرون منتظر ولاړ دى ، ډېر ساعت تېرشوى چې بالاخره هماغه نفر چې دمعلم نورخان سره دننه حويلۍ ته ننوتلى دى بيرته راوتلى ، نو دنورخان

دواقيتونو په بهير کې

خوريي ترې پوښتنه کړې چې ماما مې څه شو راووخې که نه ، دغه نفر چې پوه شوی چې دا رکشه والا ورته انتظار کاږي ، دی بېرته په وارخطايي ننوتلی دی ، نو په دې وخت کې د نورخان خوريي پوه شوی چې څه خبره ده او هر څومره يې چې انتظار کړی نورخان نه دی راوتلی او سمدستي بېرته کورته راغلی ، خپل خپلوان يې خبرکړي دي چې نورخان دغې حويلې ته ننوتلی او نيمايي ورځ يې تېره کړه بېرته نه دی راوتلی دنور خان خپلوان چې د اسلامي جمعيت دغې حويلې ته راغلي هغوی ورته ويلې چې نورخان دلته نه شه دی او بلاخره پوليسوته يې خبر ورکړی هغوی هم چې راغلي او حويلې يې تلاشي کړې ده نورخان يې نه دی پيدا کړی ، نور خان دهماغې ورځې نه تر نن ورځې پورې لادرکه دی ، بيا د نور خان خپلوانو او دوستانو د خاص کونړ دسپين ږيرو په شمول د اسلامي جمعيت مشر استاد برهان الدين رباني ته ورغلل او دنور خان دهجرت او دلادرکې ټوله کيسه يې ورته وکړه ، چې دی ډېرښه سپړی دی او تاسې يې بايد پرېږدئ ، په دغه وخت کې حفيظ الله امين په قدرت کې وو . استاد رباني دخاص کونړ سپين ږيرو او مشرانو ته ويلې وو که مونږ حفيظ الله امين هم نيولی وي ، نو درته خوشې کوو يې ، خو دا کار زمونږ تنظيم نه کوي او دا دحکمتيار داسلامي حزب د ډلې کار دی . نو تاسې هغه ته ورشئ ، څرنگه چې دکونړ په دغه ډله کې زما پلار مشرو نو ده ورته ويلې وکه مونږ حکمتيار ته ورشو نه هغه به مونږ نه پوښتنه وکړي چې نور خان چېرته وړک شوی دی نو مونږ مجبور يو چې ستا دتنظيم حويلې ورته وښايو نه هغه به وايي چې تاسې عجيبه دعوی کوي چې دی دجمعيت په حويلې کې لادرکه شوی او تاسې يې له ماڅخه غواړئ .

د کونړ سپين ږيرو او دنورخان خپل خپلوان اومومندو مشرانوچې هر څومره فشار په اسلامي جمعيت باندې راوړ ، نور خان يې خوشې نه کړ

دواقيتونو په بهير كې

او مړې او ژوندی يې تر نن پورې ورك شو ، په پېښور او پاکستان كې د داسې بې گناه كسانو دوژلو او وركېدلو كيسې ډېرې دي چې په هغه كې دپاكستان حكومت I,S,I شبکه او دمجاهدينو تنظيمونو لاس درلوده .

دلته غواړم چې په پېښور كې د خپل ورور امير محمود ، دماما زوی اجمل خټك او دترورزي ډاكتر روح الله عمر، د وركېدو يادونه هم وكړم . د ۱۹۸۷ م كال د اگست په ۲۳ نېټه زه د افغانانو د نه (۹) كسيز پلاوي سره د امريكا دحكومت په بلنه امريكاته لاړم . چې څنگه د امريكا په مطبوعاتو كې د افغانستان دجهاد په گټه فعاليت وكړای شو .

په دغه پلاوي كې د آزادو مطبوعاتو اودمجاهدينودتنظيمونو دسياسي اوفرهنگي دفترونو غړي شامل وو ، په دغه وخت كې زه په پېښور كې د امريكا غږ راډيو محلي خبريال او د بلجيم د كمېټې مرستيال وم ، په دغه پلاوي كې دملي نجات جبهې سياسي مسؤل حامدكرزی ، دملي اسلامي محاذ د فرهنگي چارو مسؤل سردار محمد روشن ، د اسلامي انقلاب حركت تنظيم دسياسي چارو مسؤل انجينركريم ، دخالص د اسلامي حزب دفرهنگي چارو د دفتر نه محمد يعقوب شرافت ، د افغان اطلاعاتو مركز نه (چې پوهاند بهاوالدين مجروح يې مشر وو) زرغون اوسيد مسعود مجروح د افغانستان د اطلاعاتو او اسنادو د دفتر مشر سيد فضل اكبر او د افغان نشراتي مركز مسوول حاجي سيد داؤد شامل وو .

ديوې مياشتې رسمي سفر نه وروسته زه دوه هفتې نور هم په امركا كې د ځينې خپلوانو او دوستانو دليدو په مقصد پاتې شوم او دهغه ځای نه بلجيم ته درسمي سفرپه خاطر د دوه اوونيو لپاره لاړم ، د اكتوبر دمياشتې په ۲۴ مه نېټه زه اسلام اباد ته د بلجيم نه راتلم چې په همدغه ورځ زماپلار، زما ورور امير محمود دمنډا كمپ ته چيرته چې زما ماما محمد نعيم اوسېده ، ليرلی وو او ورته ويلي يې وو چې زه د امريكا

دواقيتونو په بهير كې

څخه راځم او دبلجيم د كومېټې موټرې زما مخې ته راځي نو كه اسلام اباد ته جكر وهې نو يو ځای به لاړ شو ، هم به چكرشي او هم به زما مخې (سترې مشي) ته راشي .

ماما او پلار مې زما د دفتر ديو شمېر نورو ملگرو سره اسلام اباد ته راغلل اومانام خپل كورته چې پېښور سره نږدې د كچه گړۍ په كيمپ كې وو ورسېدو ، د امير محمود پوښتنه مې چې وكړه چې ، چېرې دى پلار مې وې ويل چې منډا ته مې ليرلى ، كېداى شي چې هلته دشپې پاتې شوى وي ،

ماما مې وويل چې نه ، هغه دهغه د زوى اجمل خټك سره يوځاى پېښور ښار ته راغلى دى او كېداى شي چې زما دبل ماما وكيل عبد الجليل ملنگ كره يې شپه كړې وي ، په همدې تشويش كې سباهم پيدا نه شول او د ټولو دوستانو او خپلوانو كره مو ورته لټه پيل كړه خو د دواړو هېڅ درك ونه لږېده ، ديونفر دوركې مسئله ډېره سخته وي او هر څوك په خپل فكر او نظر يوڅه مشوره راکوي ، چاويل چې كراچۍ ته به تللي وي ، چاويل چې كابل ته به تللي وي ، چاويل چې ايران ته به تللي وي خو ډول ډول خبرې كېدې او مونږ هم هر چېرته خپلوانو او دوستانو ته احوال وركوه او پوره سرگردانه شوو ، خو د دوى هېڅ درك ونه لږېده او تر نن تاريخه پورې دواړه ورك دي .

د دوى د لادرکۍ نه دوه اوونۍ وروسته ، ماما مې يوه پرزه خط په كور كې پيدا كړى و ، چې يوه ورځ دمخه ، د دوى دوركېدو د پېښور سپېشل برانچ (Special Branch) يونټن پوليس د دوى پسې راغى وو خو دوى په كور كې نه وو او د اجمل خټك په نامه يې يو پرزه پرې ايښې وه چې ته يې سپېشل برايج ته غوښتى يې ، نو ماما مې پلار ته وويل چې داسې ښكاري چې دوى سپېشل برايج نيولي دي ، پلار مې راته وويل چې مونږ دواړه به سپېشل برايج ته لاړ شو او د دوي پوښتنه به وكړو ، زه

د واقعیتونو په بهیر کې

خپل دفتر ته وځوځېدم او دوی سپېشل برانچ ته لارل ، کله چې مې ماما او پلار د پېښور د هوايي ډگر سره نږدې د سپېشل برانچ دفتر مشر ته ورغلي دي هغه امر کړی چې دوی هم بنديان کړي .

د دوی جیبونه یې چې تالاشي کړي دي نو دپلار په جیب کې مې زما د دفتر کارت چې په یوه خوا یې د بلجیم دکمپټې ادرس او دنده وه او په بله خوا یې د امریکاغېر رادیو دنده او درک (پته) وه نو پوښتنه یې ترې کړې چې دا څه پېژنې؟ پلار مې ورته ویلي چې دا مې زوی دی. څرنگه چې زه سپېشل برانچ دفتر ته د دوي له تگ څخه خبروم نو د شپې چې کورته را نغلل زه پوه شوم چې دوی یې هم بنديان کړي دي نو ما په دې وخت کې د غازي عجیب خان افریدی دلور له طرفه لمسی چې رحمت شاه خان دلاور نومیري تلیفون وکړ چې پلار او ماما مې د شپې له خوا نه دي راغلي او سپېشل برانچ نیولي دي ، ځکه دهغه دزوم شاکر اوبنی جايداد شاه دپېښور دسیمې SSP یعنی دپولیسو مشر و نو که هغه ته و اوي چې دوی راخلاص کړي او هم مو شاکر چې هغه هم دپولیسو تهاپه دارو ، وظیفه ورکړه چې هلته په سپېشل برانچ کې یې په غیر مستقیمه توگه پوښتنه وکړي ، سپېشل برانچ دپاکستان د پولیسو داستخباراتو څانگه ده چې ISI سره نږدې اړیکې لري .

کله چې شاکر دخپل یوبل ملگري په ذریعه لټه اوتپوس وکړ نو احوال یې راکړ چې دوی هلته بنديان دي او چې پوره زور یافشار نه وي نو څوک یې نه شي خلاصولی .

څرنگه چې مونږ سره بل داسې زور نه و نو سپېشل برانچ ته مې تلیفون وکړ چې زماپلار او کاکا تاسې بنديان کړي د دې علت څه دی ؟ هغوی منکر شول چې دوی دلته نشته دي نو ما ورته وویل چې زه د امریکاغېر رادیو خبریال یم او دوی دلته بنديان دي ماته پته ده او که نه زه پریس کنفرانس و رکوم .هماغه ووچې تقریباً دوه ساعته وروسته یې راته

دواقيتونو په بهير کې

تليفون وکړ چې دوی دلته دي او تاسې ورته څه کمپلې اوتوشکې (دوشکې) راوړئ ، هماغه وو چې ما دوه توشکې او کمپلې دخپل د دفتر ډريور ميرولي ته چې دچپرهار وو، ورکړې او دوی ته يې وروړې ،زه پخپله لار نه شومه ځکه دماسره ويره وه که زه ورشم کيدای شي چې ما هم ونيسي .

په سبا ماته دسپيشل برانچ نه تليفون وشو چې ته راشه او د دوی ضمانت وکړه مونږ به دوی خوشې کړو ، ماورته وويل چې هغه زما پلار دی نوزه يې خرنگه ضمانت وکړم اونه هغه کوم جرم کړی دی چې مونږ درشوو او ضمانت يې وکړو ، ماسره بيا هم دا وېره وه که دضمانت په بهانه ورشم کېدای شي چې ماو نيسي ، بالاخره دوی بيا تليفون وکړ چې دخپل دفتر نه يو څوک راولېږه چې د دوی ضمانت وکړي نومونږ به يې خوشې کړو ، هماغه ووچې ما دخپل دفتر نه دچپرهار ميرولي اودکامې غلام گل چې زماسره يې کار کاوه ولېږل چې د دوی ضمانت وکړي او راخوشي شي .

پلار او ماما مې د دوی دراتگ نه دمخه په دفترکې دسپيشل برانچ مؤظف مامور دځان سره کېنولی و او چای يې ورته را غوښتی و او هسې يوه بهانه يې غوښتله چې دوی خوشې کړي . ميرولي او غلام گل د دوی ضمانت کړی وو او دوی پس له دوه شپو او ورځو له بندي خانې څخه راخوشي شول .

پلار مې وويل چې ستا دتليفون څخه وروسته دسپيشل برانچ مشربيا وغوښتول او راته وې ويل چې مونږ تاسې نه نيولی خو داچې تاسې په مونږ دعوه وکړه نو مونږ ځکه دلته کينولی ،بيايې رانه پوښتنه وکړه چې دې هلکانو څه کار کاوه او کله مهاجر شوي ياستئ ؟ او داسې نور. ما ورته وويل چې زما زوی چې مهاجر کېدلو په دويم صنف کې و او دلته اوس په ښوونځی کې سبق وايي.مونږ نه خلقيان يوو او نه پرچميان يوو.

دواقيتونو په بهير کې

نو بيا هغه وويل چې تاسې هم کوشش وکړئ او مونږ به هم کوشش کوو چې پيدا يې کړو، خو نه د دوی کوشش معلوم شو او نه زمونږ هلو ځلو څه نتيجه ورکړه. وروسته چې زمونږ په کوم هلك باندې چې زلمی نومیده او دخاص کونډ دطلايي بانډې د احمد علي زوی وو او د ISI اوسپيشل برانچ سره يې نږدې اړيکې درلودې اشتباه وه چې زما دورور او ماما دزوی په نيولو کې يې لاس درلوده هغه هم په اغلب گمان دمجاهدينو دسلفيانو دتنظيم ديو تن غړي پتنگ له خوا چې مخکې يې دحکمتيار د اسلامي حزب سره اړيکې درلودې، بې درکه شو. پتنگ دسرکانود ولسوالۍ دپشد دکلي اوسېدونکی وو لاس درلود، چې ددې واقعي نه وروسته زما د ترور زوی ډاکتر روح الله عمر چې هغه هم دپشد دکلي اوسېدونکی و دخپلې معاینه خانې نه چې يونيورستي ټاون کې وه او دسپې له خوا خپل کورته تلو، بې درکه شو چې د هغه هم دمړي او ژوندي هېڅ پته ونه لگېده.

پتنگ په بنکاره ډول دپشد د کلي ديو شمېر نورو کسانو په وژلو کې هم لاس درلود، چې له هغې ډلې څخه عاشق الله چې د OMAR په دفتر کې يې کار کاوه، دپېښور په شاه ډنډ کې يې وويشت چې وروسته دعاشق الله ورور ذبيح الله شرر هم د سرکانو او پشد ترمنځ دتصادفي برخورد له امله چې د دواړو موټرې سره مخامخ شوې پتنگ ديو شمېر نورو کسانو سره و وژل شو چې وروسته دپتنگ ورور عبد الرحيم، ذبيح الله شرر چې ډېر ښه ليکوال وو په شمشتو کې وويشته او مړ شو.

د پورته کيسو په شان په سلگونو او حتی په زرگونو واقعات په پېښور کې تېر شوي چې اکثريت يې زړه دردونکي دي او دپاکستان حکومت داسې اشخاصو او يا تنظيمونو ته دا موقع ورکړې وه چې بې گناه انسانان په هغه او دغه بهانو ونيسي او له منځه يې يوسي. په همدې ډول په افغانستان کې خلقيانو او پرچميانوهم په زرگونو کسان د اخواني، شعله

دواقيتونو په بهير کې

يې، افغان ملي يا مرتجع په نامه نيول او له منځه يې وړل، همداسې واقعات په پېښور کې هم دخلقي يا کمونيست په نامه او يا دهغوسره د رابطې د درلودلو په بهانه نيول او له منځه يې وړل، چې په واقعيت کې ددې ټولو وژنو منبع شخصي دښمني، تضادونه او يامنافع وي. د افغانستان دښمنانو ددې تضادونو نه د خپلو گټو په خاطر ډېره ښه استفاده وکړه او زمونږ دملت ترمنځ يې شنې او سرې کرښې ووبستلې او زمونږ ملک يې وران کړ. په ورستيو کلونو کې مو وليدل چې څه ډول دا ائتلافونه او اتحادونه وشول چې نه سرې کرښې چا پېژندلې او نه شنې.

اتم خپر کې

د برجنجن څخه پېښور ته هجرت :

د سوری مومندو د دويم لښکر دخورپدوڅخه وروسته په غره کې زمونږ اقتصادي وضعه بېخي خرابه شوه او يواځې دومره پيسې مو درلودې چې تر پېښور پورې خپل فاميل ورسوو او هم په ځانگړي ډول بې له کوم کومکه جهاد ته دوام ممکن نه و، نو خامخا مو بايد په پېښور کې دکوم

دواقيتونو په بهير کې

تنظيم يا ډلې سره اړ تباط درلودی ترڅو مو د جهاد لپاره مرستې تر لاسه کړې وای . هماغه و چې قومندان غازي محمد ، څارنوال محمد صالح او پلار مې په گډه مصلحت وکړ چې خپلې کورنۍ بايد د غره نه پېښور ته يوسوو او هم به هلته دتنظيمونو مشران دنيردې نه وگورو او د راتلونکو فعاليتونه لپاره به ورسره سلامشوره وکړو .

مخکې له دې چې مونږ پېښور ته لاړشوو دحکمتيار اسلامي حزب دکونړ ولايتي دفتر څانگه ملا غلام حسن چې په ملا صحاف يې شهرت درلود زما د پلار سره د يومجاهد په توگه يې په جهاد کې برخه اخيسته پنځوس گټې (يوگټه کارتوس لس دانې) کارتوس ورکړي وو .د اسلامي حزب دا لومړنی کمک و چې دخاص کونړ د ولسوالۍ دمجاهدينو سره يې کړی و . مخکې ما يادونه کړې وه چې ملا صحاف دخاص کونړ د ولسوالۍ دبرچنچن دکلي اوسېدونکی او ښه مجاهد و خو دخاص کونړ د ولسوالۍ په سطحه يې نفوذ نه درلوده او نه ددې جوگه و چې د مجاهدينو مشري دې وکړي . څرننگه چې زما پلار تقريباً درې لسيزې د افغانستان په حکومت کې او خا صتاً اخري دوه لسيزې يې دکورنيو چارو په وزارت کې کار کړی و نوپه اداري چارو کې يې کافي تجربه درلوده او هم دخاص کونړ او د غره مومندو ورته د احترام په سترگه کتل نو چې يو تنظيم يا ډله چې څوک د کومې سيمې لپاره مشر تعينوي نو بايد دهغه سابقه او نفوذ په نظرکې ونيسي ، تر دغه وخته دحکمتيار اسلامي حزب دکونړ په ولايت کې مطلق اکثريت درلود .البته وروسته چې پته ولرېده پورته معيارونه په يوه تنظيم ياډله کې هم په نظر کې نه نيول کيدل او يواځې هغه څوک تنظيمونو ته قابل قبول وو چې دهغوی په دربارونو کې سهار او بېگه موجود و ، يايې دتنظيمونو دکمېټو د رئيسانو سره ساز وباز ياشخصي پېژندگلوي درلوده او يا يې دهغوی قومانده بې له کومه دليله منله چې همدغه سلسله تر اوسه هم په افغانستان کې روانه ده .

د واقعیتونو په بهیر کې

په همدې شپوکې مونږ ته خبر راغی چې زما مشر تره سید محمد عثمان څه موده دمخه وفات شوی او جنازه یې په ثمرخېلو کې د میا علی صیب د زیارت خواته خاوروته سپارل شوی ده .

مونږ ټول ډېر خپه وو خو د پلار لپاره مې دا ډېره غمجنه پېښه وه چې د خپل مشر ورور د مرگ نه خبر شو او دهغه په جنازه کې یې برخه نه درلوده نو دا فیصله یې وکړه چې ژر باید پېښور ته لاړ شو .

د ۱۳۵۸ هـ ش کال د سنبلې په شپږ ویشتمه نېټه مو د برچنچن نه د ټولې کورنۍ سره پېښور ته حرکت وکړ .

مخکې له دې چې سهار حرکت وکړو د شپې مو دکابل راډیو نه واورېدل چې دکابل دخلفي رژیم مشر نور محمد تره کی مریض دی او سید داؤد تړون زخمی دی ، مونږ فکر وکړ چې خامخا په کابل څه پېښه شوې ده ، په هغه وخت کې ټیلفوني یانور مخابراتي وسائل نه و ، او د زیاترو واقعاتو نه به خلک وروسته خبرېدل .

خو سره له دې مو پېښور ته د تگ پرگرام معطل نه کړ او فکر مو وکړ که څه مثبت تحول راغلی وي نو د پېښور نه به دطور خم په لاره په اسانۍ سره خپل وطن (افغانستان) ته راشو .

ما سهار وختي دجوپه والوسره یو ځای حرکت وکړ او نوره کورنۍ وروسته په کراره را روان وو ، ځکه بنځو او ماشومانونه شوکولای چې مونږ پسې را ورسېږي ، کله چې د بهی په ډاگ کې (دمزرې چينې او خاپښ کنډو ترمنځ پروت و) چې ټول مزل په شگوکې دی او خال خال کوم شین دېرې یا غز ونې چېرته ښکاري . په لښکر کلي کې چې خلکو راډیوگانې اورېدلې وې نو مونږ ته یې وویل چې حفیظ الله امین په کابل کې پادشاه شو . دمومندو قبائل د حکومت مشرتابه ته دپادشاه خطاب کوي ، نو مادوی ته وویل چې دکابل د رژیم په تگ لاره کې هېڅ تغیر نه دی راغلی ، دخلک گوند یو مشر لرې شوی او بل یې په ځای ناست دی

دواقعیتونو په بهیر کې

بلاخره د اته لس ۱۸ ساعتونو پر له پسې مزل نه دشپې په دولس بجو گنداو (گندهاب) ته ورسېدو ، دا زما لپاره ډېر اوږد مزل و او دومره ستړی شوی وم چې خپلې پښې مې نه شوی ټولولی او تر ډېره وخته پورې مې پښو درد کاوه ، جوپه وال په اوږدو مزلونو عادت دي دهغوی سره یوځای سفرکول اسانه کار نه دی. ما په گنداو کې دخپلې کورنۍ د راتګ پورې انتظار وکړ او هغوی په درېمه شپه را ورسېدل ، بنځې او ماشومان دومره ستړي شوي وو چې هېڅ اندازه نه لري دبهې په ډاګ کې مې ورور سلطان محمود، مور سره توقې کړې وې چې مورې دا غازي به همدلته پرېږدو نور یې ځان سره نه شو وړلی.

دگنداو نه پېښور ته په بس کې لاړو او د بالاحصار سره نږدې دگنداو په اډه کې دبس نه بنکته شولو داچې مونږ سره پیسې نه وې چې کوم هوټل ته لاړ شو نو په غره کې یوچا مونږته د پېښور په زرګر اباد کې سیمه کې دیو تن پته راکړې وه چې هغه هلته دوه کوتې لري او ترڅوچې تاسې دایمي ځای پیداکوی هلته به اوسېږئ .

هماغه وو چې په دوه ګاډیو (ټانګو) کې ټول سپاره شولو اودټانګو وا لا ته مو وویل چې زرګر اباد ته لاړ شه ، دپېښور دښار دکوڅو او نومونوسره هم ناشنایو او په ښار کې هېڅ بلدنه یو ، ټنډه کوهي دروازې ته چې ورسېدو نو پلارمې دکامې ولسوالۍ جندول خان معلم ولیده چې په پښو روان دی نو غږ یې پرې وکړ او دیویل په لیدو ډېر زیات خوشحاله شول ، جندول خان مې دپلار د ښوونځی دوختو هم صنفی او ډېر نږدې ملګری وو، جندول خان مې دپلار نه پوښتنه وکړه چې چیرته روان یاستئ نو پلارمې ورته وویل چې زرګر اباد کې چا پته راکړې چې دوه کوتې لري او هلته نور څه درک نه لرو .

جندول خان وویل چې د تګ ضرورت نه شته دی تر څو چې بل ځای پیداکوی ما سره به اوسېږئ. جندول خان هم دخپل خسر په کورکې

دواقيتونو په بهير کې

اوسپده ، مونږ هم داساعت له خدايه غوښته چې څوك راته ست وکړي او دجندول خان سره چې دهغه کور دپېښور دوزير باغ سره نږدې و لاړو ، تقريباً دوه اوونۍ مو دجندول خان په کور کې تېرې کړې او زمونږ يې ډېره زياته ميلمه پالنه وکړه چې هېڅکله به زمونږ دياده ونه وځي بلاخره دپېښور په بيري باغ کې مو دوه خونې (کوټې) په کرايه باندې پيدا کړې او په څلور سوه روپيو مو په کرايه ونيولې ، په دغه وخت کې په پېښور کې دکرايي کورونه هم ډېر کم پيدا کېدل ځکه دمهاجرولپاره کمپونه نه وو جوړشوي ، دمیزان دمیاشتي په پنځمه نېټه پلار مې او زه د اسلامي حزب مشرانجنير گلب الدين حکمتيار ليدوته ورغلو تر څو هغه د خاص کونړ د واقعاتو نه خبرکړو او هم په خاص کونړ کې د اسلامي حزب دنوي آمر ملا صحاف په هکله ورسره وغږېدو حکمتيار چې دخپل کتو لپاره يې هميشه منظم پروگرام درلوده او هميشه به دخپل پروگرام اووعدې په وخت موجود وو چې دا دنورو مشرانو سره د ده ځانگړې توپيرونو د دې خبرې ثبوت ماته هغه وخت وشو چې کله زه ۱۹۸۵م نه تر ۱۹۹۰م کال پورې په پېښور کې د امريکاغږ راديو خبريال وم او دمجاهدينو دمشرانوسره مې دمرکو دکولو او ليدنې اړيکې زياتې وې .

د حکمتيار ظاهري برخورد هميشه ډېر صميمي و او دکتونکو سره به يې دغيرې ستړي مشي کوله او دخداي په امانې په وخت به يې دخونې د دروازې پورې بدرگه ورسره کوله.

پلار مې حکمتيار ته په خپلو خبرو کې وويل چې انجنير صيب مونږ جهاد دخداي لپاره کوو خو څرنگه چې مونږ ستا په ډله کې وو نو تاسې بايد لا اقل زمونږ دښو اوبدو څخه خبر شئ . ډوډۍ خپله خورو او خان صيب تاسې ته وايو او په دې هم تاسې خوشحاله نه ياستئ ، حکمتيار دپلار خبرې مې قطعې کړې او وې ويل چې خبره څه ده ؟ پلار مې ورته وويل چې دکونړ ولايتي دفتر ملاصحاف دخاص کونړ دولسوالۍ دجهاد

دو اقعیتونو په بهیر کې

آمر په توگه رالېرلی دی ، تر اوسه پورې چې مونږ هلته کوم جهاد او یا د حکومت پر ضد فعالیت کړی هغه مو په خپلو شخصي امکاناتو کړی او دیوه تنظیم یا ډلې نه مو هېڅ مرسته نه ده تر لاسه کړې البته دغسې تعینات د جهاد په گټه نه وي ، پلارمې ورته وویل چې کله حضرت عمر (رض) په فارس کې خالد بن ولید (رض) د جگړې په وخت کې دخپلې دندې نه گوښه کړ او په عوض یې عبدالله بن عبیده (رض) فقیر صحابي ولیره نو حضرت خالد دهغه امر ومنه خو کله چې فتحه وشوه او حضرت خالد بېرته راستون شو نو د حضرت عمر (رض) نه دخپل برطرف کېدو دلیل پوښتنه وکړه نو حضرت عمر (رض) ورته وویل چې کفارو داسې اواز ه خپره کړې ده چې خالد (رض) په اسلام کې نه وي نو فتحه نه کېږي نو ما ځکه ته تبدیل کړي ترڅو کفارو ته وښایو چې د اسلام هر سړی خالد دی . نو دا د دې معنی نه لري چې انجینر صیب که ته او زه نه یو نو اسلام به له منځه ځي او یا جهاد به نه کېږي خو د اشخاصو په تقرر کې باید پوره فکر و کړئ . حکمتیار چې ملاصحاف هم پېژنده نو هغه هم حیران شو او وې ویل چې زه دهغه په تقرر هېڅ خبر نه یم ، نو پلارمې ورته وویل چې دا لا ستابل مسؤلیت دی چې دیوې سیمې جهادي آمر مقررېږي او تاسې پرې خبر نه یاستئ .

څرنگه چې حکمتیار ډېر ښه لیکوال یا په اصطلاح میرزاو او ښه لیک بی درلوده نو خپله شخصي کتابچه یې چې په سر کې د ده نوم په انګلیسي او درې ژبه لیکل شوی وو ، را واخیستله او د خاص کونړ مجاهدینو ته یې په لاندې ډول حکم په خپل قلم ولیکه (۱)

دواعیتونو په بهیر کې

---

(۱) ددې لیک اصل کاپي د کتاب په البم کې راغلي ده .

برادر محترم جبهه خاص کونړ : السلام عليكم ورحمة الله وبركاته !
چون برادر ما مدیر صاحب طی مکتوب رسمي به حیث امر منطقه
انتخاب گردیده وبا توجه به آن تحت امارت ایشان در منطقه عملاً کار
آغاز شده است و طبق اطلاعات ما فعالیت حزب در منطقه کاملاً موفق
میباشد بناءً مایک بار دیگر امارت ایشان را تأیید مینمائیم .
امیدوارم که برادران متعهد حزب تحت امارت مدیر صاحب بکار شان
ادامه دهند.

مؤفقت تان را از بارگاه الهی متمنی ام .

با احترام

حکمتیار

۱۳۵۸۱۷۱۵

که څه هم حکمتیار پلارته مې مکتوب ورکړ خو دکونړ ولايتي مرستيال
مولوي ميرزا چې دپیچ درې و د ملا صحاف ملاتړ کاوه ځکه
میرزامولوي او ملاصحاف دواړه پنج پیران وو او نه یې غوښتل چې پلار
مې په خاص کونړ کې دجهاد مشري ولري ځکه پلارمې له یوې خوا د
افغانستان پخوانی مامور وو چې دوی اکثریت دپخواني پادشاه ظاهر شاه

دواعیتونو په بهیر کې

طرفداران گڼل کېدل او هم له بله خوا زمونږ کورنۍ روحاني کورنۍ وه او د پنج پیرانو د دوی سره چندان جوړه نه وه. پنج پیر اصلاً د پېښور د صوابۍ سیمې سره نیردې یوکلې دی چې هلته مولانا محمدطاهر یوه مدرسې جوړه کړې وه او هغه ملایان یا دیني عالمان چې به دغه مدرسې نه فارغېدل او یا به د مولانا محمد طاهر د عقیدې پېروان وو نو دوی ته به یې په کونړ یا مشرقي ولایاتو کې پنج پیران ویل ، په لومړي وختونو کې په کونړ کې د دې عقیدې پیرو او مشر مولوي حسین د پېچ درې چې وروسته په شیخ جمیل الرحمن یې شهرت پیدا کړ . مولوي جمیل الرحمن چې د حکمتیار د اسلامي حزب د کونړ ولایت مشر وو د اجرائیه شورا غړی وو ، وروسته د اسلامي حزب نه جدا شو او د جماعه الدعوة الی القرآن والسنة په نامه یې ځانگړې ډله جوړه کړه چې دوی به ځانونو ته سلفیان یا اهلحدیث ویل خو د خلکو په منځ کې یې دوها بیانوپه نامه شهرت درلوده مولوي جمیل الرحمن د جهاد دکلونو په پیل کې په کونړ کې خورامهم رول درلود او د ۱۹۹۱ م کال په اخرو کې د باجوړ ښار په سیمه کې په خپل کور کې دیوه عرب له خوا وویشتل شو او مړ شو . د مولوي جمیل الرحمن وراره حاجي نقيب الله په قول دغه عرب د حکمتیار د اسلامي حزب د فرهنگي کمېټې سره د عربي ژبې دمجلې په دفتر کې کار کاوه ، دغه عرب د تېښتې په وخت کې د مولوي جمیل الرحمن د بل وراره حاجي روح الله له خوا ونیول شو او هماغلته ووژل شو .

بل دلیل چې پلار مې نه شو کولای چې د اسلامي حزب سره اړیکې ولري هغه دا وو چې د دغه حزب اکثریت غړي دکابل پوهنتون او یا د ښوونځیو زده کوونکي یا په اصطلاح ځوان نسل وو چې د ادارو په راس کې یې ځای درلوده نو قومي مشرانو ، پخواني مامورینو او یامخوروکسانو په دغه ډله کې خپل ځانونه بیگانه گڼل او دوی ته داسخته وه چې حزبي قوانین

دواقيتونو په بهير کې

،نظم او يا انضباط ومني او هم به د حزيانو له خوا د دوی سره بڼه وضع نه کېدله .

دحکمتيار دليدونه وروسته پلارمې او قومندان غازي محمد تصميم ونيوه چې دکومې بلې ډلې سره بايد اړيکې ټينگې کړي ، په دغه وخت کې د اسمار غنډ چې دفرقه تشکيل يې درلوده د قومندان عبدالرؤف صافي په مشري دکابل دخلفي رژيم پرضد قيام کړی و او دکونړ والي چې نظام يې خدا به يې ورته وايه وژلی او دفرقي ټولې وسلې او مهمات يې اسلامي حزب ته تسليم کړي وو. نظام يې خدا په ۱۳۵۸ هـ ش کال دثور په مياشت کې دکونړ ولايت دمركز اسعداباد (چغه سراي) سره نږدې دکرالي دکلي ، تقريباً دشپرسوه کسانو چې واره ماشومان هم پکې شامل وونظام يې خداپه دغه ډله ايزه وژنه کې لاس درلوده چې ټول يې دبيلدوزر په واسطه نيم ژوبله دخاورو لاندې بنځ کړل . د دغه مړو دوه لوې ډوپې (دخاورولاندې مړي) دکرالی پل شمال ختيځ پلو ته اوس هم شته کله چې په ۱۹۸۸ م کال کې دکونړ ولايت دکابل رژيم له خوا تخليه شو مجاهدينو د دغه شهيدانو د ډوپيونه چار چاپېره ديوال تاوکړ .

کله چې قومندان عبدالرؤف خان داسمار غنډ اسلامي حزب مجاهدينو ته تسليم کړ او ټولې وسلې او مهمات يې د اسلامي حزب مرکز شيگل ته انتقال کړل نو په دغه وخت کې د اسلامي حزب دکونړ ولايت مشر مولوي حسين او دده ترمنځ اختلاف پيداشو ، قومندان عبدالرؤف خان وروسته کلونوکې ماته وويل چې دااختلاف اصلي لامل دقواؤ په قومنده کې وو ځکه چې دوی غوښتل چې دکونړ ولايت مرکز چغه سراي ونيسي او دهغه ځای نه دجلال ابام په لوري حرکت وکړي خو قومندان عبدالرؤف خان د اسلامي حزب په دې خبره خوښ نه وو ، په همدغه وخت کې د اسلامي جمعيت تنظيم او دملي نجات جبهه د اسمار دغنډ ديوشمېر صيب منصبانو سره په پټه تماسونه ټينگ کړي وو او يو شمېر

دواقيتونو په بهير کې

عسکر د قومندان عبدالرؤف په مشري د بچي سيمې ته له سيند راپورې وتلی و او د بچي د اکبرخان په ځای کې وو چې هغه د اسلامي جمعيت د تنظيم سره اړيکې درلودې ، قومندان عبدالباقي د ترنگزو د پاچاگل صيب لمسی وو ادهغه کورنۍ دملي نجات دجبهې سره اړيکې درلودې . داسمار دغند د قيام نه وروسته استادبرهان الدين رباني او حضرت صبغت الله مجددي پخپله دمرورۍ سيمې ته تللي و او د قومندان عبدالرؤف خان سره يې کتلي وو نو په دغه وخت کې داسې اوازه شوه چې استاد رباني عبدالرؤف خان ته پيسې ورکړې ترڅو دی دهغه د تنظيم سره يوځای شي خو قومندان عبدالرؤف خان دغه خبره رد کړه او وې ويل چې شخصاً په ما ، څوک يوه روپۍ هم نه شي ثابتولای .

په هر حال د حضرت صبغت الله مجددي او استاد رباني تگ د اسمار سيمې ته د حکمتيار د اسلامي حزب او داسمار د صيب منصبانو ترمنځ بد گوماني پيدا کړه او د شپې له خوا يې د اسمار دغند ټول عسکر او صيب منصبان يې وسلې کړل او قومندان عبدالرؤف خان په داسې حال کې چې د اسلامي حزب له خوا پرې ډزې کېدې د جالې په ذريعه د بچي سيمې ته راپورې وتی و او د اسلامي جمعيت د تنظيم سره يې خپل پيوستون اعلان کړ . د بچي سيمه چې دمرورۍ سره نږدې پرته ده په دغه وخت کې د دې سيمې قومي مشر چې اکبر خان نومیده د اسلامي جمعيت د تنظيم قومندان و .

د اسلامي جمعيت تنظيم مشر استاد برهان الدين رباني د دغه موقع نه دخپل تنظيم په گټه ډېره زياته استفاده وکړه او داسې تبليغ يې خپور کړ چې د اسلامي حزب د اسمار غند تالا او بې گناه عسکر چې مجاهدينو ته تسليم شوي وو ، ووژل . تردغه وخته دکونړ په ولايت کې اسلامي حزب ترټولو ډلو زيات نفوذ درلوده خو د اسلامي جمعيت د زيات تبليغاتي فعاليت په اساس او هم کله چې د ۱۳۵۸ کال د جدي په مياشت کې

دواقعیتونو په بهیر کې

روسانو دکونړ په ولایت باندې لویه حمله وکړه نو تقریباً پنځه اتيازره کسه د ۱۳۵۹ هـ ش کال د جوزا دمیاشتي پورې دکونړ نه باجوړ او دیرته مهاجر شول او نورو ډلوته دا موقع په لاس ورغله چې دکونړ په داخل او هم دمهاجرو په منځ کې فعالیت وکړي .

د۱۳۵۹ هـ ش کال په پیل کې ما د افغانستان لپاره د اسلامي اتحاد دمهاجرینوپه دفتر کې کار کاوه او دباجوړ دکمپونونه مونږ دغه احصائیه راتوله کړې وه ترڅو دهغوئ سره مرسته وکړی شي .

متاء سفانه چې د اسمار دغندل څوارلس کسه صیب منصبان چې دپېښور د بوتنی پله سره نږدې داسلامي جمعیت په نظامي کمپته کې اوسېدل په همدغه وخت کې دیوې چاودنې له امله دننه په دفتر کې مړه شول . په پېښور کې د داسې پېښو په هکله دپاکستان دحکومت له خوا هېڅ څېړنه نه کېدله چې عاملین یې پیداکړي خو ویل کیدل چې په دغه پېښه کې دکابل حکومت لاس درلود.

دا چې له اصلي موضوع څخه لرې لار نه شو نو را به شو دې ته چې دحکمتیار دلیدونه وروسته راووتلو قومندان غازي محمد ، پلارمې او زه یو ځای روان وو چې دکونړ دنورگل دعلاقه داری قاضي میرزمان چې دپلارمې نږدې ملگری و په مخه راغی او دسترې مشي نه وروسته یې مونږ دغرمې ډوډی ته دعوت کړو او وې ویل چې زما دفتر نږدې دی او هلته به ډوډی وخورو . داسلامي جمعیت او د اسلامي حزب مرکزي دفترونه دپېښور دفقیر آباد په سیمه کې ډېر نږدې نیردې پراته و . قاضي میرزمان د اسلامي جمعیت سره د دعوت او تنظیم په کمپته کې کار کاوه . کله چې مونږ دهغه دفتر ته ورغلو نو د دعوت او تنظیم مشر عباس خان چې په استاد مشفق یې شهرت درلود هم موجود وو، استاد مشفق د لغمان ولایت دمرکز دمريم کورې دکلي او د روښان په لیسه کې زما د دري ژبې استاد وو او د هغه پلار استاد تاج محمد خان زما دپلار هم

دواقيتونو په بهير کې

صنفي و ، استاد تاج محمد خان هم دکابل درژيم له خوا دثورکودتاه په لومړيو شپوکې بندي شوله هماغه ځايه ورك اوبيا وو ژل شو .استادمشفق هم زمونږ په ليدو ډېرخوشحاله شو او سمدستي يې مونږ دې ته دعوت کړو چې د اسلامي جمعيت سره بايد خپل پيوستون اعلان کړو ، څرنگه چې پلار مې او قومندان غازي محمد نه غوښتل چې داسلامي حزب سره همکاري وکړي نو د دوی سره يې هو وکړه او دغرمې ډوډی دخورلو نه وروسته يې د استاد رباني دفتر ته چې په يوه تنگه کوڅه کې په يوه وړوکې حويلی کې چې په پېښور کې ورته کوارتير وايه يوړو څرنگه چې د استاد رباني د دفتر کوټه ډېره وړوکې وه نو دوی ننوتل او زه په حويلی کې ورته تم شوم ، دلبرې شپې نه وروسته چې دوی را وتل استاد رباني سمدستي پلار مې دخاص کونډ دجبهې د آمر په توگه او قومندان غازي محمد يې دهغه دقومندان په توگه تعين کړي وو او دجمعيت اسلامي دتنظيم له خوا يې دميزان په دولسمه نېټه مکتوب ورکړ استاد مشفق زماڅخه هم وغوښتل چې زه بايد دهغه سره کار وکړم خو بيا هغه پيمان اتحاد اسلامي دار الانشاء ته معرفي کړم او د دغه دفتر په سياسي کميټه کې مقرر کړی شوم . پيمان اتحاد اسلامي د ۱۳۵۸ هـ ش کال په نيمايي کې د خالص اسلامي حزب ، دملي نجات جبهه ، دحرکت انقلاب اسلامي او اسلامي جمعيت دتنظيمونو ترمنځ گډ ائتلاف وو چې استاد رباني دسياسي کميټې مشر، مولوي خالص دمالي کميټې مشر ، حضرت صبغت الله مجددي دنظامي کميټې مشر او مولوي محمدنبي محمدي د عدلي کميټې مشر و او د دغه ائتلاف منشي استاد محمد جان احمدزی وو .

استاد محمد جان چې دلوگر ولايت اوسېدونکی او دکابل پوهنتون دشرعياتو پوهنځی استاد و، نوموړی د اسلامي جمعيت دتنظيم د اجرائيه شورا غړی وو او د ډېر مودې لپاره دمالي کميټې مشر هم وو ، استاد

دواعیتونو په بهیر کې

احمد زی د ۱۹۹۲ م کال دروژې په میاشت کې د پېښور دهجرت (پو) په کمپ کې په داسې حال کې د نامعلومو کسانو له خوا ووژل شو چې دسهار لمانځه لپاره دخپل کورنه جومات ته روان وو .

څرنګه چې مخکې ما یادونه کړې وه چې د اسمار د پېښې نه وروسته د اسلامي جمعیت تنظیم د اسلامي حزب پر ضد زیات تبلیغات وکړه او پوره ګټه یې ترې اوچته کړه نو په دې لړ کې اسلامي جمعیت زمونږ د پیوستون نه هم یو څه ګټه واخسته او د فقیر اباد په یوه حویلی کې یې یوه لویه غونډه جوړه کړه دکونړ ولایت دنارې د علاقہ داری نه قاضي عبدالستار هم په دغه ورځ دخپلو مجاهدینو سره داسلامي جمعیت دتنظیم سره یوځای شو او د دغې غونډې انانسر استاد احمدزی و ، نوموړې غونډې ته استاد رباني ، ډاکتر کمال چې مصري عالم و ، یاسر چې وروسته د اسلامي جمعیت د ډلې د دعوت اوتنظیم رئیس شو ، قاضي ستار او پلار مې خبرې وکړې او غونډه د استاد قیام الدین کشف په دوعائیه وینا سره پای ته ورسېده .

دلته غواړم چې دپلار مې یو څو خبرې چې په دغه غونډه کې کړې او ثبت شوي دلته رانقل کړم . پلار مې وویل چې دیو تنظیم نه څوک بل تنظیم ته ځي دهغه دلیل به داوي چې هلته ورته دخدمت کولو موقع څوک نه ورکوي او یایې کوم خیانت کړی دی . مونږ د اسلامي حزب نه هېڅ نه دي اخیستي خوزمونږ سره دکونړ ولایتي دفتر اختلاف درلوده اوغونډتل یې چې زمونږ سرنوشت دنا اهله او بې کفایته کسانو پورې وتړي ، ده وویل چې د اوبښ نه چاپوښتنه وکړه چې څه حال لرې؟ اوبښ ورته وویل چې ښه حال لرم . نوبیا یې تر بې پوښتنه وکړه چې په داسې حال کې چې درانه بارونه وړې او خوراک د ې اغزي دی، خو ددې سره هم ته خوشحاله یې ، نو کوم وخت کې خپه یې ؟ اوبښ ورته وویل چې زه هغه وخت ډېر خپه یم چې زماسروشت یعنې پېزوان دخړه پورې وتړي او زه

دواقيتونو په بهير کې

په دغه غټه جسه او تنه دخره پسي روان يم . پلارمې دالفت صاحب
داشعر ووايه چې:

ديوسف په څيرو جاموکې څه گناه ده
چې په بڼه جامو کې گناه کړې زليخاده .
راشئ څيري کړو داسپينې جامې رنگينې
چې په کې وگورو څيري ډيري رنگينې

ده وويل چې زمونږ ملت کې هېڅ نقص نشته دی خودا ستاسې مشرانو
وظيفه ده چې کار اهل کار ته وسپاري ترڅو جهاد په بڼه توگه پرمخ ولاړ
شي .

دپلار دخبرو مې تقريباً اوه ويشت کاله تېرې چې په همدغه شکل اوس
هم مونږ اخته يو ، نه کار اهل کار ته سپارل کېږي او نه په وطن او ملک
باندي زړه سوی شته دی .

د ۱۳۶۰ کال په ژمي کې چې دجدي دمياشتې ډيره تخته يخني وه يوه
ورځ د کلي په شاوخواکي روسانو زياتې هيلکوپټرې کينولې او کمانده
بيي عسکري تري پياده کړل اوڅوک به چې په مخه ورته راتله هغه به يي
واژه چې په لږ کړې يي دالاندي کسان شهيدان کړل ۱ - اول حاجي ۲
- بهاول ۳ - محمداجان ۴ - سيد افضل دترڅوی ۵ - فضل الرحمن
۶ - محمد عارف دبونجلی څوی ۷ - عبدالستار دبونجلی څوی ۸ -
شاه ولي دبونجلی څوی ۹ - خالوکا کا ۱۰ - سيدامين دگل امين څوی
۱۱ - اعظم خان ۱۲ - محمد خان عرب چې دننگرهار دعربانو نه و
دوه کسوکلنيرانوسره يي شهيدان کړل. ۱۳ - دميرزاخان لور يي شهیده

دواقعیتونو په بهیر کې

کړه ۱۴ - امین دخواري ځوی ۱۵ - دسرکند دکلي دطالب ځوی ۱۶ -
دحاجيانو دبانډه سيفوردحاجي يارگل ځوی ۱۷ - دکوزچنچن دکلي
داريف (محمدعارف) اوځوی يي ۱۸ - دسادل ځوی چې په ژبه بيراوو
۱۹ - دوه کسه ملايان چې د لندگل دپتن دکلي وو ۲۰ - دکاوپر دکلي
ميرزا دسيد فقير ځوی ۲۱ - حاجي سراج گل دحاجيانو دبانډه ۲۲ -
محمدرازق دحاجيانو دبانډه ۲۳ - دکاوپر دکلي ستارد پايڼده گل
ملاځوی. محمد امين د منگوال چې په دغه وخت کې په کلي کې وو راته
به کابل کې قصه کوله چې کله دروسانو دهليکوپترونه موليدل نو دکلي
ټولو نارينه وو دغره خواته منډۍ کړل بعضي کسان چې عسکري يې کړې
وه اويا ډير سپين ږيري وو پاتې شول . دمنگوال دبونجلي دوه زامن تازه
راغلي و نوروسانو نيولي و نودي ورپسي خپل بل ځوی ورليرلي و
اوپسي يې ورته ورکړي وي که روسان ددي زامن خوشې کړل خوروسانو
ددي درې واړه زامن په يوه قلعه کې ووژل . ټولو خلکو شپه په غره کې
تيره کړه اوڅوک نه وو چې مړي بنځ کړي . زما دتره لمسي سيد
عبدالوافي چې هم په کنړ کې وراته قصه کوله چې کله دروسانو دتلونه
وروسته کلي ته راغلم نو دبهاول په مړي سپي لگياوو نوبياماهغه سپي په
ټوپک وويشته . ددې پيښې نه وروسته دخاص کنړ دولسوآلي نيمايي
برخه دکامې ترپله پورې دټولو کلونه خلک په ډله ايزه توگه پاکستان ته
مهاجر شول دمنگوال دلارې مهاجرينو اومجاهدينو ته ډيره اسانتيا وه
ځکه له دغې لارې لغمان ته په درې ورځو کې رسيدلی شول اما دچترال
له لارې لغمان ته په پنځلس ورځو کې مجاهدين رسيدل خو ددې عامه
وژنې نه وروسته دا لار هم دمجاهدينو پر مخ وتړل شوه .

دواقيتونو په بهير کې

نهم خپرکي

په پېښور کې د تنظيمونو جوړېدل :

زه دلته ضروري بولم چې د پېښور د ډلو په تشکيل باندې يوڅه رڼا واچوم ، که څه هم د دغه ډلو د جوړېدو دقيقې نيتېې ما ونه شوکړای چې تر لاسه کړم خو کال او مياشتونيتېې دقيقې او صحيح دي ، دغه معلومات ما په پېښور کې د زياتره هغه کسانونه راټول کړي دي څوک چې په دې غونډو کې ووچې په دې لړکې ما او امريکايي پروفيسر ډيويد اډوارد د ۱۹۸۲-۱۹۸۴ م کلونو تر منځ د حضرت صبغت الله مجددي ، پير سيد احمد گيلاني ، مولوي جميل الرحمن ، استاد رباني ، انجينر گلب الدين حکمتيار مولانا قيام الدين کشاف ، قاضي محمدا مين وقاد ، مولوي محمدي ، مولوي سيد اکبر او يوشمېر نورو مشرانوسره مرکې کړي دي .

کله چې د ۱۹۶۴ م) کال کې اساسي قانون جوړ شو نو د احزابو فعاليت ته په کې اجازه ورکړل شوه که څه هم د احزابو قانون د پادشاه له خوا توشيح نه شو خو سياسي احزابو خپل فعاليت ته دوام ورکړ .

په دغه وخت کې مختلفې بڼې ، چې نيشناليستي او اسلامي ډلې جوړې شوې ، څرنگه چې زما هدف يواځې د پېښور د ډلو جوړېدل دي نو يواځې د اسلامي ډلو په جوړېدو او اشعاباتو باندې غواړم چې رڼا واچوم ، کله چې د ۱۳۴۸ هـ ش کال کې د جوانان مسلمان ډله دکابل په پوهنتون کې جوړه شوه نو دنورو ډلو له خوا دوی ته اخوانيان ويل کېدل او ددوی اړيکې يې دمصر اخوان المسلمین دگوند سره نښو ډلې ، جوانان مسلمان هم دکابل په پوهنتون کې دنورو ډلو په شان راڅرگند شو او فعاليت يې

د واقعیتونو په بهیر کې

کاوه ، د دغې ډلې په رهبري کې د ابتداء نه اختلاف نظر موجود وو چې یوه ډله چې زیاتره د پوهنتون استادان وو د دغې ډلې مشر او باني استاد غلام محمد نیازی ، گڼي چې په دې ډله کې استاد برهان الدین رباني ، عبدالرسول سیاف ، استاد محمد موسی توانا ، او داسې نور دکابل پوهنتون استادان او زیاتره پخته سنه کسان شامل وو ، اما بله ډله د دې گوند یا ډلې مشر عبدالرحیم نیازی چې هغه هم د شرعیاتو د پوهنځي شاگرد وگڼي ، چې په دې ډله کې مولوي حبیب الرحمن ، سیف الدین ، گلبدین حکمتیار ، انجنیر حبیب الرحمن ، قاضي محمد امین وقاد او یو شمېر نور د پوهنتون شاگردان چې د پوهنتون په غونډو او مظاهرو کې یې فعاله ونډه درلوده شامل وو.

کله چې د داؤد خان دکودتاه نه وروسته او په خاصه توگه د پلان دوزیر علي احمد خرم د وژل کېدو نه وروسته د جوانان مسلمان یوشمېر غړي د حکومت له خوا وینول شول او یو شمېر نور غړي یې پاکستان ته مهاجر شول ، په پاکستان کې د دغه ډلې رهبري د استاد برهان الدین رباني ، مولوي حبیب الرحمن او انجنیر گلبدین حکمتیار په غاړه وه ، په دغه وخت کې د پاکستان صدر اعظم ذو الفقار بهتو دوی ته پناه ورکړه او هم یې ددې گوند غړو ته چې احمدشاه مسعود هم پکې شامل وو فوځي زده کړه ورکړه او دوی یې دې ته چمتو کړل چې د داؤد خان درژیم پرضد مسلحانه فعالیت وکړي.

د جوانان مسلمان د رهبري د ډلې نه استاد برهان الدین رباني په دې عقیده و چې په هېواد کې د داؤد خان درژیم پرضد مسلحانه مبارزې یاقیام ته ولس چمتو نه دی نو ښه به دا وي چې فرهنگي او سیاسي مبارزې ته دوام ورکړو خو مولوي حبیب الرحمن او انجنیر گلبدین حکمتیار په دې عقیده وو چې مسلحانه مبارزه باید پیل شي او ولس عمومي قیام ته آماده دی ، په همدې علت استاد رباني د جوانان مسلمان

د واقعیتونو په بهیر کې

د ډلې سره په پېښور کې اختلاف راغی او د څو محدودو کسانوسره یې د اسلامي جمعیت د تنظیم په نامه جدا ډله جوړه کړه ځکه په دغه وخت کې په پېښور کې د دغې ډلې اکثریت غړي ځوانان وو ، هماغه وو چې د جوانان مسلمان ځوانې ډلې د پاکستان د ISI یا استخباراتي شبکې په کمک او همکاري د ۱۳۵۳ هـ ش کال په اوړي کې د داؤدخان د رژیم پر ضد د کونړ ولایت د شینگل په سیمه کې ، لغمان پنجشېر او سره رود کې مسلحانه قیام وکړ خو ناکام شواو ولس ورسره هېڅ نوع هم غبري ونه بنوده . په لغمان کې مولوي حبيب الرحمن ، په شینگل کې کشمېرخان ، په پنجشېر کې احمدشاه مسعود او سره رود کې آدم خان ددې مسلحانه قیام مشري کوله ، ویل کېده ، چې انجنیر گلب الدین حکمتیار باید پکتیا کې دغه قیام رهبري کړی وای خو هغه په خپله هلته څه فعالیت ونه کړ او د ده دمخالفینو له خواداسې ویل کېدل چې ده نور تشویقول چې د افغانستان داخل ته لاړ شي ځکه دی په دې متیقن و چې دوی څه نه شي کولای او خامخا به نیول کېږي او د جوانان مسلمان رهبري به ده ته پاتې شي .

په ۱۳۵۳ هـ ش کال کې زه دلغمان ولایت دروېښان په لیسه کې دیولسم ټولگي زده کوونکی وم او زما پلار دلغمان په ولایت کې د احصائیه مدیر و په دې وخت کې دلغمان ولایت والي عبدالقادر قاضي و ، کله چې دمولوي حبيب الرحمن گروپ چې تعداد یې اوه ویشته کسه وو د دغې حملې په نتیجه کې دلغمان ولایت د پولیسو سرمامور او دوه کسه عسکرېي ووژل او حمله کوونکود والي په کور او بانک باندې حمله وکړه ، والي دخپل کورنه تښتېدلی و او دبانک مؤظف عسکرو د دوی سره مقاومت کړی وو او دوی ونه شوکړای چې بانک ونیسي او یادبانک نه پیسې وکارې ، څرنگه چې د دوی دغې حملې سره ولس دې ته آماده نه

دواقيتونو په بهير کې

وو چې قيام وکړي نو دوى ونه شوکړاى چې زيات مقاومت وکړي ، دسهار درنا د راختو نه دمخه ټول خواره واره شول .

والي سهار بېرته ولايت ته راغى اوهم دننگرهار والي عزيزالله واصفي او ديولسمې فرقي قومندان جنرال يونس خان ديوې قطعې سره د لغمان ولايت ته راغلل ، دلغمان والي دسيمې مشران راوغوښتل او ورته وې ويل چې دغه حمله کوونکي دلغمان د کلي او کور نفر دي او تاسې خامخا بايد دوى حکومت ته په لاس ورکړئ اوکه نه تاسې مشران ټول بنديان ووم . د ولس مشرانو والي ته دهمکارۍ وعده ورکړه او ټول د دغه نفرو دنيولو پسې خواره شول يو کس چې دوالي دکورنه بادي ټوپک او يوتيپ ريکارډر غلاکړى و نو سترى شوى و او دلغمان ولايت مرکز سره نږدې دجوگي پله لاندې ديوې لوې گتې (تيرې) تر شا په داسې حال کې ویده و چې ټوپک او تيپ ريکارډر يې سرته ايښي وو . دپلټنې په لړکې چا د دغه نفر راپور پوليسوته ورکړې وه او دغه نفر يې نيولى وو ، کله يې چې ددغه هلک نه تحقيق پيل شو نوهغه ورته دخپلې ډلې ټول کسان په گوته کړل او پوليسو په غير د دوه کسوڅخه چې يودمولوى حبيب الرحمن خان ورور و او يو بل تن ملگرى ورسره وو نور ټول ونيول پخپله مولوي حبيب الرحمن په داسې حال کې ونيول شو چې دى هم سترى شوى وو او دلغمان ولايت دچهاردهي کلي ته تللى و او ديوې دبرې نه يې کټ اخيستی و او دگنوپه پتي کې يې اچولى و او يوماشوم ته يې ويلي و چې ماته چاى راوړه . هغه ماشوم خپل پلارته چې ملک حبيب نومیده ويلي و چې يوکس ديرې ته راغى کټ يې واخيسته او دگنو په پتي کې يې واچاوه او ماته يې وويل چې چاى راوړه ، ملک حبيب چې دى ليدلى و نو سمدستي پرې پوه شوى و چې دى هم دشپې په حمله کې لاس لري او خپلونفرو ته يې ويلي وو چې دى ونيسي اوولايت ته يې بوزئ ، تر دې وخته ملک حبيب دى (مولوي حبيب الرحمن) نه پېژنده

دواقيتونو په بهير کې

اوکله يې چې ولايت (مرکز) ته راوستی ونو نورو کسانو مولوي حبيب الرحمن پېژندلی و نو په دې ډول يې د دغې ډلې پنځه ويشت کسه دمولوي حبيب الرحمن په شمول ونيول . مولوي حبيب الرحمن وروسته دخلق رژيم له خوا په زندان کې ووژل شو.

د مولوي حبيب الرحمن تره عبدالرحمن علينگای په کابل دار المعلمين کې زما دپلار همصنفي و اوهم نوموړی دخاص کونړ ليسه په ابتدائيه ښوونځي کې معلم اوزما دپلار نږدې ملگری و ، د اوړي دگرمي له امله مونږ خپله کورنۍ کابل ته ليرلې وه ځکه چې دلغمان ولايت مرکز ډېرگرم دی ، زه او پلار مې دشپې له خوا دقرغيو ولسوالۍ ته تلو ځکه زما دکاکازوی سيد عبدالقهار نیازمن په دې وخت کې دقرغيوولسوال و د دغې پېښې دوه شپې د مخه زه او پلار مې دعلينگاري ليدو ته بصرام کلي ته ورغلو دمازديگر له خوا علينگاری راغی او دسترې مشي نه وروسته يې زما پلار ته وويل چې زه چېرته ځم او بېرته راځم او دعلينگاري دتره زوی ملک نصر الله زمونږ ډېره ښه ميلمه پالنه وکړه خو علينگاری بېرته راغی او پلار مې هم ډېرزيات خپه شو ځکه پښتونکې ميلمانه څوک ځانته نه پرېږدي خو وروسته مونږ ته پته ولږېده چې په همدې شپه مولوي حبيب الرحمن دعلينگاري سره دلغمان په مرکز کې دحملې پلان جوړوه _ علينگاری هم دثور دکودتاه نه وروسته دخلقيانو له خوا بندي او ووژل شو.

پلار مې کيسه کوله چې دلغمان د پېښې نه وروسته سهار چې زه ولايت ته لاړم عسکرو نه پرېښودم چې خپل دفتر ته لاړشم خو دپېژندگلوۍ نه وروسته يې راته اجازه راکړه او کله چې ولايت ته داخل شوم نو مولوي حبيب الرحمن مې په داسې حال کې وليد چې لاسونه يې پرې تړلې وو ، دلغمان دامنيې قومندان هم په همدغه شپه تښتېدلی و ، خو سهار چې راغی نومولوي حبيب الرحمن ته يې دخائن خطاب وکړ او نور څه سپک

دو اقعیتونو په بهیر کې

الفاظ استعمال کړل او غوښتل یې چې مولوي حبيب الرحمن ووهي خو په دغه وخت کې دنگرهار دفرقي قومندان جنرال یونس خان د امنیې قومندان ته په قهر شو او ورته ویې ویل

چې دشیې چیرته وې؟ کله چې دوی په ولایت باندې حمله کوله ته تښتېدلې وې اوس چې دې دوی لاس تړلي ولیدل تکړه شوې پلار مې ویل دمولوي حبيب الرحمن مورال کې هېڅ تغیر نه ښکاره کېده او سمدستي یې د امنیې قومندان ته وو یل چې خائین خو تاسې یاستی چې دخائن حکومت سره کار کوئ.

دفرقي قومندان دمولوي حبيب الرحمن نه پوښتنه وکړه چې ستاهدف څه دی؟ مولوي حبيب الرحمن ورته وویل چې زموږ هدف د داؤد خان درژیم له منځه وړل دي ځکه دا حکومت یو غیر اسلامي حکومت دی.

د دغه لږ سوال او ځواب نه وروسته یې مولوي حبيب الرحمن په یوه موټر کې واچوه چې ټولې دروازې یې تورې وې او کابل ته یې ولیږه.

په دغه نیول شوو کسانو کې یو تن زما هم صنفی چې محمد الله دحاجي عبدالرزاق زوی هم شامل وو، محمدالله دلغمان مرکز دشیخانوکلا اوسېدونکی و.

دثور دکودتاه نه وروسته استاد رباني هم د سعودي عربستان نه پېښور ته ستون شو. او دجوانان مسلمان د ډلې مشري چې گلب الدین حکمتیار ته پاتې وه دوی دخبرو اترو نه وروسته دې توافق ته رسېدلي وو چې د اسلامي حزب په نامه شریک تنظیم جوړ کړي، هماغه و چې دعلماوو په غونډه کې دوی خپل اتحاد سره اعلان کړ او مولوي سید اکبر چې دلوگر اوسېدونکی ودحاضر و مشرانو او علماوو له خوا دمشر په توگه وټاکل شو، څرنگه چې استاد رباني او انجینر گلب الدین حکمتیار دواړه دمولوي سید اکبر په انتخاب خوشحاله نه وو. ځکه چې هغه دجوانان مسلمان د ډلې غړی نه وو نو دوی قاضي محمد امین وقاد داسلامي

دواقيتونو په بهير کې

حزب مشر وټاکه دغه اتحاد هم ډير وخت دوام ونه کړ دواړو جلا جلا تنظيمونه يو د (اسلامي حزب) او بل د (اسلامي جهاد) په نومونو جوړ کړل مولوي سيد اکبر دولسي جرگې پخوانی غړی وو، دجرگې او په شورا کې چې د گوندونو پر ضد يې فعاله ونډه درلوده.

د دغه جدایي نه وروسته حکمتيار کوټه ته تللی و او دمولوي محمد نبي محمدي سره چې تازه کوټې ته مهاجر شوی و او په يوه مدرسه کې يې تدريس کاوه ليدلی و او هغه يې دې ته دعوت کړی و چې پېښور ته راشي او دمجاهدينو ترمنځ به اتحاد راولي. او هم به د اتحاد مشري په غاړه واخلي.

په ۱۹۸۳ م کال کې مولوي محمد نبي محمدي professor David Edwards اوماته په يوه مرکه کې وويل چې زه کوټې نه پېښور ته دعلماوو ديوې ډلې سره په دې منظور راغلی وم چې د اسلامي جمعيت او اسلامي حزب ترمنځ اتحاد راولم او دمشري خبره زما هېڅ په خيال کې نه وه خو دوی راته دلته (پېښور) کې د مشري مسؤليت په غاړه واچوله اودوی دحرکت انقلاب اسلامي په نامه اتحاد وکړ. مولوي محمد نبي محمدي چې پېژندل شوی ديني عالم وو د نوي اتحاد چې حرکت انقلاب اسلامي نوم يې پرې ايښی ودمشر په توگه وټاکل شو، مولوي محمد نبي محمدي هم دولسي جرگې د ديارلسمې دورې غړی و او په شورا کې يې دبېرک کارمل او نورو خلقيانو پر ضد علني موقف درلوده.

دبايد ياده کړم چې په دغه وخت کې د اسلامي حزب د اتحاد دانشعاب نه وروسته قاضي محمد امين وقاد داسلامي حزب مشر په توگه او حکمتيار دسکرتر جنرال په توگه ټاکل شوی و او استاد رباني دخپلې ډلې يعني اسلامي جمعيت مشر پاتې شو.

دواقيتونو په بهير کې

د اسلامي انقلاب دحرکت د اتحاد نه وروسته دپېښور دگلېهار په سيمه کې په محمدي جومات کې يوه غونډه جوړه شوه چې تعداد به يې زروکسانو ته رسیده ،اوټولو د استاد رباني اوحکمتيار په شمول دمولوي محمدنبي محمدي سره بيعت په داسې حال کې وکړ چې هر يو به راته او دمحمدي لاس به يې نيوه او شرعي بيعت به يې ورسره کاوه . اسلامي حزب خپل مرکزي دفترچې دگلېهار په سيمه کې په يوه وړه حويلۍ کې و مولوي محمدنبي محمدي ته وسپاره خو دخو په تېرېدو سره يوه ډله هم دې ته حاضر نه وه چې خپل ټول نظامي اسرار او يامادي امکانات نوي امارت ته وسپاري .

په همدې شپوکې دقندهار خلکود معلم محمد امين په مشري د کابل درژيم په مقابل کې ناکامه قيام وکړ چې دمعلم محمدامين په شمول ډېر کسان ونيول شول او هم يوزيات شمېر مشران او سپين ريري دپاکستان دکوټيه ښارته مهاجر شول ، د دغه نوي مهاجرينو دجملې نه يوه ډله پېښور ته ورغله او دمولوي محمد نبي محمدي نه يې پوښتنه وکړه چې دوی ولې هغوی ته غلطه قومانده دقيام لپاره ورکړی وه په داسې حال کې چې د افغانستان په نورو سيموکې هېڅ پېښ نه شول .

مولوي محمدنبي محمدي چې هسې تش په نامه داتحاد امير ټاکل شوی و، د هېڅ نه خبرنه و او اسلامي حزب او اسلامي جمعيت دهغه سره هېڅ نوع همکاري نه کوله نو ددغه قيام قومانده اسلامي حزب ورکړې وه .

د ۱۳۵۷ هـ ش کال په اخر کې حضرت صبغت الله مجددي هم د ډنمارک نه پېښور ته راغی او استاد رباني ورسره په پټه ليدلی و او دواړو موافقه کړې وه چې دملي نجات دجبهې په نامه به نوی اتحاد اعلانوي او په دغه اتحاد کې به اسلامي جمعيت او جمعيت العلماءمحمدي ډله چې پخوا په دغه نامه حضرت صاحب په کابل کې تنظيم درلوده شامل وي. د

دواعیتونو په بهیر کې

استاد رباني هدف داؤ چې ددغه نوي اتحاد مشري به دی اخلي او دحضرت صبغت الله مجددي صیب سره به انتخابات وکړي ځکه چې حضرت صبغت الله تازه راغلی دی او ډېر کسان نه لري نو حتمي به انتخابات دی گټي ، خو په هغه غونډه کې چې دوی جوړه کړې وه ، د اسلامي جمعیت دتنظیم اکثریت کسانو هم حضرت صبغت الله مجددي ته رایه ورکړې وه او حضرت صبغت الله مجددي دملي نجات دجبهې په نامه دنوي اتحاد دمشر په توگه وټاکل شو او د دغه نوي اتحاد خبر د رادیوله خوا هم اعلان شو او حضرت صبغت الله مجددي صیب په رسمي توگه دکابل درژیم پر ضد جهاد اعلان کړ.

کله چې انجینر گلبدین حکمتیار د دغه نوي اتحاد نه خبر شو نو استاد رباني ته یې وویل چې څنگه دا امکان لري چې اسلامي جمعیت ډله هم په ملي نجات جبهې کې او هم د اسلامي انقلاب دحرکت په اتحادونوکې برخه ولري نوبایاید دحرکت سره اوسي اویا باید په جبهه کې و اوسېږي ،څرنگه چې استاد رباني د جبهه په جوړولو کې دمشرتابه ارزو ترسره نه شوله نو د دواړو اتحادونوسره یې دزړه له کومي همکاري نه درلوده ، هماغه وو چې څو ورځې وروسته حکمتیار په گل بهار کې دمولوي محمدنبي دفتر محاصره کړ او مولوي محمدنبي یې څو ساعته هلته یرغمل نیولی و چې بیا د پاکستان پولیسو مداخله وکړه او مولوي محمدنبي یې د دفتر نه و وېسته ، د دې نه وروسته اسلامي حزب دحکمتیار په مشري او اسلامي جمعیت د استاد رباني په مشري د جبهه ملي او اسلامي انقلاب دحرکت نه، په ځانگړي ډول خپل فعالیتونه بیرته پیل کړل ، د دې پېښې نه وروسته د حرکت انقلاب اسلامي یوزیات شمېر غړي چې دمولوي محمد نبي سره یې بیعت کړی وو دهغه سره وفادار پاتې شول اوهغه یې دې ته تشویق کړ چې د اسلامي انقلاب

دواقعیتونو په بهیر کې

دحرکت دتنظیم په نامه ځانگړي فعالیت ته ادامه ورکړي ، د دغه ډلې دجملې نه یومولوي نصر الله منصور و .

دوی دپاکستان دجمعیت العلماء د ډلې دمشر مولانامفتي محمود سره چې په هغه وخت کې یې دضیاء الحق دحکومت سره نږدې اړیکې درلودې وکتل او هغه ته یې ویلي وو چې مونږ د حنفي مذهب ديني علماء یو او تاسې باید مونږ تقویه کړئ ځکه په هغه دوه نورو ډلوکې اخوانیان دي چې دپاکستان د اسلامي جمعیت د ډلې سره نږدې اړیکې لري ، د پاکستان جمعیت العلماء د اسلامي جمعیت د ډلې سره چې مولانا ابوالاعلیٰ مودودي یې مشري کوله ډېر سخت رقابت درلوده او هماغه و چې مفتي محمود دمولوي محمد نبي سره دمرستې وعده وکړه او ددې اتحاد په نتیجه کې په پېښور کې څلورو افغاني ډلو فعالیت پیل کړ چې عبارت دي له :

اسلامي حزب ،اسلامي جمعیت،حرکت انقلاب اسلامي،ملي نجات جبهه .

د ۱۳۵۷ کال په اخرو کې پیرسید احمد گیلاني هم پېښور ته مهاجر شو او دافغانستان دملي اسلامي محاذ په نامه یې ځانگړې ډله جوړه کړه. دلته د دې خبرې یادونه ضروري بولم چې کله اسلامي حزب دحرکت انقلاب اسلامي د ډلې سره اتحاد وکړ مولوي محمد یونس خالص دحرکت سره یوځای نه شو او د فغانستان داخل ته لاړ، دننگرهار د توره بورې نه یې عملي جهاد پیل کړ او ځان یې د اسلامي حزب د امیر په توگه اعلان کړ یعنې د ۱۳۵۷ هـ ش کال تر اخره پورې په پېښور کې د اسلامي ډلو شمېر شپږو تنظیمونوته ورسېده، یعنې دهر اتحاد نه وروسته به یوه بله ډله زیږېدلې،همداشان دپاکستان اسلامي ډلو لکه جمعیت العلماء اسلام غیر اخواني ډلې او دپاکستان اسلامي جمعیت اخواني ډلې تقویه کولې او داطبعي ده چې دپاکستان ISI هم د دغه ډلو په

دواقيتونو په بهير کې

تشکيل کې خورا لوی رول درلوده ځکه زياتره مهمې غونډې به د دوی ترمنځ د پېښور په با لاهصار کې کېدلې ، د دې لپاره چې د پاکستان حکومت دمهاجرينو د راتگ ته زمينه مساعده کړي او هم د جهاد سنگرونه تاوده وساتي نو دوه اخواني ډلې يعنې حزب اسلامي او جمعيت اسلامي ، دوه روحاني ډلې ، دملي نجات جبهه او دملي اسلامي محاذ ډله او دوه د روايتي ملايانو ډلې ، دخالص اسلامي حزب او حرکت انقلاب اسلامي ډله د دې لپاره تقويه کړې چې د افغانستان مختلفو افرادو ته د جلب او جذب زمينه مساعده کړي ، څرنگه چې د پاکستان مشر جنرال ضياء الحق په منځني ختيځ کې د پاکستانو قواوو مشر پاتې شوی و نو هغه غوښتل چې د فلسطينانو په شان مختلفې ډلې حمايه کړي ترڅو د روسانو په مقابل کې جهاد تود وساتي که يوه ډله جنگ نه کوي نوبله ډله بايد جنگ وکړي که نه دا د پاکستان حکومت ته په هغه وخت کې ډېره اسانه وه چې دمجاهدينو ترمنځ اتحاد راولي او ديوه بيرغ لاندې جهاد ته دوام ورکړي داچې دوی څولسيزې وروسته څه پرگرامونه وو او وروسته يې تطبيق کړل هغه جداگانه بحث دی خو په هر حالت کې بايد د افغانانو يوه ډله د فشار په توگه دځان سره وساتي ترڅو خپل سيمه ايز اهداف په افغانستان کې پلي کړي .

د جوانان مسلمان ۱۳۵۳ هـ ش کال د ناکامه قيام نه وروسته حکمتيار ددې لپاره چې خپل يوشمېر نور رقيبېان په ډله کې سرکوبه کړی نو دايې بهانه ونيوله چې د دوی قيام ځکه ناکام شو چې د دوی ترمنځ چا د افغانستان حکومت ته جاسوسي کړې ده ، په دې پلمه يې دکونړ د پېچ درې جان محمدونيوه او احمد شاه مسعود خپل ځان گوبڼه کړ ، او د اسلامي جمعيت د مشر سره يې اړيکې ټينگې کړې جان محمد تر نن ورځې پورې لادرکه شو او احمدشاه مسعود دثور دکودتاه نه وروسته دکونړ په لاره پنجشېر ته لاړ ، او تر ډېرو کلونو پورې پېښور ته را نغی

دواقعیتونو په بهیر کې

یواځې د قومندانانو دسترسري شورا د جوړېدو په وخت کې پېښور ته راغی ځکه دهغه سره داویره وه چې د اسلامي حزب له خوا چې د پاکستان د ISI پوره حمایت ورسره شته کېدای شي ترور شي .

د ۱۳۵۷ هـ ش کال په اخره او ۱۳۵۸ هـ ش کال په پیل کې د جهاد سلسله د کونړ په ولایت کې مخ په پراخېدو وه او دهرات عمومي قیام ۱۳۵۷ هـ ش کال دحوت په میاشت کې ترسره شوی و او هم د افغانستان په نورو سیمو کې لکه پکتیا ، پکتیکا جهاد مخ په پراخېدو وو پاکستان ته د افغانانو د مهاجرت سلسله هم مخ په پراخېدو وه او تقریباً څلورسوه زره مهاجرین تر دغه وخته پاکستان ته تللي وو که څه هم د اسلامي حزب تنظیم د ټولو تنظیمونو نه زیات فعال و خو دمولانا مفتي محمود دنفوذ په اثر د ټولو کمکونو په سلوکې شپېته کومک د ۱۳۵۹ هـ ش کال پورې حرکت انقلاب اسلامي د ډلې سره کېده چې وروسته دا تناسب سرچپه شو او دمختلفو منابعو له قوله د ټولو کمکونو په سلو کې شپېته د حکمتیار د اسلامي حزب سره کېده او په دویم کتار کې ډیرې مرستې د جمعیت اسلامي تنظیم ته ورکول کیدې .

څرنګه چې اسلامي جمعیت تنظیم د اسلامي حزب په پرتله لږ نفوذ او کم امکانات درلودل نو همیشه یې دا هلې ځلې کولې چې دنورو گروپونو سره یوځای شي تر څو د اسلامي حزب سره سیالي وکړی شي نو په همدې منظور یې ۱۳۵۸ هـ ش کال دپسرلي په اخره کې دپیمان اتحاد اسلامي په نامه د اسلامي انقلاب د حرکت ، دخالص د اسلامي حزب او دملي نجات د جبهې سره ائتلاف وکړ، کله چې ما مخکې یادونه کړې په دغه نوي ائتلاف کې مولوي خالص دمالي چارو ، حضرت صبغت الله مجددي دنظامي چارو ، مولوي محمد نبي محمدي دعدلي او قضائي چارو او استاد رباني دسیاسي چارو مسؤل و، ماهم د دغه

د واقعیتونو په بهیر کې

ائتلاف د سیاسي چارو په کمېټه کې د استاد برهان الدین رباني سره کار کاوه .

د دغه نوي ائتلاف د فعالیت ساحه هم دومره پراخه نه وه او یواځې د اسلامي حزب په مقابل کې د فشار د ګروپ په توګه یې خپل موجودیت ساتلی و زیاتره هغه کسانو په دې پیمان کې کار کاوه چې د تنظیمونو سره یې قوي اړیکې نه درلودې او دهغوئ پر ضد به یې ښکاره نیوکې کولې او صرف دلته یې مصروف ساتلی وو ، زمونږ هم څه کار نه و او صرف سهار د نه ، لسو بجو په شاوخوا کې به دفتر ته چې د کوزتا کال په یوه حویلی کې و تللو او د غرمې ډوډۍ او ماسپینین لمانځه نه وروسته به خورېدو زما لپاره پوره دلچسپه وه ځکه چې د ماسپینین له خوا به مونږ یوشمېر کسانو د مولانا قیام الدین کشف نه د قران کریم ترجمه کوله او دهغې نه وروسته به په صدر کې ټایپسټي کورس او دهغه ځای نه به اډوارډ کالج ته د انګلیسي ژبې کورسونو لپاره تللم ، د پیمان اتحاد اسلامي دفتر مونږ ته دورځې ۱۶ کلدارې درکشې دکرایې په نامه راکولې چې د جمعې درخصتي ورځ به ترې وېستله نو تقریباً د میاشتې څلورسوه کلدارې کېدلې چې دا په هغه وخت کې زیاتې پیسې وې خو دیوه کور گزاره پرې نه کیدله .

د پیمان اتحاد اسلامي نه د مولوي خالص اسلامي حزب زرجدا شو کله چې د ۱۳۵۸ هـ ش کال د جدي په شپږمه روسانو په افغانستان یرغل وکړ ، بیا د تنظیمونو تر منځ د وحدت او اتحاد لپاره جلسې جوړې شوې چې بلاخره ټول په دې نظر شول چې د افغانستان لپاره د اسلامي اتحاد په نامه سره راټول شي او دروسانو په مقابل کې جهاد ته دوام ورکړي ، البته دروسانو د مداخلې په منظور دیو سیاسي ځواب لپاره دا اتحاد په هغه وخت کې ضروري ګڼل کیده چې پاکستان او امریکا هم د دې طرفداران و، دا چې څوک د دې نوي اتحاد مشر شي د ټولو تنظیمونو

دواعیتونو په بهیر کې

مشران ورته کانديد وو ، په دغه وخت استاد عبدالرسول سیاف چې وروسته یې خپل نوم په عبدالرب رسول سیاف بدل کړ ، تازه پېښور ته راغلی و او داسلامي جمعیت دتنظیم سره یې اړیکې درلودې که څه هم ځان یې داسې وښايي چې گوندې بې طرفه دی خود جوانان مسلمان سره استاد سیاف دسابقه داري په بنیاد دی دنوي اتحاد دمشر په توگه وټاکل شو دحکمتیار اسلامي حزب په لومړي سر کې د دې اتحاد سره موافق و، خو په اخري شپو کې د اتحاد نه ووته او دغه اتحاد یواځې دپنځو ډلو(ملي نجات جبهه،اسلامي جمعیت ،ملي اسلامي محاذواحرکت انقلاب اسلامي) ترمنځ پاتې شو او دا فیصله وشوله چې پیمان اتحاد اسلامي باید په دې نوي اتحاد کې مدغم شي. هماغه و چې دپیمان اتحاد اسلامي کارکوونکي اتحادته معرفي شو چې زه دمهاجرینو په کمېټه کې مقرر کړی شوم .خو د درې میاشتو وظیفې نه وروسته مې خپله وظیفه پرېښوده او دا راته ثابته شوله چې دغه تنظیمي ډلې نه شي کولای چې د افغانستان مشکل حل کړي ځکه دوی هر یو دقدرت نیولو لپاره رنگارنگ دسیسې جوړولې او د دوی ټولو زیات فعالیت دیوبل پرضد وو .

د اسلامي اتحاد دجوړېدونه مخکې یوشمېر دیني علماو چې مشرېې دلوگر ولایت ملارئیس کوله په پېښور کې یې غونډې پیل کړې،ملارئیس چې ۳۵ کاله عمر یې درلوده او دیني سبقونه یې آخرته رسولي و ډېر باجرئته انسان و، یوه ورځ چې دمجاهدینو مشرانو په پیمان اتحاد اسلامي کې غونډه درلوده دخپلې ډلې سره راغی او غوښتل یې چې د دوی سره وگوري خودغونډې نه وروسته دتنظیمونو مشرانو چې هغه ښه وپېژنده او دملارئیس خبر یې نشوې زغملای غوښتل یې چې له دفتر نه ووځي خو ملارئیس خپلو نفرو ته وویل چې دوی باید له دفتر څخه وه

دواقيتونو په بهير کې

نه وځي او خامخا بايد زه له دوی سره وغږېږم .خوبلاخره دتنظيمونو مشران مجبور شول چې دملارئيس خبرو ته غوږ کېږدي . ملارئيس دوی ته وويل چې : تاسې په افغانستان کې د اسلامي حکومت دجوړېدو ادعاکوئ په داسې حال کې چې دقرآن پاک يوايت چې ((واعتصموبحبل الله)) مو په هر ځای کې خوړند کړی او په خپل ځان يې نه شی تطبيقولی او عمل نه پرې کوئ نو دقران پاک شپږ زره، شپږ سوه او شپږ شپېته ايات به څنگه په افغانستان کې تطبيق کړئ ؟ دملارئيس د خبرو نه وروسته مولوي محمديني چې دملارئيس استاد هم و په ډېره نرمه لهجه ورته وويل چې : مونږ اتحاد کړی او همدا نن غونډه په همدې خاطر وه . ملارئيس وروسته د لوگر په ولايت کې ديوې جگړې په ترڅ کې شهيد شو.

د افغانستان لپاره د اسلامي اتحاد هم تر ډېرې مودې پورې دوام ونه کړ او د ۱۳۵۹ ش کال په اوږدو کې استاد سياف د اتحاد په ټولو مادي او نظامي امکاناتو باندې خپته واچوله او په همدغه نوم باندې يې ځانگړې ډله وساتله او نورو تنظيمونو خپل ځانگړي فعاليتونه پيل کړل ، ددې اتحاد په کولو سره يوه بله ډله هم اضافه شوله . څرنگه چې داتحاد په نامه دروسانويرغل نه وروسته ډېرې پيسې د اسلامي هېوادونو او خاصتاً د عربي هېوادونو نه راغلې وې نو استاد سياف ډېرې پيسې درلودې او په دې توگه يې دنورو تنظيمونو ډېر مشران په پيسوواخيستل او انجينر احمدشاه احمدزی چې داسلامي جمعيت مرستيال و هم دجمعيت نه جداشو او داستادسياف دمرستيال په توگه تعين شو او حتی سياف دزيادترو هغو تنظيمونو دشورا غړو ته چې د ده سره يوځای شوي و يو کرولاموتير او يو لک کلدارې دامتياز په توگه ورکړې چې په هغه وخت کې دا ډېرې پيسې وې او په موتير کې سورېدل هم فېشن گنبل کېده.

دواقعیتونو په بهیر کې

لسم څپرکی

خاص کونړ ته د روسانو له راتګ نه وروسته د جهاد لپاره تګ:

د ۱۳۵۸ کال د جدي په شپږمه نېټه چې روسانو په افغانستان یرغل وکړ نو په پېښور کې د اکثریت مجاهدینو او مهاجرینو ترمنځ د جهاد ولوله نوره هم توده شوه او د هر چا چې وسه کېدله نو دا احساس ورسره و چې باید خپلو سیمو ته ستانه شي ترڅو دروس اشغالګرو قواو په مقابل کې وځنګړي چې په دې لړ کې د خاص کونړ مجاهدین هم سره راټول شول او د جدي د میاشتي په دویمه اوونۍ کې یې زما د پلار تر مشرۍ لاندې خاص کونړ ته حرکت وکړ. قومندان غازي محمد چې د پلار مې نږدې ملګری و دهغه د قومندان په صفت دمخکې نه د اسلامي جمعیت د تنظیم له خوا تعین شوی و. زه او زما دوه وروڼه سلطان محمود او شهید سردار محمود هم د مونږ سره و خو متأسفانه چې کله مونږ گنداو ته ورسېدو نو پلارمې خبر شو چې زما بل تره وکیل سید عبد القادر هم وفات شوی او جنازه یې شو ورځې دمخه خاوروته سپارل شوې ده ، پلارمې سردار محمود چې وړوکی هم و دهغه دخوښې په خلاف یې بیرته پېښور ته ولېږه چې له یوې خوابه دکور نگراني وکړي اوله بل پلوه به خپلو سبقونو ته دوام ورکړي او دا وعده یې ورسره وکړه که ژوندی پاتې و نوبل ځل به یې د جهاد لپاره د ځان سره یوسي، سردار محمود په دغه وخت کې دهجرت والجهاد دمدرسې دشپږم ټولګي زده کونکی و .

کله چې مونږ د مومندو بر څپرې سیمې ته ورسېدو او د بوتې خپلو دقوم مشرانو ملک محمد ایوب ، خټ ملک او ملک خلیل (ټول اوس په حق رسېدلي دي) سره خبرې وکړې ټول دې ته حاضر و چې دروسانو په مقابل کې جهاد وکړي .

دواقعیتونو په بهیر کې

هماغه ووچې لومړی مونږ د محدودو کسانو سره خپل کلي منگوال ته د شپې له خوا چې د چهار شنبې دورځې ماښام و ور ښکته شولو تر څو دخاص کونډ د مشرانو او بعضې نورو کسانو چې مونږ سره یې ارتباط درلوده خبرې وکړو تر دغه وخته دکابل رژیم دخاص کونډ په ولسوالۍ پوره کنترول درلوده ، د پلارمې خوښه داوه چې شپه به دمنگوال په کلي کې تېره کړې خو قومندان غازي محمد او قومندان ظاهر خان په دې نظر و چې شپه به په سنه خېلوکې تېره کړو ، قومندان ظاهر خان مې دپلار سره په دې وخت کې دیوگروپ مشر و .

د دوی نظر داوو چې دمنگوال په کلي کې اوسېدل په امنيتي لحاظ ښه نه دی ځکه په کلي کې یو شمېر ملیشه اودحکومت طرفداران موجودوو نوکیدای شي چې که دوی خبر شي نو حکومت ته زمونږ دراتگ خبرورکړي .

هماغه وو چې قومندان غازي محمد اوظاهر خان دخپلو ارتباطاتو په اساس دخاص کونډ نورو کلیوته لارل او پلار مې دیوڅو کسوسره په منگوال کې پاتې شو . دمونږ سره میازین چې (دگردي غوث لمسی وو او دتودگي په کلي کې اوسېده) او هم دوه کسه گجر چې دخپري په کلي کې اوسیدل د مونږسره پاتې شول . مخکې له دې چې کلي ته داخل شو زما دتره زوی معلم سیدعبدالودود چې په کلي کې اوسیده راوغوښته او دمنگوال سره نږدې په ډاگ کې کیناستو ترڅو دمنگوال دکلي دوضعیت نه ځان خبرکړو اوهم هغه کسانو سره چې زمونږ ارتباط ورسره ووبه خبرې وکړو ، د ټولو په مشوره دمنگوال دکلي یوتن اوسېدونکی شیخ باز کورته چې دکلي په منځ کې ولاړ و .

شیخ باز چې ډېرتکړه او زړور مجاهد و په خپل کور کې مونږ ته ځای راکړ او دکلي یو شمېر نور کسان چې دحکومت پرضد وو خبرکړل او زمونږ تعداد تقریباً دیرش کسوته ورسېده ، شیخ باز پلار ته مې وویل چې

دواقيتونو په بهير کې

مدیرصیب زه د حکومت نه هېڅ ویره نه لرم که تاسې کوم بل پلان نه لرئ نو شپه همدلته پاتې شئ او سبا ته به د کلي ټول ولس په رڼا ورځ وگورو او پوښتنه به ترې وکړو چې د حکومت پر ضد قیام کې د مونږ سره ملگري کېږي او که نه؟

پلار مې ورته وویل چې ستاسې کورنۍ په کلي کې دي، او تاسې چې نه ویریري نو زمونږه کورنۍ خومه اجرشوي ده نومونږ هم نه ویريرو اود تاسې سره دلته اوسيرو، دپلار مې هدف داؤ که مونږ په منگوال کې یوه شپه او ورځ تېره کړو نو حکومت خامخا د منگوال په خلکو کې اعتماد کيږي او د خاص کونږ په ولسوالۍ کې عمومي قیام ته زمينه مساعديږي ځکه د حکومت په اند اشارو ته ځای یادوږی وړکول جرم و، مجاهدینو او مهاجرینو ته به حکومت د اشارو خطاب کاوه.

سهار يعني د پنځشنبې په ورځ مو دکلي په منځ کې غټه ډبره جوړه کړه او دکلي خلکو سره مو وکتل او د حکومت طرفدارن هم نه پوهېدل چې څه وکړي ځکه مونږ هم اوازه خپره کړه چې هېڅوک حکومت یا ولسوالۍ ته نه شي تللی ځکه مجاهدین په لارو کې ناست دي او د خاص کونږ ولسوالۍ ټوله محاصره ده، د دې اوازې دخپږېدو سره د حکومت طرفداران او ملیشه په خپلو کورنو کې کېناستل او هېڅوک دکورنو څخه نه راوتل، که نه زمونږ ټول تعداد د شل یانځه ویشته کسانو څخه نه زیاتېده خو تبلیغاتي جنگ د حکومت د طرفدارانو مورال ډېر ضعیفه کړ، ترغرمې پورې مودمنگوال په کلي کې کارتونه ووېشل څرنگه چې په همدې ورځ د چمباري په کلي کې د سردار خان د زوی حسن خان واده وو نو مونږ ټول په ډله واده ته لاړو او د خاص کونږ د ولسوالۍ یو شمېر سپین ږيري هم واده ته راغلي وو. د چمباري کلي ته د تگ په وخت کې مونږ سره باز شیخ، ملارحمڼ، حاجې گلېت خان او فتو خان هم ملگري وو څنگه چې دواډه ځای ته ورسېدو نو پلار مې په لوډسپیکر کې اعلان

د واقعیتونو په بهیر کې

وګر چې د ډوډی نه وروسته باید سپین ږیري او مشران معطله شي چې زه ورسره خبرې لرم . دغه شېبه یوه عجیبه غونډې صحنه وه چې له یو طرفه ولس زموږ په لیدو وروسته له ډېرې مودې خوشحاله شو او حتی د کلي بنځې دکوټو سرونو نه ننداره کوله، او له بله پلوه بعضې خلک وهم واخیستل چې څنگه مونږ په رڼاورځ د واده ځای ته لاړو. دچمپاري د کلي یوتن ملک چې محمد کریم نومیده مونږ سمدستي دکلا په منځ کې په یوه کوټه(خونه) کې کښولو او زموږ یې ډېر زیات تود هرکلی وکړ او زما پلار ته یې وویل چې ښه ده، مدیر صیب چې ته راغلې که نه مونږ درېسې درتللو ځکه ولس ټول دې ته تیار دی چې د حکومت سره همکاري پرېږدي او په جهاد پیل وکړي ځکه اوس خوروسان هم راغلل او په جهاد کې هېڅ شک او شبه نه شته ، ملک محمد کریم چې له وجوده وړوکی سړی دی خو پوره دهمت خاوند دی .

د واده د ډوډی خوړلو نه وروسته مونږ دخاص کونډ دسپین ږیرو سره چې دلته موجود وو خبرې وکړې او ټولو ظاهراً دحکومت پر ضد جهاد اوقیام ته آماده ګي وښودله دخبرو نه وروسته دچمپاري دکلي دفیضک ملک(ملک فیض محمدخان) زوی چې عبدالغفار نومیده مونږ دچای څښلو لپاره دعوت کړو او دجهاد شین بیرغ یې دخپل کور په منځ کې ودراره او خپلو ملګرو او خپلوانو ته یې وویل چې باید کارتونه واخلي او جهاد ته آماده شی . عبدالغفار که څه هم د عمر په لحاظ کشر و خو سره له دې یې هم دچمپاري په کلي کې یوه تکړه ډله ځوانان ملګري درلودل ، د عبدالغفار کور دکونډ سیند په غاړه دسوري تیري سره مخامخ په یوه پانډ بانډې موقعیت درلوده او دسیند نه هغه غاړې دسوري تیره کې دحکومت ټانګونه ولاړ و نومونږ ورته وویل چې بیرغ ښکته کړه ځکه هغه خوا دحکومت ټانګونه او قواوې دې که دابیرغ وويني نو ستا کلا به په توپونو وولي خو عبدالغفار او ورونوې چې پاک احساسات درلودل

دواقيتونو په بهير کې

اودې ته حاضر و چې د اسلام په خاطر هر ډول مالي او ځاني قرباني ورکړي ، بيرغ يې ښکته نه کړ او وې ويل : ((که د اسلام په نامه زمونږ کلا په توپونو ولرېږي دازمونږ لپاره افتخار دی .))

په دې کې هېڅ دښکځي ځای نشته چې دجهاد په لومړي کلونوکې چې بهرنۍ مرستې کمې اويا بيخي نه وې او دتنظيمونوترمنځ اختلافات او رقابتونه په کومو سيمو کې نه وو ، ولس ډېر پاک احساسات درلودل او د مجاهدينوسره يې هر ډول مادي او ځاني کمکونه کول خو متأسفانه چې کله ديابلو تنظيمونو سلسله دهبواد سيموته ورسېدله نو د ولس د پاکو احساساتو نه يې سؤ استفاده وکړه او زيات ولس دهمدغه تنظيمونو او قومندانانو دظلم او حتی غير انساني حرکاتو په وجه وځپل شول ، مهاجر شول اويا مجبور شول چې بېرته دخلق رژيم سره همکاري وکړي .

د چمباري په کلي کې د ولس دلیدني څخه وروسته مونږ شپه دمنگوال کلي ته يوړه او پلار مې هلته دځان سره پټ دا تصميم نيولی و چې سبا يعني دجمعي دورځې لمونځ به دکونږ په کلي کې کوي . دکونږ کلی چې دکونږ ولايت او دخاص کونږ نوم دهمدغه کلي نه اخیستل شوی دخاص کونږ د ولسوالۍ په مرکزي حصه کې واقع دی چې دولسوالی دمرکز نه تقريباً شل دقيقې دپنومزل په اندازه لرې پروت دی .

پلار مې دچمباري دکلي يوشمېر هلکانو ته وويل چې دشپې له پلوه به دمنگوال کلي ته راشي کله چې راټول شولو نو پلارمې دمنگوال دچمباري دکلي مجاهدينوته وويل چې مونږ نه شوکولای په حکومتي اويافوځي چوڼۍ باندې حمله وکړو ځکه چې مونږ درندې وسلې نه لرو نو د دې لپاره چې دغه سيمه دحکومت د تسلط نه ووځي نو بايد چې په ناڅاپي توگه دکونږ کلي ته لاړ شو او هلته سبا په جامع جومات کې دجمعي لمونځ وکړو او له خلکو سره خبرې وکړو ، دشپې له خوا زيادتره کسانو دتگ وعده وکړه خو سباته چې مونږ حرکت کا وه يواځې څلور نفره

دواقيتونو په بهير كې

دمنگوال دكلي اوڅلورتنه دچمياري دكلي نه دې ته حاضر شول چې مونږ سره لاړ شي چې زمونږ په شمول ټول تعداد پنځلس كسوته ورسېده ، دمنگوال دكلي نه مونږ سره بازشيخ ، ملامحمد رحمان ، حاجي گلېت خان اوفتوخان وو او دچمياري دكلي نه شيرافضل دشېر محمد خان زوى ، عبدالغفار دفيض ملك زوى سيد محمد دخير محمد زوى ، طاؤس د دواجان ملك زوى اوهاشم دصاحب جان زوى وو مونږ اوه كسه پلار مې ، زماورور سلطان محمود ، ميازرين ، امير جان ماما دچنچن دوه كسه گجر اوزه شامل وو .

پلار مې دقومندان غازي محمد اوظاهر خان گروپونو ته هم خبرولېره چې دجمعي دلمانځه لپاره بايد دكونړ كلي جامع جومات ته راشي خو هغوى رانغلل ، مونږ چې دكونړ كلي ته نږدې شولو دباران څاخكي هم پيل شو ل اولاره كې بازشيخ چې سپين ږيرى و را وغورځېده اولاس يې خور شو خو سره له دې يې هم دخپل همت نه كار واخيسته او په دغه ورځ تر اخره پورې له مونږ سره و .

پلار مې وويل چې مخكې له دې چې جومات ته لاړشو بايد دكونړ دكلي يوتن مهم مشر او سپين ږيرى حاجي محمد جان كورته لاړشو هم به هلته دلمانځه لپاره او دسونه وكړو او هم به هغه دخپل راتگ نه خبركړو چې مونږ غواړو چې په جامع جومات كې لمونځ وكړو .

حاجي محمد جان دخاص كونړ دولسوالى مشهور او باتجربه مشر و چې دوه دورې دخاص كونړ له ولسوالى په ولسي جرگه كې وكيل هم و .

كله چې دحاجي محمد جان ديري ته ورسېدو نو باران لږ زيات شوى و او په دېره كې څوك نه و نو پلار مې راته وويل چې دهغه دكلا ور وټكوه ، كله چې ما د دروازې ور ټكوه نو حاجي محمد دلمانځه لپاره درا وتلو په حال كې و پخپله را ووته او څنگه چې يې په پلار مې سترگې ولږېدې ، هك پك شو چې څنگه مونږ په رڼاورځ كلي ته اوخاصتاً دهغه كورته

دواقيتونو په بهير کې

راغلي يو په داسې حال کې چې حکومت په ولسوالۍ کې عام وټام تسلط لري .

دستري مشي نه وروسته پلار مې سمدستي حاجي محمد ته وويل چې مونږ راغلي يو چې دجمعې لمونځ په شريکه جومات کې وکړو او د سپين ږيرو او مشرانو سره غواړم چې څه خبرې وکړم نو صرف اوبه راوړه چې اودسونه وکړو ، دکونړ کلی دوه جوماتونه لري چې يوه يې چاره کي جومات اوبله ته صيب جم جومات وايي ، د اودس کولونه وروسته حاجي محمد جان وويل چې څنگه ورځ باراني ده نوټول خلک په يوه جومات کې نه ځايږي نو تاسې دصيب جم جومات ته لاړشئ او زه به دچارکي جومات ته لاړشم ، دلمانځه نه وروسته به زه دهغه جومات خلک هم دصيب جم جومات ته راوړم او هلته به خبرې وکړو ، کله چې مونږ دصيب جم جومات ته ورسېدو دجمعه دورځې لومړني سنت مخ په خلاصېدو و نو پلارمې مونږ ته امر وکړ چې تاسې ټول بيرون پاتې شئ او يو يو کس جدا بيرون په کوڅوکې و دريړئ زه پخپله د جومات په برنډه کې مؤظف شولم تر څو دحکومت طرفداران پر مونږ ناڅاپي حمله ونه کړي .

پلار مې يواځې جومات ته د ننه ورننوت او ځان يې لومړي صف ته ورسوه . مخکې له دې چې ملاامام (چې ملاباتور يې ورته وايه) خطبې ته اوچت شي نو پلار مې په لوډسپيکر کې خلکو ته وويل چې د لمانځه نه وروسته هېڅوک بايد دخپل ځای نه ونه خوڅږي چې زه له تاسو سره خبرې لرم . دلمانځه نه وروسته دچاره کي دجومات خلک هم دلته راځي . دجهاد په دې وخت کې زمونږ سره مهمه وسله وړوکی لوډسپيکر و چې هغه به هميشه زما دپلار سره و او يوه تمانچه به يې په غاړه اچولې وه او مونږ ټولو سره دږيو او شلخي توپکونو څخه پرته بل څه نه وو .

دواقعیتونو په بهیر کې

دلودسپیکر د اواز اورېدوسره په جومات کې ټول خلک آرام شول تابه ویل چې ساه په کې نه شته دی. دجومات دمخې صف سپین بریو غوښتل چې دپلار سره مې ستړي مشي وکړي نوپلارمې وویل چې دستاسو ټولو په نمایندګي به دملاصیب او شیخ علي رضا چې هغه هم دکونړ دکلي مهم سپین بریو وو ستړي مشي وکړم ، پلار مې راته وروسته وویل چې د دې دوه کسوسره مې ځکه ستړي مشي وکړه چې څوک مې دستړي مشي په وخت کې ونه نیسي ځکه چې زمونږ دنفرو تعداد ډېرکم وو.

دجمعي دلمانځه نه وروسته دچاره کي دجومات خلک هم د حاجي محمد جان په شمول دصیب جم جومات ته راغلل او دخلکو دځای په ځای کېدونه وروسته زما پلار ودرېد او لنډې خبرې یې وکړې چې دمهمو ټکويادونه یې دلته ضروري بولم. وروسته له حمد او ثنا نه یې دکونړ خلکوته وویل چې تاسې ټول ماپېژنئ چې دچازوی او دکوم ځای یم او پخوامې څه دنده درلوده . تاسې وگورئ چې دمونږ سره نه انگرېزان شته اونه امریکایان . دا چې خلقیان تبلیغ کوي چې مونږ سره انگرېزان یاامریکایان دي ، او یا دهغوی په لمسونه مونږ هجرت کړی دی دا سهې نه ده . ما مخکې له تاسې سره اړیکې نیولې وې خوتاسې اول ویل چې د اوږي فصلونه واخلو نوبیا به هجرت او جهاد کوو ، نو اوږی هم تېر شو ، بیا مو ویل چې دمني درمندونه واخلو نوبیا به هجرت کوو ، دمني د درمندو داخستلو نه وروسته مو ویل چې اوس ژمی دی ، یخني ده او سخته ده چې خپل کورونه پرېږدو او مهاجرشوو. په همدې نن او سباکې یونیم کال تېر شو او اوس روسان مستقیماً افغانستان ته داخل شوي دي . اوس هېڅ بهانه نه ده پاتې غیر له دې چې په شریکه راپاڅېږو او دخلق دحکومت سره خپل روابط قطع کړو ، حکومت زمونږ او تاسې نه جوړ شوی دی که مونږ ونه غواړو نو نه حکومت څه کولای شي او نه روسان .

دواقيتونو په بهير کې

پلار مې وويل چې ماته چا په لاره کې وويل چې په کوم قوت ته په رڼا ورځ دکونډ منځ ته ځي نوماورته وويل چې لومړی خو ما دکونډ دخلکو سره هېڅ داسې بد نه دي کړي چې زه ووېرېم .

دويم داچې مونږ په حقه لار روان يوو او الله تعالی (جل جلاله) وايي چې ((لاتحزن ان الله معنا)) يعني څوک چې دخداى په لار ځي دهغوى سره الله تعالی مرسته کوي او الله تعالی وايي چې تاسې دهېچا څخه مه ويريږئ او زه له تاسې سره يم .

درېم داچې په مادي لحاظ هم دماسره داسې قوت شته دى که زه يوېم درواچوم نو تاسې يوهم د دغه ځای نه وتلى نه شئ . دپلار په جيب کې مې يوگرنيت و نو خلکو وروسته ويل چې کله پلار مې جيب ته لاس کړ نو هغه کسان چې کړکيو ته ناست وو نوپه دې سوچ کې شول چې څرنگه وتبستي .

زما دپلار دخبرو نه وروسته حاجي محمد جان چې دپلار نه مې ډېر مشر و ، د خلکو په نمايندگي اوچت شو او وې ويل : سيد محمود جانه! ستاسې په جهاد کې هېڅ شک او شبه نه شته ده ، مونږ غير له دې چې په خپل بې غيړتې او بې همټې باندي اعتراف وکړو بل څه دليل نه شته دى . اوس چې ته څه وايي مونږ به هغه منو .

پلار مې ورته وويل چې زما فيصله داده چې پس له دې خپل اولادونه او ورونه منع کړئ چې دخلقي رژيم او روسانو سره همکاري ونه کړي ، عسکر ورنه کړئ او څوک چې مليشه دي هغه بايد دحکومت نه را ووځي ، ماليه بايد ورنه کړي . ټولو دا ومنله او دغرمې ډوډۍ لپاره محمدنور کشميري (پاټيکوټ) چې دجومات سره نږدې يې کور و ، وبللو او هلته مو ډوډۍ وخوړه . دمحمدنور کشميري زوى مسافر خان په وروسته کلونوکې دحکمتيار د اسلامي حزب ديوې ډلې له خوا چې ملک محمد جان يې مشري کوله ووژل شو ځکه چې هغه پيسه دار و اودوى غوښتل

دواقيتونو په بهير کې

چې پيسې ترې واخلي . ملك محمد جان او دهغه زوی میراغانجان هم څه وخت وروسته دحکمتيار ديوي بلې ډلې چې معلم محمد امين يې مشري کوله ووژل شول همدا رنگه معلم محمد امين دکونړ دسنة خيلو يو تن مشر حاجي امان خان ورو يې مسافر خان او دمسافر زوی ظاهر خان يو ځای ووژل.

وروسته کلونو کې معلم محمد امين ډېر نور بې گناه کسان هم ووژل چې په هغې کې دکلي گرام دکلي مدير رستم ،عزيزالله ملك ،ماهر استاد او دهغه ورور قاري عبد الوهاب سوزان شامل دی. استادماهر او قاري عبدالوهاب سوزان دکونړ ډېر مشهور عالم مولوي عبدالحنان زامن وو خو دحزبي او وهابي ډلوسره يې عقيدوي مخالفت درلوده نوځکه يې دوی ووژل چې د دوی او داسې نورو وژنو په اساس دمجاهدينود ډلونه دخلکوکرکه پيدا شوله . مولوي ماهر په اتم او نهم ټولگيو کې زمونږ استاد وو چې ډير حليم انسان وو شاعري يې کوله او دچپي ډلو هم سخت مخالف وو خپلې خبرې ته راگرځو، دغرمې د ډوډۍ نه وروسته پلار مې وويل چې : اوس بايد بېرته دمنگوال کلي ته لاړشو چې گوندې دحکومت قواوې په مونږ دلته حمله ونه کړي ځکه چې دکونړ دکلي او د عسکري کنډک تر منځ تقريباً شل دقيقې دپنبو مزل فاصله ده وروسته مونږ ته دحکومت د داخل نه کسانووويل چې حکومت خوځلي دانيت وکړ چې په مونږ باندې حمله وکړي خو بېرته به هغوی دحملې کولونه منصرف شول او داسې فکر يې کاوه چې دوی دلته راغلي خامخا په څه قوت راغلي او که مونږ پرې حمله وکړو نوکېدای شي چې مونږ ته زيات تلفات ورسيرې ځکه چې دلبنکر په لومړي شپوکې چې مخکې ماياډونه کړي وه مليشه ووته پوره زيان رسېدلی وو او هغه تجربه د دوی په فکر کې وه .

دواقيتونو په بهير کې

هماغه ووچې دکونړ دکلي نه دغره غاړې يوکلي ته چې دکنډرو غاړه ورته وايي لارو ترڅو قومندان غازي محمداو ظاهر خان پيدا کړو چې ولې دوی جومات ته را نغلل قومندان غازي محمد موهلته پيدا کړ څرنگه چې هغه مې دپلار ډېر نژدې ملگری و نو دپلار په ليدو مې سمدستي زما پلار ته وويل چې حکومت ستادنيولو لپاره پنځه لکه افغاني څپرې کړې اوته په کوم جرئت دکونړ کلي ته لاړې، پلار مې په ځواب کې ورته وويل چې مونږ جهاد ته راغلي يو اوباید د خلکوسره وغږېږو ځکه دمونږ سره داسې وسلې نشته دي چې په حکومت حمله وکړو نو زمونږ قوت همدا خلک دي او پلار مې دقومندان غازي محمد سره توپي وکړې چې استاد رباني ماته لس لکه روپۍ راکړې چې حاکم ژوندی ونيسم، دا دشکست خبرې مه کوه .

شپه مو په همدغه کلي کې دمحمد اسرار مياسره وکړه اويوشمېر مجاهدين دسيف الرحمن کورته لاړو ، او سهار بيرته غرته وختلو ترڅو دولي او څپرې دسيمو دولس سره خبرې وکړو، هغوی ټول دې ته تيار وو چې دحکومت پر ضد مسلحانه جهاد ته دوام ورکړي .د دوشنبې په ورځ دشپې له خوا تقريباً سل کسه دکنډوالی، برچنچن ، کوز څپرې او ولي دکليونه دې ته تيار شول چې دخاص کونړ په عسکري کنډک باندي حمله وکړي او مونږ ته داسې راپور راغلی وو چې په کنډک کې نفر ډېر کم دي او د حملې کولو سره به ټول تسليم شي ځکه په دغه وخت کې دپرچم ډله دببرک کارمل په مشرۍ په قدرت کې ده او اکثریت خلقيانو دحکومت سره همکاري نه کوله .

دشپې له خوا دخاص کونړ سره نږدې په يوه ډاگ کې چې ورسک ورته وايي راتول شولو قومندان غازي محمد په دې فکر وو چې حمله بايد نن شپه وځنډوو ترڅو دکنډک له منځ څخه دقيق معلومات تر لاسه کړو ، څرنگه چې دقومندان غازي محمدرور گل عباس چې پرچمي و او

دواقيتونو په بهير کې

مخکې يې د مجاهدينوسره فعاليت کاوه خو کله چې د روسانو د راتگ نه وروسته خلقيانونه قدرت پرچميانونه انتقال شو نو دی بېرته حکومت ته لاړ او دکونړ ولايت د ولايتي کميټې منشي شو ، نو دپلار مې په قومندان غازي محمد دا اشتباه راغله چې گوندې دهغه سره دتماس په نتيجه کې دغه حمله شاته اچوي او په دې توگه د پلار مې او قومندان غازي محمد ترمنځ اختلاف دنظر پيداشو او قومندان غازي محمد دهماغه ځای نه دخپلو کسانو سره پېښور ته لاړ ، که څه هم دا اشتباه سهې نه وه خو په دغه شپه زمونږ حمله خرابه شوله .

پلار مې زه هم پېښور ته وليرلم چې که اسلامي جمعيت تنظيم مونږ سره څه کمک کوي چې ياوسلې راکړي اويا پيسې نو همدا يې وخت دی چې مونږ د خلکوپه منځ کې فعاليت وکړو خو متأسفانه چې اسلامي جمعيت تنظيم مونږ ته هېڅ رانه کړل .

پلار مې دوه اوونۍ نورې هم په خاص کونړ کې تېرې کړې او يوزيات شمېر مليشه او حکومتي کسان د حکومت نه را وتښتېدل اوخپلې وسلې يې راوړې خو پلار مې د دوی نه وسلې وا نه خيستلې او دوی ته يې وويل چې همدا تاسې مجاهدين ياستی ځکه مجاهدين خو د کوم بل ځای څخه نه راځي ، په دې ډول دخاص کونړ دولسوآلۍ نيمايي برخه دحکومت دتسلط يواځې دخبرو اترو او دخلکو سره دتفاهم په نتيجه کې ازاده شوله بې له دې چې جگړه وشي او يا په کې څوک ووژل شي .

دخاص کونړ د دغې سيمې د ازادېدو نه وروسته دمنگوال کلي دمجاهدينو دتگ او راتگ لپاره يوه ترانزيتي لار شوله او آن تر کامې تر پله پورې ټوله دغه سيمه يعنې دکونړ سيندټوله سهيلي غاړه دحکومت د تسلط نه ووتله ، هره ورځ به د دره نور ، تگاب ، لغمان او حتی دپنجشېر او شمالي ولايتونوپه سل گونو مجاهدين او مهاجرين د دغه لارې نه خپلو سنگرونو او يا پېښور تلل راتلل ، مخکې له دې به دوی دچترال او نورستان له

دواقيتونو په بهير كې

لارې تقريباً په درې اونيو كې دغه لاره ووهله خو دمنگوال له لارې يې دوه ورځې نيولې . دخاص كونړ خلكوهم دغه مجاهدينو او مهاجرينوته تر خپل وس پورې اوبه اوخواپه وركول اودلارې رهنمايي به يې كوله دكونړ دسيند نه دپورې وتلو په هكله به حاجي يوسف الدين دكاشكوت په سيمه كې د دوى سره مرسته كوله او دې مجاهدينو اومهاجرينوته به يې جالې اونور سهوليتونه برابرول .

يولسم څپرکى

د وحدت المسلمین گوندونو جوړېدل:

د ۱۳۵۹ کال دورې په میاشت کې مې پلار پېښورته راغی تر څو دخپلې سیمې دمشکلاتو په هکله د اسلامي جمعیت دتنظیم مشر استاد رباني سره وگوري خو استاد رباني زما پلار ته يواځې ۲۵۰ گټې مختلف النوع کارتوس (۲۵۰۰ دانې) اوڅه پیسې دسفریه او کرایې لپاره حواله کړې او وې ویل چې نور کمکونه نه شته او امید شته دی چې مونږ زیات کمکونه ترلاسه کړو نوبیا به خامخادخاص کونړ دولسوالی سهم په کې وي . زمونږ دټول دجهاد په دور کې دا یواځنی کمک وو چې مونږ دتنظیمونونه ترلاسه کړ ځکه چې مخکې له دې پنځوس گټې کارتوس اسلامي حزب

دواقيتونو په بهير کې

ورکړي و خو هغه دملاصحاء سره پاتې شول ، د دې کارتوسو دلاس ته واورلو څخه وروسته مې پلار يوځل بيا خاص کونډ ته لاړ .

د يادونې وړده چې مخکې پلارمې له دې نه خاص کونډ ته لاړشي يوه ورځ داسلامي جمعيت د دفتر مالي څانگې ته دپېښور په دين بهار کې روان و چې خپلو مجاهدينو ته دلارې خرڅ اوکرايه واخلي، تصادفاً دچرگانوچوک سره چې اوس دپادشاه خان دچوک په نامه ياديږي ، شهدعزيز الرحمن الفت په مخه راغی چې وروسته دستري مشي نه مي پلار ترې پوښتنه وکړه چې څه وخت راغلی يې اوچېرته يې؟

عزيزالرحمن الفت سمدستي دپېښورپه مشرانوباندې انتقادونه پيل کړل، او ددوئ دخود خواهی او بې تفاوتې نه زيات مايوسه و. نو پلارته مې وويل چې دخالص دتنظيم سره کارکوم خو پاسپورتونه مې تيار کړي اودخپلو ماشومانو سره بهر ته ځم . پلار مې ورته وويل چې داسمه نه ده چې ټول پوه شخصيتونه بهر ته لاړ شي نوداجهاد په چاکوئ ، خدای بښلی عزيزالرحمن الفت وويل : چې څه وکړو ؟ پلارمې ورته وويل چې ډېر نور دوستان اوپوه کسان مهاجرشوي دي بايد دهغوئ سره سلا مشوره وکړو او په شريکه به يو تصميم ونيسوو .

د دغه لږ وخبرو نه وروسته الفت مې پلار ته خپله داوسېدو پته ورکړه او وعده يې سره کېښوده چې وبه گورو . بله ورځ چې دقيق تاريخ مې په يادنه دی د عزيزالرحمن الفت کورته چې په کوز تهکال کې دپيمان اتحاد اسلامي دفتر ترڅنگ و، ورغلو . عزيز الرحمن الفت بهر ته دخپل تگ نه تېر شوی وو او ويل يې چې ځانته به نوی حزب جوړ کړو او پلارته مې دمشر الفت صيب (گل پاچالفت) دا لاندې شعر ووايه :

نه دي بد تمام گلچي او دراني

نه ازبک نه هزاره نه ترکمني

نه ښه دي اونه بد تمام ولسونه

د واقعیتونو په بهیر کې

د دې قانون مستثنی دي لغماني
نو عزیزالرحمن الفت په توقو کې وویل چې لغماني یا ټول ښه دي او
یا ټول بد خو زیاته یې کړه چې دا د پېښور تنظیمونه ټول بد دي ، پلار مې
ورته وویل چې زه یوځلي خاص کونړ ته ځم چې بېرته راغلو بیا به
دوستانو او ملگرو سره مشوره وکړو چې څه وکړو .

څرنگه چې عزیزالرحمن الفت نهایت پاک احساس درلوده خو د دې سره
ډېر تند او سر تنبه انسان وو او دهېچا مشورې ته یې غوږ نه نیوه نو
هماغه وو چې د انتقام اسلامي په نامه تنظیم یې اعلان کړ . کله چې مې
پلار د کونړ نه بېرته راغی نو الفت ته وویل چې ډېر ژر دې حرکت وکړ ،
په دومره منډه څه نه کېږي . عزیزالرحمن الفت مې پلار ته وویل چې زه
څومره تندیم ، ته هماغومره سست یې . په هر حال پلار مې د الفت
صیب سره یواځې د دوستي اړیکې درلودې خو په تنظیم کې یې ورسره
برخه وانه خیسته ځکه اکثریت د پلار دوستان مې دې ته چمتونه وو چې
د عزیزالرحمن الفت تر مشري لاندې کار وکړي .

د ۱۳۵۹ هـ ش کال په اوږدو کې مې پلار د یو شمېر دوستانو سره لکه
رحمت شاه خان دلاور ، د غازي عجب خان افریدي د لور له پلوه لمسی
و ، حاجي سيف الدين خان دکوز کونړ ، قاضي میرزمان دنورگل ، قاضي
محمدالله انصاري دبلخ ولایت ، محمدغازي چوپان دکونړ داسمار
، مولانا قیام الدین کشاف دلغمان ، قومندان عبدالرؤف خان ساپی دتکاب
او همداسې یوشمېر نور سره راټول شول او په دې نظر وو چې د دې
تنظیمونو ترمنځ اتحاد امکان نه لري نو ښه به داوي چې خپله ډله یا حزب
جوړ کړو . بلاخره د ډېرو مشورو نه وروسته یې د وحدت المسلمین
افغانستان په نامه حزب جوړ کړ چې د دې تنظیم د مرامنامې مسوده د
مولانا قیام الدین کشاف له خوا ولیکل شوه چې رحمت شاه خان دلاور د
دې تنظیم دمشر په توگه ، حاجي سيف الدين خان دمرستیال په توگه ، پلار

د واقعیتونو په بهیر کې

مې دمنشي او اداري چارو دمسؤل په توگه ،مولاناقيام الدين كشاف دفرهنگي چارو د مسؤل په توگه ، قاضي محمدالله انصاري د مهاجرينو دچارو دمسؤل په توگه وټاكل شول . دغه نوي تنظيم د پېښور دصدر په انټرنیشنل هوټل کې په داسې حال کې تشكيل شو چې دافغانستان دېلابېلو سيمونه يوشمېر زيات قومندانان او قومي مشرانوپکې گډون کړی وو . د وحدت المسلمین ټول مصارف د رحمت شاه خان له خوا ورکول کېدل او دپېښور د صدر سره نږدې په درېيم نمبر گلبرگ سيمه کې يې دوه حويلي د دفترونو لپاره نيولې وې .

خرنگه چې اکثريت قومي مشران او سپين ږيري دتنظيمونونه مايوسه وو نو هره ورځ به په لس گونو کسان د فتر ته راتلل او دوحدت المسلمین دحزب دعصويت کارتونه به يې اخيستل ، که څه هم د وحدت المسلمین ټول غړي ، تجربه کار اوبانفوذ قومي مشران وو او د دې وسه يې درلوده چې زيات د قومي او ملي مفکورې کسان راتول کړل خو متأسفانه چې دوی دسياسي لوبو کافي تجربه نه درلوده اوهماغه وو چې دوی ونه کړای شول چې فوځي يا غير فوځي مرستې جلب کړي . يوبل لامل چې په پېښور کې قومي مشرانو نه شول کولای چې زيات نفوذ پيدا کړي هغه دپاکستان حکومت ووچې نه يې غوښتل چې يو قومي حرکت تقويه شي ځکه قومي مشران تل د افغانستان ملي منافع دتنظيمي گټوڅخه اوچتې شمېري او هر څه يې په ډاگه دي .

د ۱۳۵۹ هـ ش کال ترمني پورې په پېښور کې دپارتیو شمېر تقريباً يوسل او شلوته رسېدلی وو او هره ورځ به ديو نوي تنظيم نوم اورېدل کېده چې البته د دومره ډلوموجوديت هم صحيح کار نه وو چې بالاخره د ۱۳۵۹ هـ ش کال په اخرو کې يوه ورځ افغان کمشنر چې شيخ عبدالله نومېده دټولو تنظيمونو استازي راوغوښتل او دوی ته يې اعلان وکړ چې خپل دفترونه بايد ټول وټړئ او دپاکستان حکومت يواځې اووه حزبونه په

دواقعتونو په بهير کې

رسميت پېژني او که تاسې غواړئ نو ددې اووه ډلوو څخه يوې ډلې سره يوځای شئ. دغه اووه ډلې په لاندې ډول دي:

دملي نجات جبهه، دحضرت صبغت الله مجددي په مشرۍ، حزب اسلامي، دگلبدین حکمتيار په مشرۍ، اسلامي حزب دمولوجي خالص په مشرۍ، داسلامي انقلاب دحرکت تنظيم دمولوجي محمديني په مشري، اسلامي اتحاد د استاد عبدالرب رسول سياف په مشري، اسلامي جمعيت داستاد برهان الدين رباني په مشري، او ملي اسلامي حزب دپيرسيد احمد گيلاني په مشري.

دپاکستان د دې فيصلې نه وروسته ټولو تنظيمونو خپل دفترونه وتړل او چاچې غوښتل فعاليت وکړي پورته اووه تنظيمونو يو له بل سره يوځای شوي وو. د ۱۹۸۳ کال په اوږو کې بيا د مهاجرو دکمپونو نه يو لوي حرکت پيل شو چې دپېښور او تنظيمونه بايد سره يوځای شي او اتحاد وکړي. دغه حرکت لومړي دناصرباغ دکمپ نه پيل شو چې دچپرهارملک نظير(۱) يي مشري کوله اود کچه گړي دکمپ نه پلاري ديوشمير نورو سپين ږيرو سره لکه سيدخان ملک دلوگر، ملک محمود دچپرهار، دکامه دغوريزو ملاصيب اوداسي نورو کوله اودکچه گړي په کمپ کې پوره لويه غونډه چې تقريباً تعداد يي دري زره کسوته رسیده او دصوبه سرحد دمهاجرينو دټولو کمپونواستازيو په کې برخه درلوده جوړه کړه. داغونډي چې څومياشتي يي دوام وکړ دپېښور په شاهي باغ اووزيرباغ کې جوړيدې او هرورځ به ډيرکسان هلته راټوليدل او مشرانوبه په خپل نوبت داتحاد او وحدت به باره کې خبرې کولې چې بالاخره اخرنی غونډه دپېښور په اشرفيه مدرسه کې وشوله چې مولوي محمد نبي محمدي، استاد رباني، مولوي خالص، پيرسيد احمد گيلاني، حضرت صاحب صبغت الله مجددي او حکمتيار هم پکې برخه درلوده. دمهاجرينو يو تن نماينده چې قاضي عمرنومیده او دشينوارو اوسيدونکی

دواقيتونو په بهير کې

وو د ې مشرانوته وويل که تاسې اتحاد ونه کړئ نو تاسې هريو به مور ته دبیرک کارمل حيثيت و لرئ .

مولوي محمد نبي محمدي وويل چې مور دافغانستان لپاره دمجاهدينوداتحاد په نامه اتحاد کړې دی تاسې ته اطمینان درکوو .
۱ - ملک نظير اوس دننگرهار ولايت اداري ريس دی .

خوبيا دغه اتحاد په دوه حصوتقسيم شو چې يوته يي اوه گوني اتحاد يا (هفت گانه) اوبل ته يي درې گوني اتحاد يا (سه گانه) وايه .

په درې گوني اتحاد کې چې ميانه روې ډلې د ملي نجات جبهه ، داسلامي انقلاب حرکت اود ملي اسلامي محاذ تنظيمونه شامل وچې دچارسدې هلې سره يي نږدې دفتر درلوده خو هيڅوک ددې اتحاد سره په نامه نه و اوپه شريکه يي درهبري شورا درلوده.

۱ - مولوي محمد مير دحضرت صيب صبغت الله مجددي مرستيال و خوددغه اتحاد دجوړيدو په وخت دحضرت صيب نه جدا شو او د جبهه نجات ملي په نامه يي اوه گوني که دخانگړي حزب په توگه ومنل شو .

۲ - مولوي نصرالله منصور هم دحرکت انقلاب اسلامي معاون و خوپه همدغه نامه يي بل تنظيم جوړ ده دمولوي محمد نبي ډله نه ووته او اوه گوني اتحاد دخانگړي گونه په توگه ومانه .

دواقيتونو په بهير کې

۳ - مولوي سوذن هم دمولوي محمد نبي دجدا شو او اوه گوني اتحاد هغه هم دځانگړي گوند په نامه ومانه

داوه گوني اتحاد مشري استاد سياف کوله چې په هغه کې دخالص اسلامي حزب ، استاد سياف اسلامي اتحاد ، دمولوي محمد مير(۱) په مشري دجبهه نجات ملي ډله . دحکمتيار اسلامي حزب ، اسلامي جمعيت استاد برهان الدين رباني په مشري داسلامي انقلاب دحرکت تنظيم دمولوي نصرالله (۲)منصور په مشري او داسلامي انقلاب دحرکت تنظيم دمولوي مؤذن(۳) په مشري ډلې شاملې وې . دې اتحادونو هم عملي جنبه نه درلوده اوهر يوه جد افعاليت کاوه . څرنگه چې اوه گوني اتحادته هرگوند لس لس کسه داجرايه شورا لپاره وړاندې کړي وو نو لوی گروپونه لکه داسلامي جمعيت ، حکمتيار او خالص اسلامي حزبونه پرې خوشحاله نه و ځکه استاد سياف سره چې زياتي پيسي وي نو دشورا هرغړي ته يي يو موټر اوسل زره کلدارې ورکړې وې اود هغوی رايې دمشري لپار اخستي وه خو استاد سياف تراخه پوري دافغانستان لپاره داسلامي اتحاد نوم ټينگ کړي و او تراوسه په همدغه نامه فعاليت کوي .

دواقعیتونو په بهیر کې

دولسم څپرکی

د کچه گړۍ په کمپ کې ژوند :

د ۱۳۶۰ هـ ش کال دجوزا په میاشت کې چې ډېره سخته گرمي هم وه پلارمې یوشمېر ملگرو سره تصمیم ونیوه، چې دپېښور په ښار کې دحوبلیو کرایه مخ په اوچتېدو ده نو باید دکچه گړۍ کمپ ته چې تازه دپېښور او جمرود ترمنځ په عمومي سړک جوړ شوی و، ووځو او هلته دیره شو .

هماغه وو چې مونږ دکامه والو دجومات سره نږدې یې تقریباً له یوجریب ځمکې نه دیوال چاپېر کړ او دوه څیمې مو په هغې کې ووهلې په همدغه کال زمونږ اقتصادي وضع هم ورځ په ورځ مخ په خرابېدو وه ځکه د اسلامي جمعیت دمهاجرینو دفتر زمونږ راشن پاسونه بې درکه کړي وو او مونږ ته دپاکستان کمشنري خوراکي مواد لکه چې نورو مهاجرینو ته ورکول بند کړل . د اسلامي جمعیت دتنظیم دلیل داوو چې دغه راشن پاسونه ددوئ دتنظیم له خوا جوړشوي او داچې مونږ دتنظیم سره اړیکې پرې کړي وې نومونږ ته بې راشن نه راکوه، حال داچې راشن دملگرو ملتو دمهاجرینو دعالی کمیشنری له خوا ورکول کېده خو توزیع او تقسیم یې د افغان کمشنري او تنظیمونو دمهاجرینو دکمیټوله لارې کېده . بالاخره پلارمې په افغان کمشنري کې د اسلامي جمعیت په مشر عریضه وکړه او افغان کمشنر چې گل نوازخان نومېده په مربوط کمپ باندې امر ولیکه چې زمونږ راشن پاسونه (دخوراکي موادو دتوزیع کوپون) پیداکړي . تصادفاً دکمپ آمر سلیم نومیده چې اصلاً دشونکرې و. په پېښور کې د ډېر پخوانه اوسپدلی او پلار یې په شاه ډنډ کې چیرمین یامشر و چې په شکر چیرمین یې شهرت درلوده . سلیم په اډوارډز کالج

دواقيتونو په بهير كې

كې دانگليسي ژبې په كورسونوكې زما هم صنفی و او زمونږ راشن پاسونه يې ډېر ژر پيداكړل چې زمونږ پرې پوره چاره وشوله .

دكچه گړی كمپ په ډاگيزه شاړه ځمكه كې پروت وو چې دشنې ونې او اوبو په كې هېڅ درك نه لريده خو دا چې داكمپ دپېښور ښار ته ډېر نژدې وو نو زياترو مهاجروته فرصت و چې دغربي لپاره هره ورځ دپېښور ښارته لاړشي نودكمپ دمهاجرو تعداد په ډېر لږ وخت كې تقريباً يولك نفرو ته ورسېد او دځای پيداكول پكې خوراگران شول .

د ۱۳۶۰ او ۱۳۶۱ هـ ش كلونو اوږي پر مونږ باندي ډېر سخت وو، ځكه اكثریت كورنيو سيوری نه درلود اونه يې په كافي اندازه پاكې اوبه درلودې اوحتی اكثرو مهاجرو دخپلوخيمونه ديوالونه هم نه و تاوكړي . بنځې اوماشومان به دپېښور په ټكنده غرمو او خاصتاً دجوزا دمياشتې په سختو تودو بادونوكې چې چې برهو به يې ورته ويله په خيموكې ناست واو نارينه به دكمپ په جوماتونوكې دلوبو تجيرونو لاندي كېناستل .دغه جوماتونه دناستې او ولاړې يواځيني مركزونه وو چې د مړي او ژوندي ټول مراسم به هماغلته ترسره كېدل . په دغو كلونوكې يو زيات شمېرماشومان دگرمی له امله جل ووهل او مړه شول .

مونږ وروسته په دغه لوی انگر كې يوه لويه خونه هم جوړه كړه ، تقريباً زمونږ دكور ديرش كسه غړي په دوه خيمو او يوه خونه كې اوسېدل .اوبه به مو د ذخيري نه چې ډگي به يې ورته ويله راوړلې . دغه ډگي به دسهار او ماښام له خوا د اوبو د ټانگونو په وسيله ډكېدلې ، هرې ډگي ته به په لس گونو كسان چې بنځې ، ماشومان اوسړي به په ليكه ولاړ وو ترڅو د ابو نوبت ورسپري .دبنځو او نارينو وختونه معلوم وو او كله كله به د ابو په سر سخت جنگونه هم كېدل .زمونږ لپاره هم د اوبو راوړل د ټولو نه سخت كار و او د ښوونځي دحاضري په شان بايد د اوبو راوړلو وخت په ياد وی كنه، نه دڅښلو لپاره د اوبو درك لريده او نه دبل څه لپاره. په

دواقعیتونو په بهیر کې

همدغه کال زمونږ دجومات پورې مربوطو کورنیو په لس گونوماشومان مړه شول چې زما یوه وړو کې خور او ورور هم دگرمی له امله جل ووهل او مړه شول .

د گرمي اوخولو له امله زما دمور سترگو دید پرېښود چې وروسته مو دواړه سترگې ورته عملیات کړې. هره ورځ به یوه یادوه جنازې یواځې زمونږ دجومات نه په هدېره کې ښخېدلې چې بالاخره دځایي خلکو لپاره دمهاجرو په هدېره باندې بندیز ولږول شو چې نور د دوی په هدېره کې مړي ښخ نه کړی ، دغه هدېره دکچه گړی اورگاډي دپټلی سره نږدې وه ، بیا مهاجرو وروسته دکچه گړی د ډاگ په شمالي برخه کې یوځای دهدیرې لپاره تعین کړ چې دکچه گړی دشهیدانو دهدیرې په نامه یادیده . په دغه هدېره کې لومړنی مړی دښوې د ولسوالۍ دگوریک دسیمې دشیرجان خور وه چې وروسته شیرجان هم جل وواوه اودگرمي له امله مړشو او دخپل خور ترڅنګ خاوروته وسپارل شو . دا هدېره مخ په پراخېدو وه ځکه هره ورځ به دپېښور دښارنه دمهاجرومړي همدلته راوړل کېدل ،زما شهیدورور سید سردار محمود او یوه ترور مې هم په همدغه هدېره کې خاوروته سپارل شوي دي . دکچه گړی په کمپ کې دقبرونوتیارول هم څه اسانه کار نه وو ځکه ځمکه ډاگیزه اوسخته وه اودیو قبردکېندولو لپاره شل پنځه ویشت کسان په کار وو. څرنګه چې په ابتداءکې دمهاجرو ترمنځ ورور گلوي او د اسلامي مینې جذبه زیاته وه نو چې دمړي اواز به وشو نو هر کور به یو یوتن سمدستي دقبرکېندولولپاره لږه ، همداشان به تر درې ورځو پورې دمړي کور ډوډی نه پخوله او ټولو به ډوډی په شریکه جومات کې خوړله او ښځوته یې به کور ته لږله .

دواقيتونو په بهير کې

په ټول کمپ کې په يوه جومات کې هم لوډسپيکر نه وو چې مونږ لومړی د کامه والو په جومات کې دلود سپيکر لپاره چانده (اعانه) واچوله اولومړی لوډسپيکر مو واخيسته .

دکامه والو جومات دوه کسه امامان درلودل چې دواړه ورونه وو او دکامې د ولسوالۍ اوسېدونکي وو ، يوه ته به يې مشر مولوي صيب وايه چې اصلي نوم يې مولوي گل احمد و او هم يې د غوريزو مولوي صيب په نامه شهرت درلود. غوريزي په کامه کې ديو کلي نوم دی او بل ته به يې کشرمولوي صيب وايه چې مولوي عبدالمحمد نومېده .

ما خپلو کشرانو ورونوته وويل چې د اوبو راوړل خورا نگران کار دی نو ښه به دا وي چې دکور په منځ کې يو کوهی وباسو ، په کچه گړی کې کوهی ده ۵۰-۴۰ مترو په خوا اوشا ژور والي کې اوبه ورکولې ،هماغه وو چې مونږ پخپله کوهی شروع کړ خو دشل متره ژور والي نه وروسته زمونږ پرې وسه نه کېدله نوپاتې موبياپه شپږ سوه روپيوباندي فني کسانوته په اجاره ورکړ .

په لومړي وخت کې په کور کې دکوهي درلودل هم يولوی نعمت وو خو بياهم دومره ژوروالي نه د اوبو راوېستل څه اسانه کار نه وو خصوصاً د ښخولپاره .ټول مهاجرين په دې فکر وو چې نن به افغانستان ازاديري او سبا که دچا اقتصادي وضعه ښه هم وه خو نه يې غوښتل چې ښه ځايونه جوړ کړي خو کله چې خبره اوردېدله نو هرچادخپل ضرورت په اساس هرکال يوه يادوه نوې کوټې جوړولې چې په وروستيو کلونوکې حتی زياتوخلکو پاڅه کورونه جوړ کړل د اوبو نلونه او حتی برق هم کچه گړی ته راوستل شو اود اکثر و مهاجرينو اقتصادي وضعه هم ښه شوله .

په ټول کمپ کې دوه صحي کلينیکونه چې Dispensary به يې ورته ويل موجود وو چې لومړی د سعودي عربستان د ((سره مياشت)) له خوا تمويلېدل ، دغه کلينیکونه هم په لويو تجيرونو کې ووچې هره ورځ به

دواقيتونو په بهير کې

ورته بنځې او ماشومان په لمر کې په ليکه ناست وو تر څو د ډاکټر دمعاينې نوبت ور ورسېږي نو چې کله به مريض گرمي وواهه نو مريضې به يې نوره هم سخته شوله ځکه هر ډاکټر دورځې د ۲۰۰-۳۰۰ پورې مريضان معاينه کول چې البته په طبي لحاظ دا معقول کار نه وو. اکثریت ډاکټران با تجربه هم نه وو او مريضانو ته به يې په لومړي ځل قوي مکروبي ضد (Anti-Biotic) ورکول. څرنگه چې دوايي وړيا ورکول کېده نو د ډاکټرانو هم پرې هېڅ زړه نه سوځېده او د مهاجر. په کور کې به د شربتونو او نورو دوايانو طاقچې ډکې وې وروسته د کلينيکونو لپاره پاڅه تعميرونه جوړ شول.

منظمې مدرسې او بنوونځي هم په کمپ کې جوړ شول، چې تعليمي معيار يې ډېر ټيټ وو او حتی بې سواده کسان هم پکې معلمان وو.

داخترونو لومونځونه به هم د کچه گڼي د شهيدانو هديره سره نږدې په ډاگ کې کيدل چې په زرگونو کسانو به په لمانځه کې برخه اخستله کله به چې دکوم ملک سياسي چارواکو د پاکستان اويا پېښور نه ليدنه کوله نو اکثر و به د کچه گڼي د کمپ د مهاجرينو نه هم ليدنه او کتنه کوله چې البته د مهاجرو سره ددوي کتنې به د پاکستان د افغان کمشنري له خوا تنظيم کيدلې. د شاه فهد او جنرال ضيا الحق نه نيولي د افغانستان لپاره د ملگرو ملتونو عمومي منشي د خاص استازي (Diego Cordorez) چې د ژنيو قرارداد منځگړتوب يې کاوه د کچه گڼي نه کتنه کړې ده. افغان کمشنري به هميشه کونښن کاوه چې د مهاجرو په نماينده گي داسې څوک خبرې وکړي چې د پاکستان د حکومت د پاليسي سره برابرې خبرې وې.

يو ځل جنرال ضيا الحق دخپلې کابينې سره پېښور ته راغلي و نو غوښتل يې چې د کچه گڼي د کمپ نه هم ليدنه وکړي خود څه مصروفيت په اساس پخپله راغلي او راجه ظفر الحق چې د اطلاعاتو او کلتور وزير و د کچه گڼي د کمپ ته راغی نو دخلکود غوښتنې په اساس د مهاجرو په

دواقيتونو په بهير کې

استازيتوب مې پلارخبرې وکړې او ورته يې وويل چې مور ته خوتاسي پناه راکړې مور ددې ستاينه کوو خو داڅنگه مسلمانې ده چې دبرق لپښه زموږ په سر تيرشوي او ډيره سخته گرمي هم ده او به هم نشته دي او مهاجروته برق نه ورکوي .

نوراجه ظفرالحق وعده وکړه چې کچه گړی مهاجرينو ته به دصوبه سرحد حکومت برق ورکوي هماغه ووچې څه موده وروسته دصوبه سرحد حکومت مهاجرينو ته هم برق ورکړ نو وروسته په هغې اکثريت مهاجرينو کوشش کو و چې پس له دي بايد زما پلار چې په کمپ کې دکونړ مديرصیب په نامه شهرت درلوده بايد بهرني ميلمنوته خبري وکړي .

د ۱۹۸۸ م کال داپريل په څوارلسمه چې دژنيو قرارداد چې په هغه کې د مهاجرينو او مجاهدينو نماينده گانو برخه نه درلوده او پاکستان زموږ نماينده گي کوله امضاشو ، نو ددغه قرارداد نه وروسته Diego Cordorez کچه گړي کمپ ته راغي چې دمهاجرينو سره وگوري. افغان کمشنري غوښتل چې يوتن داحمدزو مشر چې سيد خان ملک نومیده چې دکمشنري سره يې نږدي اړيکي درلودې وغږيري خودمهاجرينو په زيات اصرار دمهاجرو په نماينده گي زما پلار بايد خبرې وکړي اوهم مهاجرينو وويل که دکونړ مديرصیب ونه غږيري نو مور ټول بيرته کورونوته ځو .

پلارمې چې ديگو کوردويز ته په خبرو کې وويل چې مور دتانه مننه کوو چې افغانستان دمسله دحل لپاره دی ډيري منډې اوترپي ووھلي او دژنيو قرارداد مو امضا کړخو زموږ اعتراض دادي چې په دي فيصله کې دمهاجرو اومجاهدينو استاذو هيڅ برخه نه درلوده او داچې ته اوس دلته راغلي چې زموږ نظر وگوري زمونږ اعتراض دادی چې تاسې

دواقيتونو په بهير کې

ده ته بايد دقرارداد دامضاء نه دمخه دلته راغلي وي او زموږ نظر اوستونزو ته دي بايد غور نيولي وای . پلارمې زياته کړه چې دژنيو قرارداد زموږ مشکل حل کولای نه شي ځکه چې نه مهاجرين بيرته وطن ته ستيري شي . نه جنگ ودرولي شي او نه دکابل رژيم کې څه تغير راتلاى شي .

ديگو کوردويزما دپلار دخبرونه وروسته وويل چې ستا خبرې بيخي صحيح دي چې دژنيو قرارداد دامشکلات نه شي حل کولای خو چې مور دمجاهدينو مشرانو ، پاکستاني چارواکو او امريکايانو سره غبريدو نوتولو به همدا ويل چې که روسان دافغانستان نه ووځي نو مشکل ټول حل کيږي نو مور دا قرارداد دروسانو دوتلو لپاره کړي او هغوي به ووځي خو دافغانستان مشکلات به په خپل ځای پاتي وي مور په وروستيو کلونو کې وکتل چې دژنيو قرارداد په افغانستان کې خپل منځي جگړو (Civil War) ته زمينه مساعده کړه او دا قرارداد هم دبن دقرارداد په شان نيمگړي و چې تراوسه پوري مور په جگړو کې سوځو .

دکچه گړی کمپ سهيل پلوته داورگاډي دپټلي ترڅنگ يوه لويه دښته وه چې وروسته پکې حيات آباد جوړشو . په دغه دښته کې به مهاجرو زياد ترو شگي چنولي او هغه به يې په ټيکه دارانوچې دپېښورښار په گوت گوت کې آبادی کولي خرڅولي ددغه شگو چنول هم دپېښورپه ټکنده غرمو کې خوراگران کارو درحمان بابا داشعر دلته دپربڼه صدق کوه چې وايي :

په سبب دظالمانو حاکمانو
کور او گور اوپېښور درى واړه يودي

دواقيتونو په بهير کې

کله چې ما په ۱۹۸۴ م کال کې د کچه گوري په کمپ کې دامريکايي پروفيسر David Edwards سره تحقيق کاوه نو په کچه گوري کې تقريباً ۶۲ جوماتونه وو چې هريويي دقوم يا دافغانستان ديوي سيمي په نامه يايده او دافغانستان دمختلفو سيمو او په خاصه توگه دمشرقې دولياتو ډير مهم مشران اوپوه کسان په کچه گوري کمپ کې اوسيدل .

زمور دهيواد مشهورسندرغاړی عبدالرحمن (اور) هم په کچه گوري کې په يوه بل جومات کې د مؤذن دنده اجراکوله . يوه ورځي مي تري پوښتنه وکړه چې عبدالرحمن (اور) استاد څنگه دي مؤذني نيولي ده ؟ نوده وويل چې په ودونو کې په ساز اوسيل باندې بنديز دی او په بل کارزه نه پوهيرم نوغيرد اذان کولونه بله دنده راته نشته دی که په دی مې هم ملايان په کراره پيريدې نو هم به ښه وي دافغانستان يو بل مشهور هنرمند حضرت باز استاد هم دکامه والو په جومات کې اوسيده . يوه ورځ حضرت باز استاد دپيرسيد احمدگيلاني صفت وکړ نو حزبيانو چې دهغه مخالف وونو حضرت باز استاد ته يي وويل چې ته دپيرصيب صفت کوي گوري نه چې مور مهاجرين دلته په لمر کې سوځو و اوهغه په کبابيانو کې په خپل کورکې په سپي خيمه ودرولې اوهغه ته يي پکې چالان کړی دی . حضرت باز استاد ورته وويل چې گوره دهغه سره دسپي قدر هم شته دی خو ستاسي دحزببانو سره دانسانانو قدر هم نشته دی .

يوه ورځي داختر دلمانځه نه وروسته پلارمې دغوريزو مولوي صيب اويوشمير نور دکامه والو دجومات مشرانو سره بيرته کورونو ته يوځای راروان يو نو کتل موچې حضرت باز استاد په لاره کې ولاړ دی . نو غوريزو مولوي صيب وويل چې لږ وروشي چې حضرت باز خپل کورته ننوځي خو حضرت باز زمور په ورو تگ باندې پوه شو نو غبريې وکړ چې مولوي صيب زه تاسي ته ولاړيم او خامخا به دسهار چای دماسره څښئ

دواقيتونو په بهير کې

، مولوي صيب ته هم بله چاره پاتې نه وه چې بهانه وکړي نو پلارمې ورته وويل چې څه فرق کوي ځي چې چای ورسره وڅښو کله چې دحضرت باز په کورکي کيناستو نو دغوريزو مولوي صيب ته يې وويل چې زه پوه شوم تاسې مزل وروکړ او دادرته بدي ښکاري چې څنگه يو مولوي د ډم (هنرمند) کورته لار شي خو مولوي صيب! زما هيڅ گناه نشته دی ځکه چې گناه زما دپلار ده چې زه يې صحيح تربيه کړې نه يم . داچې زه سپري يم نو گوره زما يو ځوي مولوي دي او بل معلم . حضرت باز استاد او عبدالرحمن اور دواړه اوس په حق رسيدلي دي . حضرت باز استاد يو ورځې دحاجي سيف الدين خان سره توکې کولې چې گوره ستاسې دمجاهدينو عجيبه غوندي کاردي چې ستا عزيزان (دسرکنډ ولس) راغي او زما کور يې چور کړ په دی چې زه ډم يم اوبيا دوه ورځې وروسته يوتن ورغی او ورته يې وويل چې مونږ ستا له کوره چای جوش وړی او سرپوښ يې دلته پاتې دی هغه راکړه او زه يې مجبور کړم چې مهاجر شم په هاغه ورځ چې ډيگو کوردويزدکچه گړی کمپ ته رتلو نو دهغه دراتگ نه دمخه ده ډيرښه شعرونه چې دحالاتو په هکله يې جوړ کړي و وويل نو ارباب دوست محمد چې دپيښور دضلع دافغان کمشنری مسؤل و ، حضرت باز استاد ته يې وويل چې استاده پاس (راشن پاس) لري اوکه نه ؟ حضرت باز استاد چې ارياب دوست محمد نه پيژنده نوډيره سخته غليظه ټوکه يې ورته وکړه او وويل چې نه يې لرم نو ارباب دوست محمد ورته وويل چې ته خو ډيرکچه سپری يې . حضرت باز استاد ورته وويل چې دکچه ځای وم او اوس کچه (کچه گړی) ځای کي دکچه خلکوسره دلته پروت يم . حضرت باز ته دکنړ سيند سهيلي غاړه کې دکچه گړي په سيمه کې اعليحضرت محمد ظاهرشاه يوڅه ځمکه ورکړې وه اودى هلته اوسيدو .

دواعیتونو په بهیر کې

زمونږ کورنۍ ۱۹۹۰ م کال تر اوږي پورې د کچه کړۍ په کمپ کې واوسېدله او کله چې زما ورور دلته شهید کړی شو نو بیا مې پلار ناصر باغ کمپ ته لاړ، په دغه وخت کې زه تازه امریکا ته تللی وم .

کله چې کونړ آزاد شو نو په ۱۹۹۳ م کال کې مې پلار بېرته کونړ ته خپل وطن ته راغی او ۱۳۸۳ هـ ش کال د حوت په اته ویشتمه نېټه د جمعې مبارکې په ورځ د جمعې لمانځه په وخت دلېرې ناروغۍ نه وروسته چې د سرطان مرض یې په سږي او وجود کې خپور شوی و د پېښور په جرنيلي روغتون کې په حق ورسیده او د خاص کونړ د منگوال کلي کې په خپله پلرنۍ هدیره کې خاورو ته وسپارل شو، اروا یې ښاده.

د جهاد په لومړیو کلونو کې د افغانستان اکثریت ولس جهاد واقعاً د خدای (ج) درضالپاره پیل کړی و چې البته د کابل د خلق رژیم له خوا د بې گناه افغانانو زورول، وژنه، شکنجه، تحقیر او بې عزتي د جهاد د پیل اصلي لامل و چې ولس یې د حکومت په مقابل کې راوپاروه، هجرت او جهاد ته یې مجبور کړل .

دا د کوم تنظیم او یا شخص د فعالیت نتیجه نه وه بلکې د جهاد له برکته تنظیمونو چې پخوا یې د موجودیت چندان پټه نه لږېده رشد وکړ. نړیوال کمکونه چې د افغانانو لپاره راتلل دوی د غنیمتي مالونو په توګه په خپلو منځونو کې تقسیمول او خپلې مزې او چرچې یې پرې کولې چې اوس هم هماغه سلسله روانه ده ، هریو دا وایي چې مونږ جهاد کړی او ټول امتیازات باید زموږ وي ، که دوی جهاد د خدای (ج) پاک درضا لپاره کړی وي نو باید په هر څه کې د جهاد د نامه څخه سؤ استفاده نه وی کړي . د جهاد په پیل کې زیاتره قومندانان او یا د جهاد مشران یا قومي سپین ږيري او یا تجربه لرونکي شخصیتونه وو خو له بده مرغه چې دوی په سیاسي لوبو نه پوهېدل نو دا ورته پټه نه وه چې ګاونډي هېوادونه او یانور ملکونه چې د افغانستان سره په چارو کې مستقیم یا غیر مستقیم دخپل

دواقيتونو په بهير کې

دې څه ډول ځانگړي اهداف لري . ددغه پروگرامونو عملي تجربې مونږ په خپلو سترگو په تېرو څوارلس کلونوکې وليدې چې زمونږ هېواد يې څنگه دجنگ او ورور وژنې مرکز وگرځاوه تر څو خپل ناوړه اهداف د افغانستان په وړاندو او د افغانانو په وژنه کې لاس ته راوړي . د افغانانو ترمنځ يې سرې اوښنې کړنې وکښلې همدوی ووجې دجهاد دليکونه يې پوه ، باتجربه او په وطن مين کسان لري کړل او قدرت يې داسې کسانو ته په لاس ورکړ چې هغوی ته ملي گټې، ورور وژنه او دخپل هېواد وړاندو ديوې پيسې په اندازه ارزښت نه درلوده . دپرديو په اشاره ئې زمونږ ډېر پوه ، بادرده اومسلمان وطنوال په داخل د افغانستان کې او هم د هېواد نه بهر ووژل . د داسې وژنو سلسله په پېښور کې اوږد بحث غواړي چې ټولې پېښې په دقيقه توگه وڅيړل شي خوږه دلته ديوڅو پېښو يادونه ضروري بولم ځکه چې دا پېښې اوس هم زما تر ستر گودی .

0- دهشيد عزيز الرحمن الفت وژنه ډېره زړه دردونکې وه چې په گلبهار کې دخپل کور په منځ کې په داسې حال کې وو ژل شو چې قاتل يې هم معلوم و خو دپاکستان حکومت هغه ونه نيو او ترنن پورې ژوندی گرځي .

1- د ډاکتر نسيم لودين وژنه دپېښور دجهانگير آباد په سيمه که په داسې حال کې وشوه چې دی دکور نه د دفتر خواته روان و دده د قاتل هم څه پته ونه لږېده .

2- دهشيد بهاو الدين مجروح وژنه په داسې حال کې چې دخپل کور دروازه بېرته کوي ، دمسلحو کسانو له خوا پرې ډز کېږي او دخپل کور په دروازه کې ځای په ځای وژل کېږي ، شهيد مجروح او زه په دغه وخت کې د پېښور شاهين ټاون کې په يوه کوڅه کې او سپدو د ده قاتل هم دپاکستان حکومت ونه نيو .

دواقيتونو په بهير کې

3 - معلم ذاکر چې د پېښور په I C R C کې يې کار کاوه ، دی په يونيورسټي ټاون کې ووژل شو او د قاتل يې څه پته ونه لېږده .

4 - د I R C د انگليسي ژبو د پروگرامونو مسؤل انجينر عزيز وژنه چې هغه هم د پېښور په يونيورسټي ټاون کې وشوه او قاتل يې ونه نيول شو .

5 - د ټولو نه دردونکې وژنه ماته د ډاکتر سعادت شگيوال وه که څه هم ما شگيوال سره نژدې اړيکې نه درلودې خو دهغه وژنې راباندې داسې بد اثر کړی و چې زما د ژوند د ترخو خاطر و څخه يوه زړه دردونکې خاطره ده .

په دغه وخت کې زه د امريکا غېر راډيو محلي خبريال وم او زما کور د يونيورسټي ټاون سره نژدې په اکاډمي ټاون کې و ، ما دخپلو زامنو او يو کشر ورور لپاره گډای (ټانگه) نيولې وه چې دوی به يې سهار ښوونځی ته رسول او د ښوونځی درخستي نه وروسته به يې کورته راوستل زما زامنو راته وويل چې زمونږ دوه همصنفيان چې مهاجر دي او دلته نژدې اوسېږي هغه هم مونږ د ځان سره په گډای کې واخلو او که نه ؟ ما ورته وويل چې ولې نه هغوی هم د ځان سره واخلي او يو ځای ښوونځي ته ځی ، ماته دا پته نه وه چې دا دوه هلکان د ډاکتر سعادت شگيوال زامن دي .

څو ورځې لاتېرې نه وې چې شگيوال په شاهين ټاون کې ووژل شو او کله چې کورته په موټر کې مازديگر راغلم زما زامن په دروازه کې ولاړدي او راته ويې ويل چې ميرزالالا زمونږ دهم صنفيانو پلار چا مړ کړ ، ماته په دغه وخت کې پته ولېږده چې دا دوه هلکان د شگيوال زامن وو ، نوماته دا ډېره سخته صحنه

دواقيتونو په بهير کې

وه ځکه چې ما دځان سره فکر وکړ چې زه وژل شوی يم او زامن مې بې پلاره په دروازه کې ولاړ دي .

6- د عبدالحکيم کتوازي وژنه هم ډېره دردونکې وه زه دکتوازي صيب سره ډېر تازه بلد شوی وم او دهغه وژنه په حيات آباد کې د افغانستان لپاره يوه لويه ضايعه وه دهغه قاتل هم چا ونه نيوه .

7- دولي خان کړوخېل وژنه بله دردونکې پېښه وه چې په پېښور کې ترسره شوه او قاتلين يې چاونه نيول .

8- په اسلام اباد کې د جنت گل خان غروال وژنه هم دافغانستان لپاره لويه ضايع وه او د اسلام آباد غونډې ځای کې دهغه قاتلين دپاکستان حکومت ونه نيول .

9- په کوټه کې دوکيل عبدالاحد کرزي وژنه چې قاتلين يې ونه نيول شول .

10- زما دورور سيدسردار محمود شهادت چې دکچه گړی په کمپ کې دعمومي سرک سره نژدې په داسې حال کې په شهادت ورسېد چې دخپلې معاينه خانې څخه کورته په موټرسايکل راته او قاتلين يې چا ونه نيول .

۱۱- انجنير عطا الله دوکيل گل محمد خان زوی دخاص کونړ چې دحکمتيار داسلامي حزب له خوا ونيول شو او تر نن نيتې پورې يې مړی ژوندی نه دی معلوم . له انجنير عطا الله سره په پېښور کې د BBC خبريال

حامد علمي هم اسلامي حزب نيولی وو چې وروسته د(شمشتو) له بنديخانې نه په تينبته بريالی شو او خدای(ج) له مرگه وژغوره .

دواقيتونو په بهير کې

- ۱۲ - دخاص کونړ دمنگوال دکلي علي رحمان دسيداگل زوی هم په پيښور کې وړک شو . داسلامي حزب په وړاندې د علي رحمان گناه داوه چې له افغان ملت گوند سره يې تړاو درلود .
- ۱۳ - دخاص کونړ دبانډې دکلي اوسيدونکی محب جان هم په پيښور کې وړک شو او ده هم دافغان ملت گوند غړيتوب درلود .
- ۱۴ - داسلامي جمعيت حزب دباجوړ کړيپنومي ځای کې تعليمي غونډه درلود او دکونړ سيمې زياتره بنديان به يې هلته ساتل چې په دې لړ کې دخاص کونړ دچمباري دکلي عبدالوهاب دصاحب حق زوی او مديرعبدالباقي دملا شريف زوی يې هم هلته بې گناه نيولي وو چې عبدالوهاب دپيسو په بدل کې خوشې کړای شو او عبدالباقي يې وواژه عبدالباقي چې دساينس له پوهنځي نه فارغ شوی وو دليسي په دولسم ټولگي کې زمونږ دکيميا استاد وو او وروسته دنورگل دليسي مدير وټاکل شو نوموړي د مجاهدينو له ډلو سره راز راز مرستې هم کړې وې .
- عبدالوهاب هم زما دليسي او پوهنتون ددورو ټولگيوال وو چې داوخت په راولپنډۍ کې اوسيري .
- ۱۵ - دپيښور په حيات اباد کې دفضل الحق مجاهد وژنه .
- ۱۶ - همدارنگه په همدې سيمه کې دقوماندان عارف خان قتل .
- ۱۷ - په پيښور کې دهلمند دملا نسيم وژنه او دې ته ورته مرگونو ټول همدا سې پرله پسې لړۍ ده .

دغه ټولې پورتنۍ پېښې ماد بېلگې په توگه يادې کړې چې زمونږ څومره هېوادوال په پاکستان کې ووژل شو او د هېچا قاتلين نه دي نيول شوي ، البته د دې ټولو په وژلو کې په پيښور کې دجوړو شويو بعضي تنظيمونو او دپاکستان د ISI شبکې لاس درلود او همدا علت وو چې د دوی

دواقيتونو په بهير کې

قاتلين نه نيول کېدل. دا چې دتنظيمونو په خپل منځي اختلافاتو او جگړو کې په هرگوت کې نور څومره انسانان وژل شوي ځانگړی بحث دی ځکه يوازې زمونږ په سيمه کې په لسگونو داسې کسان شته چې ددغو عواملو په اساس وژل شوي دي . ددې پراسراره قتلونو دپلټنې په منظور بايد يو ه ځانگړې څيړنه وشي او دتاريخ په پاڼو کې ثبت کړای شي .

۱ - دبیلیجیم دمؤسسې دتعلیم او تربیې مسؤل استاد عبدالعزیز نصیری دبیلیجیم سفیر ته دخپل پروگرام په اړه معلومات ورکوي .

۲ - دبیلیجیم دکمیټې دفتر : له استادانو سره یادگاري عکس ، له کین خوانه استاد عبدالصبور عزیزی ، استاد منصورې، مرحوم عبدالحی گداخیل ، سید احمد مومند، شاه محمود میاخیل ، مولوي سید حسین شاه .

۳- دکونړ په گجگل سیمه کې له مجاهدینو سره یادگاري عکس . له کین خوانه دویم تن شاه محمود میاخیل .

۴- دبیلجیم دموؤسپي مرستیال شاه محمود میاخیل دبیلجیم سفارت شازدافیر ته دپروگرام په باب معلومات ورکوي ، په کین خواکې شمس الرحمن او په بڼي طرف کې عبدالصمد عزیزي .

۵- دکونړ په چغه سرای کې یادگاري عکس ، له کین خوانه دجاپان هیواد یوورخ پانه لیکونکی ، ورپسې قوماندان اکبر نورستانی ، محمود دپیچ اوسیدونکی ، دامریکا غیر رادیو خبریال شاه محمود میاخیل او فاروق زمانی .

کله چې مې په ۱۹۸۳ کې د بیلجیم له کمیټې نه استعفا ورکړه همکارانو راته داموټر ډالی کړ. په عکس کې زما مشر زوی نایل محمود ولاړ دی.

۷- د بیلجیم تعلیمي اداره . دل کوغ د بیلجیم شاژدافیر ، بناهوشن .

۸- دبیلجیم کمیټې د کورسونو شاگردانو ته د فراغت د سندونو ویش ، له کینځه

شاه

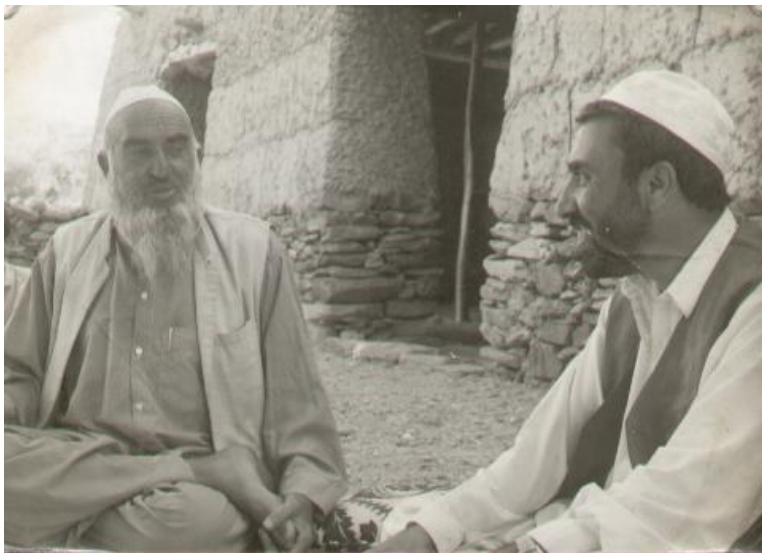

محمود میاخیل ، دبیلجیم کمیټې رئیس د UNHCR رئیس او محمد کریم .

۹- په تصویر کې دکونړ ولایت تر ازادۍ وروسته یوشمیر ټینکونه لیدل کیږي چې وروسته کبار شول ، دټینکونو ترڅنګ دامریکا غږ خبریال شاه محمود ولاړ دی.

۱۰- په سوات کې دافغانستان دبیا رغونې په هکله یوه غونډه چې دازادافغانستان دلیکوالو داتحادیې له خوا رابلل شوې وه ، له بنیې خوانه پوهاند عبدالسلام عظیمي ، پروفیسررسول امین ، شاه محمود میاخیل، پوهاند احمد شاه جلالی، اوتاج محمد اکبر.

۱۱- دښوې دسرېند په کلي کې شاه محمود مياخيل او حاجي سيف الدين ۱۹۹۵ ميلادي .

۱۲- په عکس کې له کينې خوانه زما ورور سيد امير محمود له خپل ملگري عظيم الله سره ليدل کيږي چې تردې عکس اخيستو دوه مياشتې وروسته په پېښور کې تری تم شو ، ۱۹۸۷. ناران باغ حیات اباد .

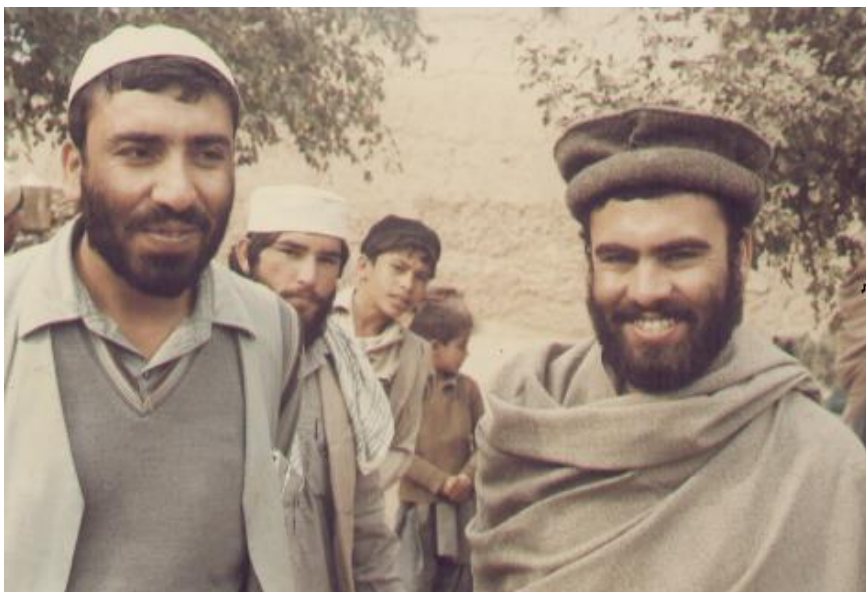
۱- داستاد ذاکر تر شهادت وروسته په پېښور کې د ملگرو ملتونو د دفتر مخي ته دافغانانو لاریون .

۲- د کچه گری کمپ کې زما دشهید وروډاکتر سیدسردار محمود معاینه خانه .

۳- په عکس کې زما ورور سید سردار محمود له خپلو ټولګیوالو سره په ولاړ کتار کې له ښي خوا نه لومړی نفر دی.

۴- ښي طرف ته شاه محمود میا خیل او شهید سید سردار محمود ۱۹۸۴ میلادي کال د کچه ګری کمپ.

۵- دا دبهی دبنته ده چي دجهاد پروخت دموترو دنشتوالي له کبله تراکټر دتگ راتگ زريعه وه مونږ به په دې وسيله له مزارې چيني څخه ترېسپښ پورې تللو په عکس کې له ماسره زما ورور سلطان محمود هم ليدل کيږي. ۱۹۸۴ ميلادي.

۶- په عکس زما ورور شهيد ډاکټر سيد سردار محمود ليدل کيږي .

۷- دڅېړي کلی ۱۹۸۴ ميلادي کال يادگاري تصوير ، له کين خوانه شاه محمود مياخيل ، ملک محمد علي ، طالب ، فضل جان، او تر شاه دفضل جان ځوی شفيق.

۸- ۱۹۸۴ ميلادي کال ، په خاص کونړ کې له مجاهدينو سره يادگاري عکس ، په منځ کې زه بنکارم چې تمانچه مې تر غاړې ده .

۹- دا هم دبهی ددبنتي انتقالونکی تراکټر دی چې مونږ پرې دخپل هدف په لور راهي یو .

۱۰- ۱۹۷۹ میلادي کال ، دروسانو په لاس دهغه رنگ شوي کور یو انځور چې مونږ په کې اوسیدلو .

۱۱- ۱۹۸۷ کال دسپتمبر میاشت ، د New Hampshire ایالت ،
د امریکې د Al Gore دانتخاباتي مرکز څخه زمونږ لیدنه ، له کین خوانه
حاجي سيد داود ، محمد يعقوب شرافت ، زرغون شاه ، سيد فضل اکبر ،
حامد کرزی ، سيدمسعود مجروح ، انجنیر کریم ، او ناست شاه محمود

مياخيل .

۱۲- ۱۹۸۶ کال ، له خدای بېنېلي پلار سره زمونږ دورونو یادگاري
عکس .

۱- مخامخ درې تنو کي له کين خوانه رحمت شاه دلاور دغازي عجب خان اپريدي لمسی، شهيد محمد غازي چوپان، او زما پلار سيد محمود حسرت .

۲- امريکايي پروفيسر ډاکټر ډيويد اډوارډز، ۱۹۸۴ دجنرال پرلار دلور لائي کنډو .

۳- له مرحوم پلار سره زما یادگاري عکس ، د ۱۹۸۹ کال دجون میاشت ،
پېښور ټاون اکیډمي .

۴- ۱۹۸۴ میلادي کال ، دمنگوال په کلي کې رمجاهدینو یادگاري عکس.

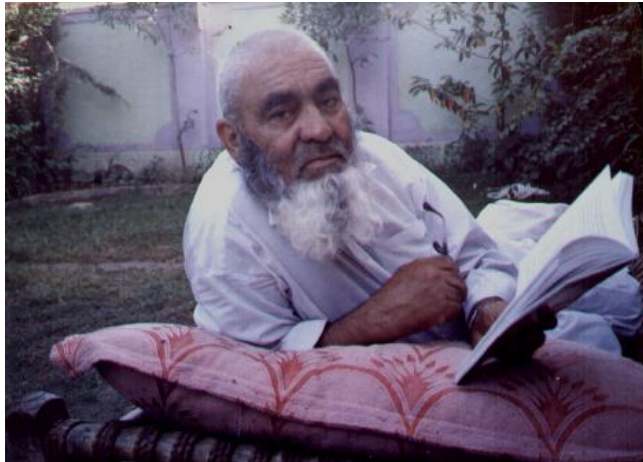
۵- ڊاڪٽر روح الله ڇي په پلاسٽيڪ سرجري کي يي ڊاڪٽري درلوده او په ۱۹۸۷ کال په پيښور کي له خپلي معاينه خاني څخه دنل لپاره لادرکه شو تر ننه يي مړ او ژوندي نه دی معلوم .

۶- زما دورور په دفتر کي ۱۹۸۸ کال يادگاري عکس ، پيښور ، له کين خوانه زما ورور سلطان محمود ، دسيال صيب بارديگارډ ، زما پلار سيد محمود حسرت ، سيال ميرا جان ، امريکايي انټروپالوجيسټه Benidick Johson او دسيال صيب بل بارديگارډ .

۷- ۱۹۷۹ ميلادي كال داپريل په مياشت كې مې دا عكس په شېدر ډيرى
كې خدای بښلي پلار اخيستی وو .

۸- زما مرحوم والد دمطالعي پر مهال چي دا يې هميشني مصروفيت او
خوښيوونكى عمل وو . ۱۹۹۰ كال دپېښور ټاون اكيډمي .

۹- دننگرهار ولایت جلال اباد ښار ختیځ لور ته د سمرخیلو په کلی کې دمیا علي صاحب د زیارت گنبد، چې زیاتره لیونی دنداوی په موخه دې زیارت ته راوړل کيږي ، مونږ هم دمیا علي صاحب لمسي یو .

۱۰- دا هغه زنجیري لیونی دی چې دنوموړي زیارت په دیوال پورې په زنجیر په دې هدف تړل شوی چې گوندې خدای پرې مهربانه شي او روغ شي .

۱۱- ۱۹۸۴ کال، ددير په سيمه کې د شهيد غازي چوپان يادگاري عکس.

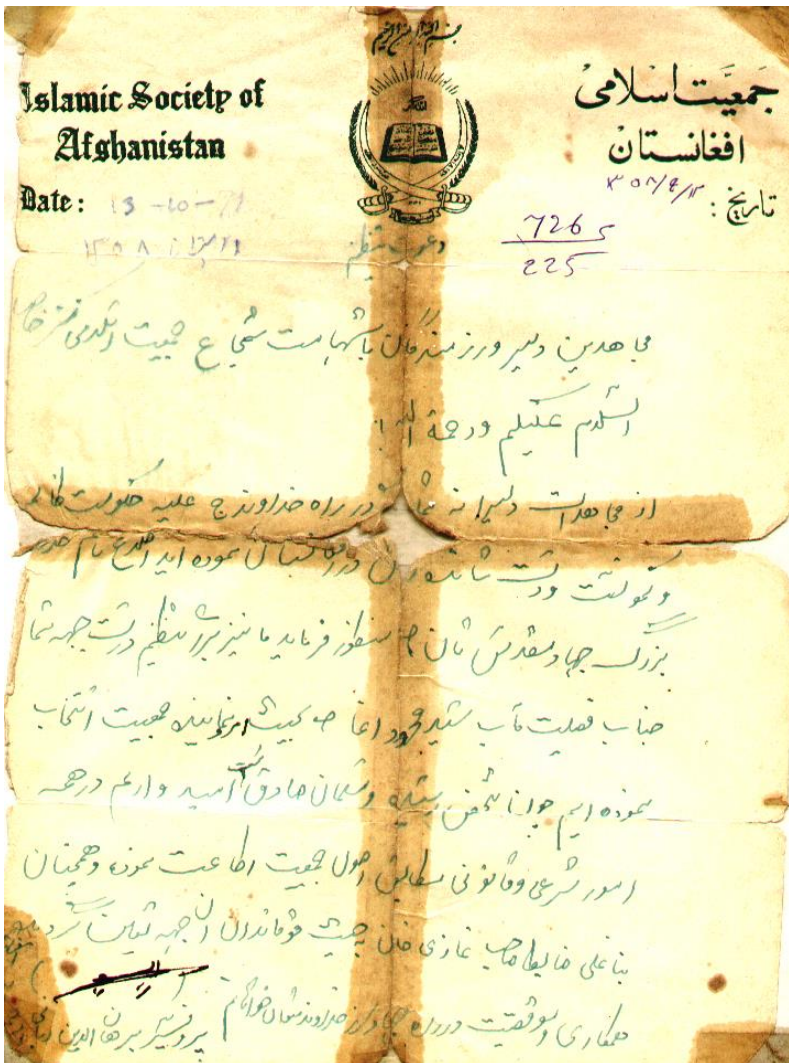

۱۲- زما مرحوم پلار سيد محمود حسرت او بناغلی سيال صاحب.

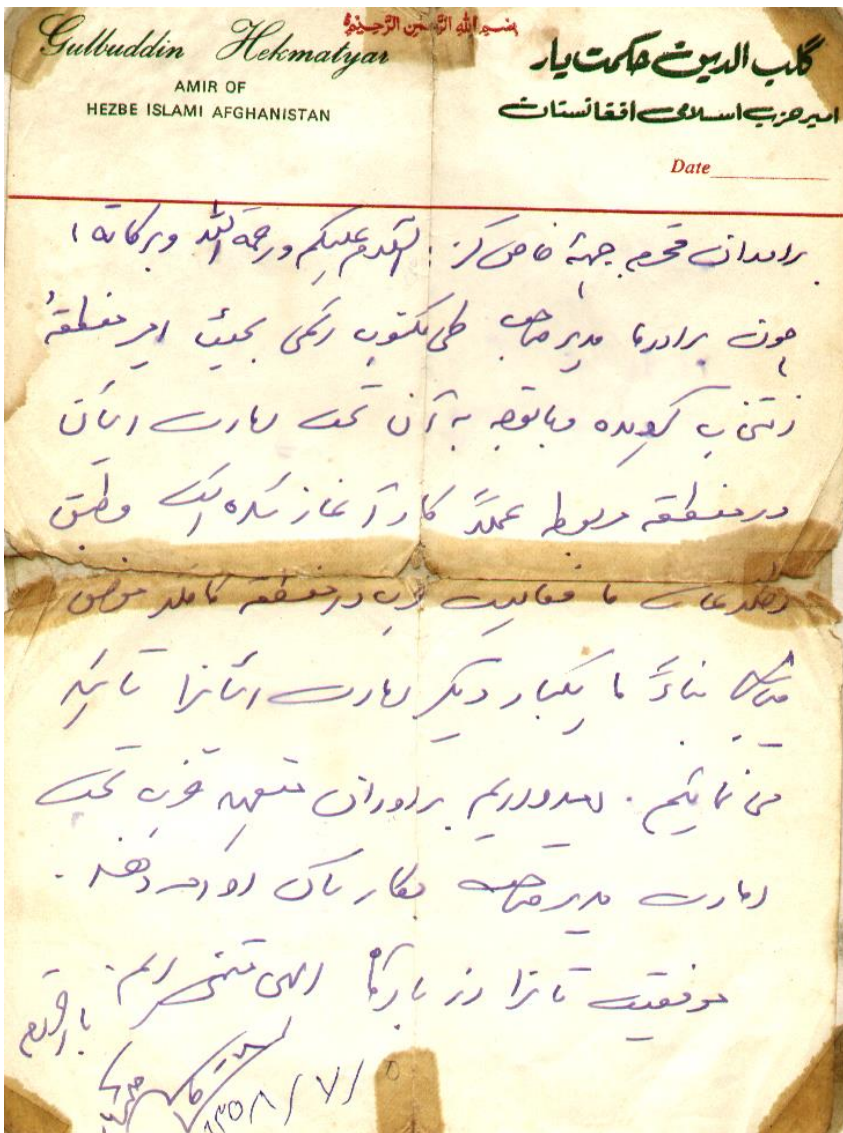

۱۳- زما مرحوم پلار له وفات څخه لږه موده وړاندې.

۱۴- د جمعیت اسلامی در رهبر بنا علی برهان الدین ربانی هغه لیک چی د کتاب په متن کی یی تفصیل بیان شوی دی.

۱۵ - د حزب اسلامي درهیر ښاغلي گلبدین حکمتیار دخپل لاس لیکلی لیک وینی چې د کتاب په متن کې په تفصیل سره پرې رڼا اچول شوي ده .

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**